

Uio • Universitetet i Oslo

«Et verktøy jeg har som ikke alle andre har»

En interaksjonell sosiolingvistisk undersøkelse av opplevd flerdialektisme

Frida Gjedtjernet Isaksætre

NOR4091 Masteroppgave i nordisk, Lektorprogrammet

30 studiepoeng

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Det humanistiske fakultet

1. juni 2022

Sammendrag

Gjennom å anlegge en interaksjonell sosiokulturell tilnærming og et emisk og fenomenologisk perspektiv på innsamlede data, undersøker jeg hvordan det oppleves å være bruker av flere enn én dialekt, også kalt flerdialektisme. Studien søker å svare på disse tre følgende spørsmål: 1) Hvordan oppleves det å være flerdialektal? 2) Hvordan oppleves forholdet mellom språk og identitet(er) hos flerdialektale? og 3) I hvilken grad og på hvilke måter kan holdninger til bruk av dialekter i Norge i dag bidra til bedre å forstå flerdialektales erfaringer og opplevelser med egen språkbruk? Analysen baserer seg på innsamlet data fra et primærutvalg à 4 flerdialektale deltakere og et sekundærutvalg à 679 respondenter. Data er samlet inn gjennom kvalitativ metode, i form av en gruppesamtale, og kvantitativ metode, i form av elektronisk spørreskjema. De fire deltakerne og deres opplevelser er i fokus, og opplevelsene deres ses i lys av hva respondentene i sekundærutvalget har svart på spørreskjemaet.

Blant de viktigste funnene er at trender som nivellering av dialekter, som skjer i både Norge og andre steder i Europa, oppleves som uønsket hos alle de fire deltakerne. De ønsker å holde dialektene sine atskilt fra hverandre for å unngå at de blir blandet eller nivellert. Tre av dem uttrykker samtidig at vekslingen mellom dialekter foregår nokså ubevisst, da de gjerne ikke blir oppmerksomme på egen dialektveksling før i etterkant. De har refleksjoner om hvordan forholdet mellom språk og identitet oppleves for dem, og det å uttrykke identitet(er) spiller en viktig rolle for deres valg av dialekt i interaksjoner.

De flerdialektale deltakerne opplever også at de blir ilagt karakteristikker eller egenskaper, som del av sin hverdag. Disse karakteristikkene er koblet til språklige og sosiale stereotyper gjennom en nasjonalromantisk språkideologisk forståelsesmåte, som innebærer et en-til-en-forhold mellom språk og identitet. Parallelt med denne forståelsesmåten lever forestillingen om Norge som et dialektparadis. Svarene fra respondentene i sekundærutvalget bidrar til å bedre forstå hvordan disse forståelsesmåtene kan bli følt og opplevd av flerdialektale, ved at respondentenes svar synliggjør hvordan språkideologier kommer til uttrykk i hverdagslig praksis. De flerdialektale deltakerne benytter sin flerdialektisme som et verktøy til å justere, forhandle, utfordre og styre tilskrevne karakteristikker.

Studiet av affekt, følelser og opplevelser er viktig for mennesker med tanke på språk og språkvalg, og jeg argumenterer for at dette bør trekkes inn ytterligere i studiet av språk og identitet(er), både i flerspråklighetsforskningen og i dialektologien.

Abstract

By combining interactional and sociocultural linguistics with an emic and phenomenological approach, this paper strives for a better understanding of how it is experienced to be a user of more than one dialect, so-called multi-dialectism. The study seeks to answer the following three research questions: 1) How is being a multidialectal individual experienced? 2) How is the relation between language and identity (identities) experienced by multidialectal individuals? and 3) To what extent and in what ways can dialect attitudes in Norway today contribute to a better understanding of experienced multi-dialectism? The analysis is based on collected data from a selection of 4 multidialectal participants and a selection of 679 respondents. Data is collected by applying the qualitative method of a group conversation, and the quantitative method of electronic questionnaires.

Among the most important findings is that trends such as levelling of dialects, in which we find occurring in both Norway and elsewhere in Europe, is unwanted by the four participants when it comes to their own language practices. The four participants desire to keep their dialects separate from each other to avoid them being mixed or levelled. Three of them express that the alternation between dialects takes place unconsciously, as they often do not become aware of their own code-switching until after the fact. They have reflections on how the relation between language and identity is experienced by them, and expressing identity plays a significant role in their choice of dialect in interactions.

The multi-dialectal participants experience attributed characteristics as part of their linguistic everyday lives. The characteristics are linked to linguistic and social stereotypes through a national romantic language ideological way of understanding, which implies a one-to-one- relationship between language and identity. In parallel with this understanding, the notion of Norway as a dialect paradise lives on. The respondents in the second selection's answers contribute to a better understanding of how these language ideological understandings can be felt and experienced by multi-dialectals, as they make visible how these understandings are expressed in everyday practice. The participants use their multi-dialectism as a tool to adjust, negotiate, challenge and manage attributed characteristics.

The study of affect, emotions and experiences is important for people in terms of language and language choice, and I argue that this should be further incorporated into the study of language and identity (identities), both in multilingualism research and in dialectology.

Forord

I forbindelse med dette arbeidet som markerer slutten på seks år med studier, er det flere mennesker som fortjener en stor takk. Jeg vil begynne med å takke min hjertevarme, engasjerte og kunnskapsrike veileder, Bente Ailin Svendsen. Du har spilt en uvurderlig rolle i arbeidet med oppgaven min. Videre vil jeg takke nærmeste familie for gode samtaler om ideer, ambisjoner, frustrasjon og inspirasjon, og ikke minst for god støtte i innspurten. Jeg vil også rette en takk til gode venner og kolleger som har gitt meg gode og sunne avbrekk fra masterbobla i ny og ne.

I tillegg til de fantastiske menneskene nevnt ovenfor, er det ytterligere noen bidragsytere som studien har avhengt av. Det er selvfølgelig de flotte menneskene som har sagt ja til å delta i studien – både de fire deltakerne som har satt av tid til å snakke med meg om (den språklige) hverdagen deres, og alle respondentene som har brukt av tiden sin til å svare på spørreskjemaet mitt. Jeg vil også takke dere som har testet ut spørreskjemaene mine, og dere som har bidratt med å dele spørreskjemaet slik at det har nådd ut til flest mulig.

Til sist vil jeg også takke juni-måned for at du har ventet så tålmodig på meg. Nå er jeg her, og i mål.

Innhold

Sammendrag

Abstract

Forord

1	Innledning	s. 1
1.1	Emne, bakgrunn, forskningsspørsmål og metode.....	s. 1
1.2	Oppgavens oppbygging.....	s. 5
2	Teori	s. 7
2.1	Begrepsavklaring: dialekt og flerdialektisme.....	s. 7
2.2	Tidligere forskning på holdninger til og bruk av dialekter og flerdialektisme	s. 10
2.2.1	<i>Tidligere forskning på flerdialektisme i Norge</i>	s. 10
2.2.2	<i>Tidligere forskning på flerdialektisme i Europa og Norden</i>	s. 13
2.2.3	<i>Tidligere forskning på dialektholdninger i Norge gjort av masterstudenter</i>	s. 14
2.3	Språkholdninger og språkideologiske forståelsesmåter.....	s. 15
2.4	Språk, affekt og identitet.....	s. 19
2.4.1	<i>Språk, affekt og følelser</i>	s. 19
2.4.2	<i>Språk, identitet og interaksjonell lingvistikk</i>	s. 22
3	Metode, data og deltakere	s. 25
3.1	Tilnærming og valg av data.....	s. 25
3.2	Utvalget.....	s. 26
3.2.1	<i>Primærutvalget</i>	s. 26
3.2.2	<i>Sekundærutvalget</i>	s. 26
3.3	Metode og gjennomføring av datainnsamling.....	s. 27
3.3.1	<i>Spørreundersøkelse – Primærutvalget</i>	s. 27
3.3.2	<i>Gruppesamtalen</i>	s. 28
3.3.3	<i>Spørreundersøkelse – Sekundærutvalget</i>	s. 30

4	Resultater og analyse	s. 31
4.1	Portretter av primærutvalget	s. 31
	«Marte»	s. 31
	«Aksel»	s. 32
	«Georg»	s. 32
	«Line»	s. 33
4.2	Respondentene i sekundærutvalget	s. 34
4.3	Deltakernes oppfatninger av «dialekt»	s. 38
4.3.1	<i>De som ikke bruker dialekt</i>	s. 38
4.4	Opplevelsen av å være flerdialektal	s. 40
4.4.1	<i>Innledende beskrivelser av opplevelsen av å være flerdialektal</i>	s. 40
4.4.2	<i>Opplevde utfordringer ved det å være flerdialektal</i>	s. 41
4.4.3	<i>Opplevde fordeler ved det å være flerdialektal</i>	s. 43
4.4.4	<i>Opplevde språkholdninger</i>	s. 45
4.4.5	<i>Opplevde kommentarer</i>	s. 49
4.4.6	<i>Opplevelsen av språkvalg og veksling</i>	s. 52
4.5	Forholdet mellom språk og identitet(er) for de flerdialektale språkbrukerne i primærutvalget	s. 53
4.5.1	<i>De flerdialektales forhold til egne dialekter</i>	s. 56
4.5.2	<i>Endring av personlighet ved endring av dialekt</i>	s. 58
4.6	Oppsummering av resultater	s. 60
5	Diskusjon	s. 61
5.1	Opplevde årsaker til veksling mellom ulike dialekter	s. 61
5.2	Språk, identitet, sted og følelser	s. 63
5.3	Standardtalemål og purisme i en norsk sammenheng	s. 64
6	Avslutning og veien videre	s. 67
6.1	Norskdidaktiske og pedagogiske bidrag	s. 67
6.2	Veien videre	s. 68
	Litteratur	s. 69
	Vedlegg	s. 79

Vedlegg 1: Tabell 1

Vedlegg 2: Spørreskjemaet til primærutvalget

Vedlegg 3: Spørreskjemaet til sekundærutvalget

Vedlegg 4: Ortografisk transkripsjon av gruppesamtalen

Vedlegg 5: Informasjonsskriv

Transkripsjon

[[]] Erstatning av ord/frase for å sikre anonymitet

() Forklarende kommentar lagt inn av MA-student

(- - -) Utydelig tale (én bindestrek per stavelse)

[] Overlappende tale

X Deltakernes dialekt som ikke er «standard østnorsk»

Kursiv Trykktunge ord

Figurer

Figur 1: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om hvilket kjønn de identifiserer seg med, sortert etter hvilket år de oppgir at de er født.....	41
Figur 2: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet hvilket fylke de bor i.....	42
Figur 3: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de bruker dialekt(er).....	43
Figur 4: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har svart på spørsmålet om det var flere språk eller dialekter i hjemmet deres da de vokste opp, kategorisert etter svarkategorier på spørsmålet om de bruker dialekt(er).....	44
Figur 5: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de hvor interesserte de er i dialekter, kategorisert etter svarkategorier på spørsmålet om de bruker dialekt(er).....	45
Figur 6: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har svart på spørsmålet om det hender at de blander dialekter når de snakker og som oppgir at de snakker to eller flere dialekter.....	50
Figur 7: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har oppgitt at de har og bruker én, to eller flere dialekter og hvorvidt det å bruke dialekt er en berikelse.....	51
Figur 8: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har oppgitt at de har og bruker én, to eller flere dialekter og hvorvidt det å bruke dialekt er begrensende og/eller utfordrende.....	52
Figur 9: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om hva de synes om å blande dialekter når man snakker.....	53
Figur 10: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om hvordan de har opplevd kommentarer de har fått på måten de snakker.....	57
Figur 11: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget om hva de opplever at påvirker måten de snakker på.....	63
Figur 12: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som oppgir at de bruker to eller flere dialekter ved stillingtaken til påstanden om å føle sterkere tilknytning til én av sine dialekter.....	69
Figur 13: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de har opplevd at andre endrer personlighet når de endrer dialekt.....	71
Figur 14: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som oppgir at de bruker to eller flere dialekter, på spørsmålet om de har opplevd å selv endre personlighet når de endrer dialekt.....	71

1 Innledning

1.1 Emne, bakgrunn, forskningsspørsmål og metode

Målet med denne studien er å undersøke hvordan det oppleves å kunne og bruke flere dialekter, eller hvordan det oppleves å være det jeg har kalt for «flerdialektal». Termen «flerdialektal» inkluderer også det å være bidialektal (jf. kapittel 2, se f.eks. Anderson, 2011; Hazen, 2001; Ommeren, 2016). For å nå dette målet, undersøker jeg hvordan flerdialektale selv gjør rede for sine opplevelser, inkludert hvordan de opplever andres språkholdninger og kommentarer. Studien undersøker dessuten hvordan flerdialektale opplever forholdet mellom språk og identitet(er). For bedre å forstå de flerdialektales erfaringer og opplevelser, undersøker denne studien også bruk av og holdninger til dialekter i Norge i dag på et mer generelt nivå.

Jeg har anlagt en sosiokulturell tilnærming til opplevelsen av det å være flerdialektal, med vekt på interaksjonell sosiolingvistik (jf. Bucholtz & Hall, 2005; 2010; Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017). Det vil si at jeg behandler de flerdialektales språkbruk som sosiale fenomen, og at språkvalgene deres må forstås i lys av sosiale og kulturelle faktorer som finnes i deres livsverdener, og i samfunnet generelt, som språkideologiske forståelsesmåter, språklige hierarkier og språklige markeder. Det interaksjonelle fokuset innebærer å tolke det som kommer frem i selve interaksjonen, og et syn på mennesker som «handlende og tenkende individer og ikke determinert av sosiale strukturer» (Svendsen, 2018, s. 80). I tillegg anlegger jeg et emisk og fenomenologisk perspektiv. Dette innebærer fremfor alt er det deltakernes beskrivelser og forståelser som legges til grunn for mine analyser av data. Det er slik deltakerne selv opplever sine virkeligheter, som er utgangspunkt for mine tolkninger av data.

Språk har sosiale funksjoner, blant annet som markør for relasjoner mellom samtalepartnere, som geografisk markør, som markør for generasjon- og gruppetilhørighet, i tillegg til å være ansikt for selvpresentasjon utad i interaksjon – gjennom språk kommuniserer vi hvem vi er (jf. Coupland, 2016; Tabouret-Keller, 2017). Språklig interaksjon gir oss mulighet til å forhandle og reforhandle identitet(er), og studier gjort av blant andre Ommeren (2016), Busch (2015), Rampton (2009) og Wei (2018) viser hvordan dette gjøres av språkbrukere av henholdsvis flere språk, dialekter og med ulike aksenter. Som Wei (2018) anser jeg språk som ikke-essensialiserte størrelser, der det ikke er noen klare grenser mellom språk, og mellom dialekter. Som språkbruker tar man i bruk sine språklige ressurser i sitt språklige repertoar (Busch, 2015), avhengig av interaksjonen, for å nå det kommunikative

målet man har for øye (jf. språking, Svendsen, 2004, s. 46 transspråking, García & Wei, 2019). Det er imidlertid slik at «folk flest» har en oppfatning av språk som adskilte størrelser, og «eksisterer» i folks hoder (Albury, 2018; Jaspers, 2018). Jeg undersøker opplevelsene av flerdialektisme, og benytter blant annet Ahmed (2014) og Wetherell (2012) til dette. For å forstå hvordan følelser kan komme til uttrykk i interaksjoner og hvordan identitet blir forhandlet i interaksjoner, bruker jeg i stor grad Bucholtz og Hall (2005; 2010).

Studier av språkutviklingen i Norge og Europa viser at det foregår en dialektnivellering i Norge, som ellers i Vest-Europa, både horisontalt mellom dialekt og dialekt og vertikalt mellom dialekt og standard, selv om farten på nivelleringen er noe saktere i en norsk sammenheng (Auer, 2000; 2005b; Maegaard, 2005; Pedersen, 2005; Røyneland, 2009; Smith & Durham, 2012). Dialekter påvirker hverandre gjennom språkkontakt, og tradisjonelle geografiske målmerker blir mer og mer jevnet ut med dialekter omkring.

Til tross for at Norge ofte anses som å være et dialektrike der toleransen for dialektmangfold er høy, og der dialekt anses som verdifullt og folkekjært (f.eks. Myklestu, 2015; Trudgill, 2002; Vangsnes, 2019; Vikør, 1995), er Norge intet unntak fra utviklingen som vi ser finner sted ellers i Europa (Røyneland, 2009, Pedersen 2005). Dette kan virke nokså paradoksalt: Til tross for at nordmenn er dialektkjære og har høy aksept for dialektbruk, foregår det likevel en utvikling som går i retning *vekk fra* dialektmangfold med nivellering. Selv om det kan virke paradoksalt, er det tydelig at de to ulike tendensene, økt dialektaksept og økt dialektnivellering, foregår parallelt (Røyneland, 2017). Med denne på mange måter tosidige utviklingstendensen som utgangspunkt, undersøker jeg holdninger til dialekt på et mer generelt nivå, og fokuserer særlig på de språkbrukerne som bruker *flere* enn én dialekt.

Forskning innen både flerspråklighetsforskningen, dialektologien og sosiolingvistik har bidratt med mye kunnskap om flerspråklig kompetanse og bruk, både på individnivå og samfunnsnivå. Vi har godt utarbeidede teorier og studier som forteller oss om *bruk* (f.eks. Auer, 1995; Gumperz, 1982; Lanza, 1992; Svendsen, 2004; Aarsæther, 2004). Når det gjelder følelser og affekt i forbindelse med flerspråklighet, har dette først blitt satt under lupen i de senere 15–20 årene. I litteraturen blir dette skiftet av fokus gjerne omtalt som «the affective turn» (Clough & Halley, 2007; Leys, 2011). Milani og Richardsson (2021) poengterer dog at vitenskapelige funn over lang tid, kan ha vist hvordan affekt og følelser virker inn på eksempelvis språkbruk og koblingen mellom språk og identitet(er), men at forskningsfokuset har vært på annet enn det som belyser effekt av affekt.

I lys av «den affektive vendingen» er det interessant å undersøke hvordan flerdialektale språkbrukere opplever sin egen språksituasjon, og hvordan de påvirkes av sine

opplevelser. Kan for eksempel de flerdialektales opplevelser bidra til økt forståelse for hvordan og hvorfor dialektnivelleringen foregår i Norge? For å undersøke hvordan det oppleves å være bruker av flere dialekter i Norge i dag, har jeg formulert følgende tre forskningsspørsmål:

- 1) Hvordan oppleves det å være flerdialektal?
- 2) Hvordan oppleves forholdet mellom språk og identitet(er) hos flerdialektale?
- 3) I hvilken grad og på hvilke måter kan holdninger til bruk av dialekter i Norge i dag bidra til bedre å forstå flerdialektales erfaringer og opplevelser med egen språkbruk?

For å svare på de valgte forskningsspørsmålene, er det nødvendig med data som forteller noe om flerdialektales opplevelser av det å være flerdialektal, og også om hvordan de opplever at forholdet mellom språk og identitet(er) er for dem. Ettersom jeg anlegger et emisk fenomenologisk perspektiv, er det hensiktsmessig med kvalitative data siden man da har mulighet for å gå i dybden av det man studerer (Hårstad et al., 2017). For å kunne undersøke språkholdninger i Norge i dag på et mer generelt nivå, er det behov for kvantitative data.

For å samle inn ønsket type og mengde data, benytter jeg meg av to ulike metoder og to ulike utvalg. Fra fire flerdialektale språkbrukere har jeg hentet inn data både fra et spørreskjema og gjennom en gruppesamtale (jf. kap. 3). Dette omtaler jeg som primærutvalget. Fra det andre utvalget, omtalt som sekundærutvalget, har jeg hentet inn kvantitative data gjennom et elektronisk spørreskjema om tanker om og holdninger til dialekt med svar fra 679 respondenter (jf. kap. 3.3.3).

Det er gjort relativt lite forskning på hvordan flerdialektale språkbrukere opplever sin egen språksituasjon, både i en internasjonal og i en nasjonal sammenheng (men se Blom & Gumperz, 1972; Indrehus, 2014; Klynderud, 1999; Ommeren, 2016; Oswald, Schättin, von Bastian & Souza, 2018; Poarch, Vanhove & Berthele, 2019, se nedenfor og kap. 2.2). Denne studien har med andre ord empirisk siktemål, å samle inn data som kan belyse flerdialektalisme. De studiene som har vært gjort har enten fokusert på kognitive effekter av flerdialektalisme (Oswald et al., 2018; Poarch et al., 2019) eller på bruken av flere dialekter (Klynderud 1999; Ommeren 2016), Det er imidlertid få studier som har samlet inn og analysert data om flerdialektales opplevelser, og hvordan forholdet mellom språk og identitet oppleves for dem (men se Indrehus, 2014; Ivars, 1994; Jaffe, 2013; Nilsen, 2005).

Ommeren (2016) undersøker bidialektisme i Norge på individnivå, og analyserer hvordan bruken av flere dialekter realiseres hos bidialektale. Hun peker på hvilke strategier og

faktorer som tilsynelatende er avgjørende for deltakernes vekslinger. Noen av de sentrale årsakene bak valg av dialekt som kommer frem i hennes forskning, er deltakernes egen mobilitet og hvorvidt de er på det stedet der en av dialektene er i bruk, relasjoner og sosiale roller i den aktuelle interaksjonen og tema for samtalen (Ommeren, 2016).

Klynderud (1999) undersøker kodeveksling ved bidialektisme, og baserer seg på ett individs egenrapporteringer, sin egen mor. Hun finner at vekslingen mellom dialekter hos moren er situasjonsbetinget og påvirkes av både samtaleparter og samtalested, men at moren tenderer å lene seg mer på den ene av sine to dialekter. Klynderud (1999) og Ommeren (2016) retter imidlertid ikke søkelyset eksplisitt mot hvordan språkbrukerne selv *opplever* sin egen flerdialektisme eller om holdninger til dialektene deres spiller inn på språkvalgene deres. Det gjør derimot Nilsen (2005) og Indrehus (2014) i sine masteroppgaver. Både Nilsen (2005) og Indrehus (2014) anlegger en mer psykologisk og fenomenologisk tilnærming til bidialektisme, og de søker økt forståelse og innsikt i hvordan forholdet mellom bidialektisme og identitet oppleves. Nilsen (2005) og Indrehus (2014) er dermed studier som ligger nærere emnet for min studie når det gjelder tematikk og tilnærming. På den annen side setter ikke Nilsen (2005) og Indrehus (2014) bidialektisme inn i en større sammenheng, slik jeg gjør ved å inkludere språkholdninger og holdninger til flerdialektalisme på et mer generelt nivå.

Flerdialektisme i Norge har fått oppmerksomhet også fra internasjonalt hold, og ble med Blom og Gumperz' (1972) klassiske studie fra Hemnesberget et omtalt fenomen i språkvitenskapen. Blom og Gumperz mente å ha påvist flerdialektisme på samfunnsnivå i bygda Hemnesberget, et samfunn hvor innbyggerne vekslet mellom «bokmål» på den ene siden og «ranamål» på den andre. Studien har fått mye oppmerksomhet, men også kritikk, blant annet av Mæhlum (1987), som avviser Hemnesberget som et samfunn med så systematisk veksling mellom varietetene som Blom og Gumperz argumenterer for å ha påvist. Blom og Gumperz' studie, og Mæhlums kritikk av den, kommer vi tilbake til i kapittel 2.2. Selv om det er de lingvistiske mønstrene og strukturene, altså selve bruken av språk, som Blom og Gumperz undersøker, benytter Mæhlum seg delvis av sosiale faktorer når hun avskriver funnene. Dette gjør både studien og kritikken av den interessant for denne oppgaven, til tross for at mine innsamlede samtaledata i mindre grad viser selve dialektvekslingen, men snarere viser flerdialektales opplevelser og refleksjoner *om* veksling. Foruten de nevnte studiene om flerdialektisme, finnes det flere studier av holdninger til dialekt i Norge (Kulbrandstad 2007; 2008; 2015 og Ims, 2013). Språkholdninger defineres og diskuteres i kapittel 2.3, men handler kort oppsummert om våre tilbøyeligheter til å vurdere ulike språklige forhold mer eller mindre fordelaktig. Språkholdninger kan være både bevisste

og ubevisste, og i denne oppgaven er det de bevisste som er i fokus.

1.2 Oppgavens oppbygning

Kapittel 2 tar for seg relevant teori og forskning og fungerer som redskap for å analysere diskutere resultatene fra studien. Ettersom det ikke finnes noen bred tradisjon for å undersøke opplevd flerdialektalisme – eller hvilket teoretisk grunnlag slike studier bør springe ut fra, vil jeg kombinere studier innen dialektologi på den ene siden og flerspråklighet på den andre.

Dialektologien har tradisjon for å undersøke og beskrive variasjon i dialekter og utviklingen av den diakrone utviklingen av dem (Helleland & Papazian, 2005; Sollid, 2009).

Flerspråklighetsforskningen på sin side har mye forskning på blant annet tilegnelse av flere språk og varieteter og hvordan dette påvirker vår språklige kompetanse, i tillegg til hvilke strategier disse språkbrukerne legger til grunn for sin språklige atferd (f.eks. Svendsen 2004, 2009, 2021). I dette tilfellet er jeg imidlertid mest interessert i språkbrukernes opplevelser, og de sosiale aspektene og faktorene som kan synes å være med på å styre språkbrukernes valg av dialekt i ulike sammenhenger. Til tross for dialektologien- og flerspråklighetsforskningens relevans for emnet i denne oppgaven, er det særlig hensiktsmessig å legge perspektiver fra sosiokulturell lingvistikk – og særlig interaksjonell sociolingvistikk (jf. Auer & Di Lucio, 1984; Bucholtz & Hall, 2005; Gumperz, 1982; Tabouret-Keller, 2017) til grunn for analysen i denne studien.

Kapittelet gir først en avklaring av begrepene dialekt og flerdialektisme (kap. 2.1). Her blir dialektbegrepet noe problematisert. Uten å gi rom til en utfyllende diskusjon, blir imidlertid begrepsdefinisjonen stående noe åpen. Begrepet er med hensikt ikke snevret inn eller konkretisert i stor grad for å bevare muligheten for å komme tilbake til en diskusjon av begrepet dialekt i lys av deltakernes narrativer. Dette har jeg gjort fordi det er deltakernes egne oppfatninger som skal undersøkes – herunder hvordan de selv beskriver og omtaler dialekt og eventuell ikke-dialekt. Flerdialektisme er godt drøftet hos Ommeren (2016) og jeg baserer meg, slik det kommer frem i 2.1, på hennes definisjon i mitt arbeid. Etter definisjonsredegjørelsene presenteres tidligere forskning som har relevans for emnet og for forskningsspørsmålene for denne oppgaven (kap. 2.2). Forskning på flerdialektisme i både norsk og europeisk sammenheng blir belyst, i tillegg til at studier om dialektholdninger i Norge blir viet noe plass. Etter å ha løftet frem tidligere studier, går jeg nærmere inn på språkholdninger og språkideologiske forståelsesmåter i kapittel 2.3, mens identitet(er), opplevelser og følelser er emnet i kapittel 2.4.

I kapittel 3 blir metode, data og gjennomføring av datainnsamling presentert. Først

presenteres valg av tilnærming (3.1), og videre gjøres det rede for utvalgene som er benyttet ved innsamling av data (kap. 3.2). Kapittel 3.3 omhandler metodene som er benyttet i datainnsamlingen, samt gjennomføringen av datainnsamlingen. Jeg har valgt å innhente primærdata, og analyserer disse dataene i lys av det valgte teoretiske rammeverket. Jeg vil allerede her påpeke at det teoretiske grunnlaget legger visse føringer for hvilke data som er interessante, og dermed også hvilke data jeg har valgt å gi mer oppmerksomhet i analysen. Som allerede nevnt er det selve opplevelsen av å være flerdialektal som er kjernen i dette prosjektet, og dermed er eksempelvis deltakernes narrativer av større interesse enn deres observerte språkbruk. Selve bruken av dialekter er likevel av interesse, men i denne sammenhengen nærmest utelukkende som bakgrunn og inngang til å forstå deltakernes rapporterte opplevelser knyttet til bruken av dem.

I kapittel 4 presenteres resultater, og jeg analyserer disse i lys av det teoretiske rammeverket. Først presenterer jeg de to utvalgene (kap. 4.1 og 4.2). I kapittel 4.3 blir ulike forståelser av dialektbegrepet presentert og drøftet, og funnene her speiler i stor grad de ulike forståelsene av begrepet som blir tatt opp i kapittel. 2.1. I Kapittel 4.4 analyseres hvordan det oppleves å være flerdialektal. Først behandles innledende beskrivelser av opplevelsen av å være flerdialektal (kap. 4.4.1), før opplevde utfordringer (kap. 4.4.2) og fordeler (kap. 4.4.3) ved det å være flerdialektal blir analysert. Videre analyseres opplevde språkholdninger (kap. 4.4.4), opplevde kommentarer (kap. 4.4.5) og opplevelsen av språkvalg og veksling (kap. 4.4.6). I kapittel 4.5 blir de flerdialektales forhold mellom språk og identitet(er) analysert, basert på hvordan det kommer frem i deltakernes narrativer, inkludert hvilket forhold de har til sine dialekter (kap. 4.5.1) og til det å eventuelt endre personlighet når man endrer dialekt (4.5.2). I kapittel 4.6 oppsummeres de viktigste funnene fra analysen.

I kapittel 5 blir resultatene og analysen av dem diskutert og satt inn i en større kontekst. Jeg diskuterer opplevde årsaker til veksling av dialekt i kapittel 5.1, og i kapittel 5.2 diskuterer jeg forholdene mellom språk, identitet, sted og følelser. Det er imidlertid tydelig av funnene i studien at de opplevde årsakene til veksling av dialekt er nært koblet til identitet, sted og følelser. I kapittel 5.3 diskuterer jeg «standardtalemål» og «purisme» i en norsk sammenheng, i lys av hva som går frem av analysen min og teorien. Kapittel 6 peker på hvordan studien kan bidra i forskningsfeltet på flerdialektisme og hva som er mulige veier videre. Jeg argumenterer også for hvordan studien kan bidra i en pedagogisk og norsksdidaktisk sammenheng med tanke på læreplanen (LK20, kap. 6.1).

2 Teori

Kapittelet begynner med en begrepsavklaring av de sentrale begrepene «dialekt» og «flerdialektisme» (2.1). Deretter presenterer jeg et utvalg tidligere forskning på holdninger til dialekt og flerdialektisme (2.2). I delkapittel 2.3 behandler jeg stereotypier og språkideologiske forståelsesmåter, før jeg i delkapittel 2.4 tar for meg språk, affekt og identitet.

2.1 Begrepsavklaring: dialekter og flerdialektalisme

Dialektbegrepet er flertydig, og litteraturen bruker begrepet på ulike måter. Det er særlig to innganger til begrepet som stadig går igjen hos de fleste. Den ene handler om dialekt som et geografisk avgrenset talemål (jf. Mæhlum, Akselberg, Røyneland & Sandøy, 2017; Sandøy, 1993). En slik definisjon på dialekt kobler talemålsbrukeren til et spesifikt sted, og gjør derfor at talemål fungerer som en tydelig geografisk markør. Dette er den mer dagligdagse bruken av begrepet, og er slik sett et folkelingvistisk definert begrep (jf. Mæhlum et al. 2017; Sandøy 1993). Sandøy (1993) viser til hvordan dialekt ofte ses på som et markert talemål, i forhold til «ikke-dialekt», som ifølge ham er å snakke «umarkert».

I lys av denne forståelsen av «dialekt» er det langt fra alle som vil oppfatte seg som dialektbrukere (jf. Vangsnes, 2019). Ifølge Sandøy (1993, s. 11) er dialekt "[f]or mange nordmenn [...] eit namn ein set på det språket som er avvikande eller fremmdt, men likevel norsk". I motsetning til en rekke andre europeiske og nordiske land, har ikke Norge en standardisert varietet for talemål eller offisiell talenorm (Røyneland, 2020, Sandøy, 1993; 2009). Dette er imidlertid et spørsmål som er diskutert av flere språkforskere (se f.eks. Jahr & Mæhlum 2009), og enkelte språkbrukere vil argumentere for, eller anse seg selv som brukere av en form for standardmål. Hvordan dette kommer til uttrykk blant språkbrukere selv, belyses av Vangsnes på denne måten:

På den eine sida er det ikkje uvanleg å høyra talarar frå det sentrale Austlandet gi uttrykk for at dei ikkje har nokon dialekt (somme tider også formulert som at dei skulle ønskje dei hadde ein dialekt). Dei har slik sett ei oppfatning av at dei snakkar noko som er nøytralt, altså, om ein vil, eit standardtalemål. På den andre sida er det heller ikkje uvanleg at talarar frå til dømes Vestlandet kan seia om ein person at han eller ho «snakkar bokmål», og med det meina at dei snakkar eit sentrallaustnorsk talemål. (Vangsnes, 2019, s. 105)

Den andre inngangen til dialektbegrepet anser begrepet som en fellesbetegnelse på geo-, sosio-, og idiolekter (jf. Mæhlum et al., 2017; Sandøy, 1993). Den folkelingvistiske definisjonen av dialekt speiler det som her omtales som geolekt. Med dette synet på dialekt, knyttes dialektbegrepet til flere markører for ens identitet enn kun geografisk tilhørighet og/eller opphav, og gir rom for både faglig sjargong, slang og mer. Denne definisjonen er mer vidtrekkende, og gjør at en større mengde språkbrukere faller inn under dialektbegrepet – rettere sagt *alle* – for alle har vi et talemål som på ulike måter «markerer» hvem vi er, og er således aldri umarkert eller nøytralt.

De to ulike inngangene til dialektbegrepet er dog langt fra så forenklet som de er fremstilt her. Sandøy (1993) gjør rede for dette komplekse forholdet på en strukturert måte, og som samtidig binder de to inngangene sammen. Han definerer først dialekt kort som talt språk, og kommer senere tilbake til at talemålet viser stor variasjon (på flere områder), og "[a]lt dette kan vi kalle dialektale forskjellar dersom dei er særprega for ei gruppe menneske. Den største variasjonen vi finn, er geografisk bestemt." (1996, s. 22). Ettersom det er de geografiske forskjellene som er tydeligst når vi snakker, er det derfor dialektbegrepet på folkemunne har blitt et synonym for geografiske språklige markører. Videre er det ikke bare på gruppenivå, ifølge Sandøy, at vi finner språklig variasjon, men også mellom enkeltindivider (jf. idiolekt). Man kan imidlertid ikke snakke om dialekt på individnivå "for vi ønsker at ein dialekt skal omfatte fleire individ" og "same kor avgrensa vi vil definere ein dialekt, må vi oversjå ein del individuelle avvik" (Sandøy 1993, s. 23). Dialektbegrepet er i denne forstand både en generalisering av språkbruk og en idealisering (jf. Sandøy, 1993).

Til tross for å være bruker av en viss -lekt, påvirkes språket vårt og vår språklige atferd i stor grad av den språklige situasjonen. Vi har et språklig repertoar som vi (bevisst eller ubevisst) velger fra når vi interagerer med ulike samtalepartnere og i ulike sammenhenger. Som vi skal komme tilbake til senere i kapittelet (kapittel 2.4), har den interaksjonelle konteksten mye å si for vår språklige atferd. Dialektbegrepet må derfor anses som noe mer dynamisk enn hva de to inngangene som er beskrevet over tilsynelatende virker å være (jf. Agha, 2003; 2007; Røyneland, 2020). Et begrep som ser ut til å overlappe og erstatte disse -lektene, er «stil», «talestil» (Eckert 2004). En stil i Eckerts (2004) forstand rommer mer enn «bare» det språklige, som for eksempel klesstil og musikkpreferanser (for en diskusjon av «stil», se Eckert & Rickford, 2001; Ommeren, 2016). I og med at jeg anlegger en «folkelingvistisk» tilnærming til det å være flerdialektal, har jeg valgt i det videre arbeidet velger jeg å benytte meg av begrepet «dialekt».

Om brukere av flere dialekter brukes altså termen bi- og/eller flerdialektal (f.eks.

Andersen, 2011; Hazen, 2001; Ommeren, 2016). Blant de som har gått begrepet i sømmene er Ommeren (2016), og gjennom å drøfte hvordan flerdialektisme blir beskrevet og operasjonalisert på ulike måter (eller nevnt uten videre definisjonsredegjørelse) i tidligere forskningslitteratur, konkluderer hun med følgende definisjon:

Bidialektal er den som har mulighet og vilje til å fungere på to (eller flere) dialekter i samsvar med de sosiokulturelle kravene til et individs kommunikative og kognitive kompetanse som stilles av individet selv og medlemmer av de praksisfellesskapene de inngår i, samt har mulighet til å identifisere seg positivt med begge (eller alle) språkgruppene (og kulturene) eller deler av dem. (Ommeren, 2016, s. 50).

Denne definisjonen er, som hun selv påpeker og argumenterer for, ganske vid – hun understreker at den i noen henseender kan være *for* vid – og at definisjonen derfor dekker et for stort spekter. Den bærer videre tydelige preg fra to- eller flerspråklighetsforskningen og ulike kriterier for å definere to- eller flerspråklighet (jf. Engen & Kulbrandstad, 2004; Hazen, 2001; Skutnabb-Kangas, 1981; Svendsen 2009, 2021).

Det emiske perspektivet innebærer at så fremt deltakerne i studien anser sin talemåte for å være en dialekt – og at de oppfatter seg selv som brukere av flere enn én dialekt – anser jeg det slik også. Kjernen ved å anlegge et emisk perspektiv er nettopp det å forstå og forklare virkeligheten basert på hvordan bestemte mennesker eller grupper – i dette tilfellet flerdialektale språkbrukere – oppfatter, erfarer og skildrer den, i motsetning til et etisk perspektiv der en bruker sin egen virkelighetsoppfatning for å forklare andre mennesker eller grupper praksiser (Pike, 1954). Studieobjektet for denne undersøkelsen er, som nevnt, *opplevelsen* av å være en flerdialektal språkbruker, og hvordan koblingen mellom språk og identitet er for disse språkbrukerne. Ettersom selve språkssystemene til de flerdialektales varieteter ikke er gjenstand for undersøkelse i denne omgang, og fordi analysen anlegger et emisk perspektiv, vil en ytterligere konkretisert og mer avgrenset operasjonalisering av flerdialektisme-begrepet enn det Ommeren gjør, ikke bli gjort her. I stedet følger jeg nettopp Ommerens (2016) relativt åpne definisjon.

Mens Ommeren omtaler disse språkbrukerne for *bidialektale*, velger jeg å omtale de som *flerdialektale* for å ivareta språkbrukernes mangfoldige talemålskompetanse og –bruk. Flere av språkbrukerne i denne studien snakker flere enn to språklige varieteter, og et begrep som avgrenses til *bi*, vil i så måte ekskludere en rekke flerspråklige og flerdialektale språkbrukere. Jeg legger med andre ord Ommerens begrepsdefinisjon av bidialektalisme til grunn, men utvider dette til også å gjelde flere språklige varieteter enn to.

2.2 Tidligere forskning på holdninger til og bruk av dialekter og flerdialektalisme

Det er altså blitt gjort noe forskning på flerdialektisme i Norge, og dette blir ytterligere presentert i kapittel 2.2.1. I kapittel 2.2.2 presenterer jeg et utvalg av forskningen som er på flerdialektisme gjort utenfor Norge, mer spesifikt på Kypros og i Sverige, da dette er studier, og særlig den kypriotiske, som har fått stor betydning i studier av flerdialektalisme, så vidt meg bekjent. Når det gjelder holdninger til dialekter, har jeg valgt å konsentrere meg om forskning gjort i Norge på dette, ettersom det er dialekter i Norge som er objekt for forskning i denne studien. For å belyse og understreke hva som virker å være mest aktuelt og interessant, presenterer jeg i kapittel 2.2.3 en rekke masteroppgaver som undersøker dialekter på ulike måter. Disse masteroppgavene representerer på mange måter mangfoldet av tilnærminger og metoder som gjerne blir benyttet i holdningsstudier av tilsvarende omfang som min egen studie, og de reflekterer det som man ellers har vært interessert i å undersøke.

2.2.1 Tidligere forskning på flerdialektisme i Norge

Den kanskje mest berømte studien om flerdialektisme i Norge, er den nevnte studien til Blom og Gumperz (1972) fra Hemnesberget. Emnet for denne studien er riktignok ikke flerdialektisme i seg selv, men kodeveksling, og forskerne bruker heller ikke begreper som mynter på flerdialektisme. Likevel er det nettopp et flerdialektalt språksamfunn de skildrer og analyserer. Blom og Gumperz mener nemlig å ha påvist et systematisk skille i bruken av de to varietetene «bokmål» (som et standardtalemål; uttalt skriftspråk) og «ranamål» (som «the native speech», den lokale varietet), og at veksling mellom disse to varietetene kjennetegner hele språksamfunnets praksiser.

Blom og Gumperz finner at den systematiske forskjellen i bruk av varietetene i stor grad avhenger av emne og lokasjon for den aktuelle interaksjonen. Den språklige praksisen er med andre ord situasjonelt betinget, og Blom og Gumperz skildrer innbyggernes språksituasjon slik: «In their everyday interaction, they select among the two as the situation demands. Members view this alternation as a shift between two distinct entities, which are never mixed» (Blom & Gumperz, 1972, s. 76–77). De to varietetene har ifølge dem ulike karakteristikk og verdier knyttet til seg: Bokmål omtales som den varietet som benyttes i interaksjoner som omhandler offentlige og samfunnsmessige domener, mens Ranamål omtales som en varietet som knytter an til mer lokale verdier som lojalitet til lokalsamfunnet, tilhørighet til Hemnes – og også identitet.

Studien har blitt utsatt for kritikk, særlig fra norsk hold (se for eksempel Mæhlum,

1987; Venås, 1991). Mæhlum retter blant annet kritikk mot hvordan innbyggernes språklige atferd knyttes til «en bestemt sosial signifikans» (1987, s. 30). Hun er kritisk til hvordan Blom og Gumperz behandler innbyggernes språkpraksiser med tilskrevet sosiale mening allerede i forkant av interaksjonen, og hevder at interaksjonen i seg selv fungerer som en arena for å *formidle* identitet. Hun peker på at språklig atferd snarere handler om å *forhandle* og *skape* sosial identitet. Foruten å kritisere resultatene til Blom og Gumperz, stiller Mæhlum seg tvilende til studien i seg selv, og peker på at studien avviker fra hva andre kartlegginger av norske talemålsforhold viser. Selv om det *kan* være slik at Hemnesberget er et unikt språkfelleskap, er det likevel lite som tyder på en systematisk diglossi som Blom og Gumperz mener å ha påvist: «det er ingen faktorer i de sosiokulturelle forholdene i Hemnes som umiddelbart kan forventes å ville forårsake en slik distinkt, men altså lite norsk, alternering mellom dialekt og standard» (Mæhlum, 1987, s. 31).

I nyere tid har altså Ommeren (2016) gjennomført en studie av bidialektale personer som del av sitt doktorgradsarbeid, og doktoravhandlingen hennes gjør seg i dag gjeldende som et av få arbeider som sammenstiller og oppsummerer både nasjonal og internasjonal forskning som er gjort på bidialektisme. I tillegg til å møysommelig behandle tidligere forskning på feltet, gjennomfører Ommeren også en individsentrert studie bestående av intervjuer av 13 bidialektale språkbrukere, og egenopptak av fem av dem. Hun er særlig interessert i språkbruk hos de bidialektale deltakerne, og har som mål å forstå hva som styrer vekslingen mellom deltakernes dialekter. Gjennom egenopptakene dokumenterer hun at intrasituasjonell veksling – altså at deltakerne veksler dialekter både mellom taleturer og innad i taleturer – i tillegg til at deltakerne selv rapporterer om situasjonsbetinget veksling. Hun finner at det er særlig språkbrukernes egen mobilitet spiller en viktig rolle, i tillegg til grad av dialektbruk og dialektrepresentasjon i nær familie. Også samspillet mellom disse to faktorene virker å være av signifikant betydning for deltakernes språkbruk og valg av dialekt i ulike interaksjoner.

Det er, som nevnt, også gjennomført et fåtall studier om flerdialektisme av masterstudenter. Tre av dem som eksplisitt behandler flerdialektisme, er altså Klynderud (1999), Nilsen (2005) og Indrehus (2014). Klynderuds (1999) studie er individsentrert og basert på ett individ (sin egen mor) i fire ulike samtalsituasjoner. Hun undersøker det hun selv omtaler som «kodeveksling ved bidialektisme», og for henne er bidialektisme det at personer alternerer mellom to dialekter – en definisjon med utgangspunkt i Weinreichs (1979) definisjon av tospråklighet: «the practice of alternately using two languages will be called bilingualism, and the persons involved bilingual» (1979, s. 1). Basert på opptak av morens

språkbruk i fire ulike situasjoner (1) samtale med en fra Østlandet, 2) samtale med en fra Romsdalen, 3) samtale med en fra Østlandet og en fra Romsdalen situert på Østlandet og 4) samtale med en fra Østlandet og en fra Romsdalen situert i Romsdalen), finner Klynderud at deltakerens språkbruk er sterkt situasjonsbetinget. I likhet med Ommeren, finner også Klynderud at veksling av dialekt skjer innenfor én og samme interaksjon. Klynderud påviser – og gjør et poeng ut av – at deltakeren tilsynelatende ikke veksler mellom sine to dialekter med mindre det er interferens fra den andre dialekten, og at den ene av deltakerens to dialekter virker å bli valgt overfor den andre i en rekke situasjoner. På bakgrunn av dette drøfter hun hvorvidt deltakerens språklige atferd snarere kan og bør omtales som kodeveksling fremfor bidialektisme, særlig lys av Weinreichs definisjon. Bidialektisme og kodeveksling er dog to ulike fenomen, og som bidialektal er det selvfølgelig at man veksler mellom sine to (eller flere) dialekter, og det Klynderud (1999) finner er et utvalg av hvordan veksling kan skje.

I motsetning til Klynderuds (1999) interaksjonelle fokus på alternering mellom dialekter, retter Nilsen (2005) fokus mot mer psykologiske aspekter ved det å være «bidialektal» sin masteroppgave. Nærmere bestemt undersøker hun identitetsrealisering hos bidialektale språkbrukere, og hvilke konsekvenser bidialektisme har for «individets etablering av en identitetsfølelse i den viktige utviklingsfasen opp mot voksenlivet» (2005, s. 6). I likhet med Ommeren (2016) og Klynderud (1999) er studien til Nilsen (2005) individsentrert. Nilsen (2005) bruker sine to søstre som et primærutvalg, og analysen baserer seg på et opptak av en samtale mellom Nilsen selv og de to søstrene, i tillegg til å være supplert av data fra en spørreundersøkelse som er gjennomført av 11 deltakere.

Nilsen (2005) finner blant annet at vekslingen mellom dialekter har tydelige paralleller med «å veksle mellom kulturer» – «en språkbåren kulturveksling». En slik veksling virker imidlertid verdt å stille spørsmål ved, ettersom kultur, i likhet med språk, ikke er av avgrensede helhetlige størrelser. Tidlig i livet har vekslingen foregått, ifølge Nilsen, relativt ubevisst og automatisk hos deltakerne, mens det rapporteres om økt bevissthet rundt valg av dialekt fra tenårene av. Videre rapporterer deltakerne til Nilsen (2005) om opplevelse av uønsket oppmerksomhet, økt bevissthet og følelse av å være annerledes, og at de har ulike opplevelser knyttet til dialektveksling og følelser knyttet til det å være «bidialektal». Til tross for negative opplevelser uttrykker de at vekslingen mellom dialekter er en «selvfølgelig del av identiteten» (2005, s. 103).

Den siste studien som jeg har funnet som tar for seg flerdialektisme i Norge, er altså Indrehus' (2014). Indrehus (2014) har, som nevnt, gjennomført en kvalitativ og individsentrert studie, basert på intervjuer av fire kvinnelige deltakere. I likhet med Nilsens

(2005) studie – og min egen – er altså deltakernes narrativer og opplevelser av egen språklige virkelighet i fokus. Indrehus (2014) forklarer at målet med studien er å ta del i deltakernes opplevelser, og på denne måten oppnå økt forståelse for sammenhengen mellom «bidialektisme» og identitet. Koblingen mellom flerdialektisme og identitet ser ut til være tydelig opplevd blant Indrehus' (2014) deltakere, og de fremhever hvordan de opplever å tre inn i ulike roller og relasjoner knyttet til sine ulike dialekter. På bakgrunn av denne sterke koblingen mellom språk og identitet, fremholder Indrehus at måten de flerdialektales dialekter fungerer som «relasjonsmarkører», er det som først og fremst determinerer deres språklige atferd. Også Indrehus' (2014) deltakere rapporterer om utfordringer knyttet til veksling mellom sine dialekter, og situasjoner der veksling mellom dialektene oppleves som «uriktige» blir viet oppmerksomhet. Dialekten som i ulike interaksjoner oppleves som «rett», finner Indrehus (2014) er den dialekten som ble brukt da de ble kjent.

2.2.2 Tidligere forskning på flerdialektisme i Europa og Norden

I europeisk sammenheng blir gjerne Kypros trukket frem som et flerdialektalt samfunn (se f.eks. Ioannidou & Sophocleous, 2010; Pavlou & Papapavlou, 2004; Yiakoumetti, 2006; 2007; Yiakoumetti, Evans & Esch, 2005), og en av studiene som undersøker hvordan vekslingen mellom varieteter på Kypros kan knyttes til identitet og identitetskonstruksjon er Sophocleous (2011). Sophocleous (2011, s. 209) undersøker kodeveksling, og hennes fokus er på hvordan «speakers perform, project and negotiate their different personae at the individual or collective level» gjennom kodeveksling. Ifølge henne er vekslingen mellom varieteter en bevisst språkatferd for å uttrykke sosiale roller og identitet, og at vekslingen er en viktig del av individers og grupperes interaksjonelle praksis. Veksling mellom varieteter er altså styrt av mer enn funksjonelle faktorer, vekslingen har i seg selv stor sosial meningsverdi (Sophocleous, 2011).

En noe eldre studie, men med funn som er interessante i vårt henseende, er Hultgrens (1986) egne observasjoner av kodeveksling i Malung, i øvre Dalarna i Sverige. I likhet med Blom og Gumperz (1972) skildrer han språksamfunnet på stedet som diglossisk, med veksling mellom varietetene standardsvensk og den lokale varietet. Han observerer at vekslingen mellom disse to varietetene er normalen, og at det uvanlig å være éndialektal. Det som tilsynelatende er den mest avgjørende faktoren for veksling av varietet blant språkbrukerne i øvre Dalarna, er hvem samtalepartneren i en gitt interaksjon er, og hvilken varietet denne samtalepartneren bruker. Den lokale varietet blir brukt dersom begge/alle partene i interaksjonen bruker denne, og hvis en standardtalende deltar i interaksjonen, observerer

Hultgren at også de som ellers benytter den lokale varieteten, veksler til standardsvensk.

Hultgren finner videre at den lokale varieteten oftest brukes i interaksjoner som omhandler personlige eller lokale relasjoner, og ellers benyttes gjerne standardsvensk. Han omtaler vekslingen som situasjonell eller rollebetinget, og legger i det at vekslingen mellom varietetene skjer etter hva som er tema for samtalen eller hvilken rolle man har i interaksjonen. Etter å ha gjort rede for observasjonene sine, trekker Hultgren tråder til hvordan de to varietetene knyttes til ulike sosiale identiteter. De «bidialektale» språkbrukerne har dermed mulighet til å tre inn i begge identiteter. Hultgren konkluderer videre med at selv om begge varietetene oppleves som innbyggernes egne dialekter, knyttes varietetene til ulik prestisje og ulike domener: Standarden knyttes til majoritetskulturen, mens den lokale dialekten knyttes til det som har med bygdeboerne på stedet på å gjøre.

2.2.3 Tidligere forskning på dialektholdninger i Norge gjort av masterstudenter

En rekke masteroppgaver har undersøkt dialektholdninger i Norge. Oppgavene begrenser seg i stor grad til å undersøke holdninger på et avgrenset geografisk sted, eller de undersøker hva som skjer med dialekt – og holdningene til dialekt – når språkbrukeren er på flyttefot. Selv avhandlinger hvis emne er å undersøke *dialektbruk* og *talemålsvariasjon*, tenderer å ta opp holdninger til dialekt og talemål som del av sine analyser. For å understreke mangfoldet av masteroppgaver rettet mot dialektbruk og -holdninger, kan en nevne Ekerhaugens (2016) studie av språkvalg blant unge gausdøler, Rimestads (2012) studie av dialektholdninger blant unge i Troms og nedre Telemark, Imriks (2011) studie av brukere av Fredrikstad-dialekt, Bjellås' (2001) studie av dialektbruk og – holdninger i Grenland, Brochs (2001) studie av holdninger til talemål i Oslo blant unge språkbrukere, Jensens (2006) kvantitative studie av dialektholdninger blant unge i Sandefjord, Gulliksens (2019) kvalitative studie av dialektholdninger blant brukere av «vikværsk» i Sandefjord, eller Reinholdtsens (2018) studie av Øksnesværingers som har flyttet til Tromsø, Liens (2014) undersøkelse av tynsetinger som har flyttet til Oslo, Harstads (2012) studie av valldøler som har flyttet til Oslo.

Mens disse studiene fokuserer på ulike dialekter og geografiske områder, har de alle det til felles at de trekker inn holdningsbegrepet i sine analyser. Disse studiene finner at språkbrukere i ulik grad styres av hvilke holdninger de selv har og av de holdningene som finnes i miljøene og (språk)felleskapene de er del av. Et funn som går igjen i disse studiene, er at språkbrukerne tenderer å tilnærme seg samtalepartnerens dialekt, eller den dialekten som er knyttet til det aktuelle geografiske området (f.eks. Ekerhaugen, 2016; Gulliksen, 2019; Imrik, 2011; Lien, 2014; Reinholdtsen, 2018). Til tross for at identitet ikke er del av de

overordnede forskningsspørsmålene i disse studiene av dialekt og dialektholdninger, poengterer flere av dem at dialekt er tett koblet til identitet (Gulliksen, 2019, Harstad, 2012; Reinholdtsen, 2018). Dette understreker relevansen og aktualiteten av å utvide studier av dialekt til å inkludere språkbrukernes opplevde språkvirkeligheter og hvordan de orienterer seg blant språkholdninger for å posisjonere seg selv (og andre) i interaksjoner.

I tillegg de nevnte masteroppgavene, finnes det studier av framstilling av dialekter i massemedier, og hvordan framstilt dialektbruk rekonstruerer holdninger til dialekter. To av disse er Nikolaisen (2013) og Heli (2011), som begge undersøker framstilling av dialekt i NRK. Nikolaisen (2013) finner i sin studie av karakterer i barne-tv at dialekt brukes for å tilskrive og reprodusere allerede tilskrevne karaktertrekk og personlige egenskaper. For å nevne et par eksempler, finner hun at Oslo-dialekt (og bokmålsnært talemål) gjerne blir gitt karakterer som fremstår som profesjonelle, velutdannet og velstående og at den nordøstlandske dialekten Toten-dialekt ofte blir assosiert med «enkle, ujølete og godhjertede folk fra landet» (Nicolaisen 2013, s. 50).

Heli (2011) på sin side, undersøker holdninger blant ansatte i NRK, og sammenlikner holdninger mellom ansatte ved NRKs hovedkontor på Marienlyst og ansatte ved distriktskontorene. Hun finner et holdningsskille mellom dem, der distriktskontorene tenderer være mer «dialektvennlige» (s. 11), mens resultatene fra Marienlyst viser en holdning om at sendingene – særlig de riksdekkende sendingene – bør formidles med et «standardspråk». Nicolaisen (2013) og Helis (2011) studier understreker hvordan massemedier, og de holdningene som finnes i store mediehus (som NRK) bidrar til å (re)produsere stereotyper og holdninger til dialekter.

2.3 Språkholdninger og språkideologiske forståelsesmåter

Statements about language are never only about language – and they are never only statements. [...] Statements about language always reach beyond the immediate linguistic forms. They implicate knowledge about the rest of social life; they intersect with other communicative means; they give signals about their speakers; and, inevitably, they are social actions embedded in history. (Gal & Irvine, 2019, s. 1)

Sitatet ovenfor er hentet fra Gal og Irvines (2019) åpning i sin bok om hvordan tegn – særlig lingvistiske – etablerer og markerer forskjeller («difference»). Sitatet er tydelig i sitt budskap om hvordan ytringer om språk representerer ulike (språk)ideologiske forståelsesmåter. Fra vår tidligste sosialisering blir vi innlemmet i ulike (språk)felleskap, og ifølge Sandøy (1993, s.

16) er det «[å lære språket [...] òg ein del av sosialiseringa, ein del av det å bli integrert medlem av ei sosial gruppe». Det er ulik aksept for språklige trekk som i hovedsak skiller (språk)felleskap fra hverandre, og som i videre forstand henger sammen med hvordan grupper og felleskap har ulike sosiale konvensjoner og normer som anses for å være akseptable (Mæhlum, 2017). Gjennom å følge sosiale konvensjoner og normer, viser vi tilhørighet til det aktuelle felleskapet, og samtidig markeres en avstand til felleskap som avviker fra de de aktuelle normene (Mæhlum, 2017).

Hvordan vi forholder oss til og foretar vurderinger av ulike (språklige) forhold, er hva vi omtaler som holdninger. Kulbrandstad (2015) behandler begrepene «holdning» og «språkholdning» nokså inngående i sin artikkel «Språkholdninger», og han oppsummerer språkholdninger som «innstillinger eller tilbøyeligheter som ligger til grunn for mer eller mindre fordelaktige eller ufordelaktige vurderinger av språk, språkvarieteter, måter som språk og språkvarieteter blir brukt på, eller andre forhold som har med språk å gjøre» (2015, s. 249, se Garrett, 2010 for diskusjon).

Mennesker er utstyrt med en evne eller intuisjon om sortere og kategorisere informasjonen vi mottar, dette for å gjøre verden mer håndterbar for oss (jf. Garrett, 2010; Hudson, 1996). Kategoriseringen vi foretar (som gjerne foregår ubevisst) fungerer blant annet slik at vi kategoriserer mennesker i grupper etter hvilken sosial informasjon vi har om dem, og at de egenskapene og karakteristikkene vi knytter til noen av individene i en slik kategorisert gruppe, også blir tilskrevet de andre individene i gruppen. Dette er hva vi kjenner som stereotypier (Hogg & Abrams, 1988; Hudson, 1996; Kulbrandstad, 2015; Maegaard 2005). Stereotypier kan defineres som «generalisations about people based on category membership» (Hogg & Abrams, 1988, s. 65). Av slike stereotypier følger det at «[a] specific group member is assumed to be, or is treated as, essentially identical to other members of the group, and the group as a whole is thus perceived and treated as being homogenous" (Hogg & Abrams, 1988, s. 65). To av de viktigste årsakene til dannelsen av språkholdninger er, ifølge Garrett (2010), våre personlige erfaringer og vårt sosiale miljø.

Garrett (2010), Sherif (1967) og Gal og Irvine (2019) er blant de som understreker at språkholdninger blir til i en *prosess* av sosiale aktiviteter, og at når vi snakker om holdninger til språk så snakker vi om hva en person har lært «in the process of becoming a member of a family, (...) a group, and of society» (Sherif, 1967, s. 2), som i videre forstand sørger for at man reagerer på sin sosiale verden på en konsistent og karakteristisk måte «instead of a transitory and haphazard way» (Sherif, 1967, s. 2). I likhet med dette holder Mæhlum (2008) frem at vi er «fanget av våre tidligere erfaringer og stivnete forestillinger og klassifiserer slik

språkbrukere i forhold til mer eller mindre kategoriske stereotypier» (2008, s. 96), og i forlengelsen av dette, at vi ikke evner å forholde oss nøytrale eller uten fordommer til ulike språkvarieteter.

Et sett av språkholdninger og -normer gir oss språkideologier – altså forestillinger om ideelle språklige virkeligheter. Ifølge Gal og Irvine (2019, s. 13) eksisterer det alltid et ideologisk alternativ som noen andre, «differently positioned, might hold» og at en «ideology then, is something contestable». For Gal og Irvine (2019, s. 14) er «ideologi» således ikke «like a miasma that hovers over a community, or like a rock that hits someone on the head», men et fenomen som er produktivt, «as part of people's creative interpretations of their situation and part of their consequent social action». De fremholder derfor en omtale av fenomenet som «ideologizing and ideological work: the active making of social life», som i større grad setter lys på de dynamiske, forhandlende og prosessuelle aspektene ved fenomenet (jf. Garrett, 2010; Sherif, 1967).

Videre argumenterer Gal og Irvine (2019, s. 12) for at ideologier er «partial» i begge sine engelske betydninger: «They are partial in that they are incomplete, because someone else, viewing the world from a different standpoint, would see a different picture» og «they are partial in that they are interested – in the political and legal sense of an interested party, someone who has a stake in a situation and how it turns out». Hvordan ulike mennesker og grupper av mennesker befatter seg med ulike (språk)ideologier er altså et vesentlig element når vi snakker om språklige normer og holdninger. Hva man blir eksponert for gjennom ens sosialisering former ens syn på verden. I lys av hvilken oppfattelse av verden man er del av, vil ulike aspekter og (språklige) handlinger være mer eller mindre fordelaktige (f.eks. Gal og Irvine, 2019).

Ifølge Woolard (2008) kan bevissthet om språkideologier forklare språklig variasjon ved at man blir i stand til å ta aktive språkvalg som er konforme med normene i den aktuelle ideologien og det aktuelle språkfelleskapet. Et kjennetegn blant språkideologier i Europa generelt, er ifølge Monka, Quist og Skovse (2020) at de baserer seg på en nasjonalromantisk ideologi, der folk, steder og språk er koblet sammen som om det var en «naturlig» forbindelse (jf. Auer, 2013; Pedersen, 2009; Quist, 2010). Dette er et tankesett som vi også ser igjen i den folkelingvistiske forståelsen av dialektbegrepet, som behandlet i kapittel 2.1. I lys av Woolards resonnement, poengterer Nortier (2018, s. 5) at «the choice of linguistic forms» aldri er nøytralt, noe som underbygges ved at språklig variasjon på denne måten indeksikaliserer – eller peker på – spesifikke grupper eller steder og egenskaper ved disse (jf. Eckert, 2008; Svendsen 2014; 2021).

Det er altså slik at på den ene siden så er stereotypier, assosiasjoner og vurderinger knyttet til språk – som vi som språkbrukere gjerne opplever som ubevisste eller som nokså passivt rekonstruerte uten egen inngripen – ikke nøytrale (jf. Garrett, 2010; Mæhlum, 2008; Sherif, 1967). På den andre siden er ei heller våre mer aktive, frigjorte og bevisste valg av språklige ressurser så «frigjorte» som vi kanskje kan like å tro, ettersom disse også er farget av – og av og til resultater av – våre tidligere erfaringer og konvensjonaliserte språkideologiske forståelsesmåter. Med bevissthet om språklige normer og språkideologier, kan man med andre ord få en økt opplevelse av personlig styring hvor man benytter seg av språklige trekk som et strategisk middel for å markere og posisjonere seg selv i en interaksjon.

I forklaringen av hvordan språklige trekk og registre blir del av språklige normer, holdninger og ideologier, bruker Agha (2003) begrepet «enregisterment». «Enregisterment» eller registerdanning (Svendsen 2021), handler om hvordan språklige trekk blir ilagt ulike vurderinger, eller det Agha (2005) omtaler som «valorizations», og omhandler den prosessen «through which a linguistic repertoire becomes differentiable within a language as a socially recognized register or forms» (Agha, 2003, s. 231). Ifølge Agha (2003) er det å navngi de prosesser og kommunikative aktiviteter som karakteriserer et sett av semiotiske ressurser en viktig del av registerdanning. Det samme er det å koble disse ressursene til spesifikke normer, distinkte taleregenskaper og karakteristiske situasjoner. På denne måten blir registerdanning ikke bare en beskrivelse av registre, men involverer også hvordan måter å snakke på blir assosiert med ulike normer, identiteter, geografiske og sosiale steder, sosiale handlinger og aktiviteter. Ifølge Johnstone (2016) kommer forholdet mellom lingvistiske former og deres indeksikalske meningsinnhold særlig til syne i interaksjoner, og skjer gjennom «metapragmatikk». Gal og Irvines (2019, s. 18) fokus på «signs» (tegn) bidrar også med en forklaring på hvordan språklige trekk får sosial verdi og blir del av et normsett: «for any sign, one recruits ideologized assumptions about what might conceivably be a sign in the world».

Et interessant funn fra Garrett (2010) i denne forbindelse gjelder hvordan deltakerne i en av hans studier forklarer sine vurderinger av andres talemåter ved å vise til faktorer som ligger utenfor selve språkbruken, og som snarere kobles til språkbrukeren. Garrett (2010) finner nemlig at deltakerne i studien hans oppfattet den ene og samme delen av en opplest tekst (uttalt av ulike mennesker/stemmer, både eldre og yngre) svært ulikt. Når deltakerne blir bedt om å forklare hvordan de oppfatter de ulike stemmene/menneskene bak ytringen «I didn't know what to think», finner Garrett (2010, s. 96) et skille mellom hvordan deltakerne oppfatter yngre og eldre stemmer: «the young speakers were withholding judgement, but they thought the older speakers were confused». Garrett (2010) konkluderer med at deltakernes

respons gir viktig evidens for hvordan språkholdninger må bli sett på som interaktive prosesser som avhenger av interaksjonen, snarere enn «passive reactions to blocks of vocal sounds» (Giles et al. 1990, s. 55, sitert i Garrett, 2010, s. 97).

Når karakteristikk eller egenskaper som vi assosierer med mennesker og grupper av mennesker, blir overført fra gruppen og til språklig atferd, snakker vi om «ikonisering» (jf. Irvine, 2001; Kulbrandstad, 2015; Pedersen, 2005; Svendsen, 2021), altså at det konstrueres et en-til-en-forhold mellom språklige trekk og sosiale egenskaper ved en angivelig gruppe (jf. Svendsen, 2021). Dette gjelder både positive og negative assosiasjoner, og mens språkholdninger har en mer direkte kobling mellom språkbruker og språktrekk, innebærer ikonisering at «assosiasjonene etter hvert vekkes av språket eller språktrekkene alene uten at forbindelsen til gruppa blir aktivert» (Kulbrandstad, 2015, s. 251). Ikonisering er en viktig del av språklige og sosiale stereotyper, ettersom stereotyper kun eksisterer i kraft av at de gjentas (Bhabha, 1983; Svendsen, 2021). Ikonisering gjør at de sosiale egenskapene ved språklige trekk bevares og reproduseres, og slik fortsetter stereotypene å eksistere.

Grunnen til at registerdanning, tegn og ikonisering blir viet oppmerksomhet her, er for å understreke det de har til felles: de blir konstruert og reproducert gjennom sosial handling, som bevisst eller ubevisst styres av våre språkideologiske forståelsesmåter. Bevissthet om slike forståelsesmåter gjør oss i stand til å nyte fordeler av dem – men også ulemper – både som individer gjennom enkeltinteraksjoner og samhandling, og som grupper gjennom å gjøre forståelsesmåtene til gjenstand for politikk.

2.4 Språk, affekt og identitet

I dette delkapittelet blir først språk og følelser behandlet (kap. 2.4.1), mens språk, identitet og interaksjonell lingvistikk blir behandlet i kapittel 2.4.2. I kapittel 2.4.2 blir det imidlertid tydeliggjort hvordan språk, identitet og følelser er nært sammenbundet: Det er utfordrende å undersøke språk og følelser uten å trekke inn identitet, og man kan ikke snakke om språk og identitet uten å trekke inn affekt.

2.4.1 Språk og følelser

Språkvalg påvirkes altså av normer og holdninger til språk, og i de senere årene har språkvitenskapen satt økt søkelys på hvorvidt våre språkvalg også påvirkes eller kan forklares ut ifra følelser, altså at vi handler i affekt. Blant de som har tatt til orde for relevansen av følelser i språkforskningen er Milani og Richardsson (2021), Ahmed (2014) og Wetherell (2012). Det som tilsynelatende virker å være den fremste motivatoren for å bringe følelser inn

i språkforskningen, er hvordan nettopp affekt er viklet inn i semiotikk. Studier av semiotisk innhold kan således ikke fullstendig forstås uten å implementere hvilken plass affekt har for sosial meningsskapning av lingvistiske former.

Gjennom å inkludere affekt, argumenterer blant annet Ahmed (2014) og Milani og Richardsson (2021) for at vi får en økt forståelse av hvordan sosiale og kulturelle opplevelser og følelser blir til politiske henseender. Ifølge Ahmed (2014) er affekt noe som verken er *i* eller *utenfor* et enkelt individ eller en sosial sfære, men et fenomen som blir til i sirkulasjon mellom ulike (sosiale) rom, objekter og mennesker, og følelsene som skapes der i den gitte diskursen. For Milani og Richardsson (2021) er motivasjonen å følge Ahmeds (2014) argument, og å reflektere over hvordan denne sirkulasjonen av følelser «in and through discourse» fungerer, og hvorfor det ikke har blitt viet tilstrekkelig oppmerksomhet tidligere (2021, s. 675). For Wetherell (2012, s. 10) handler økt fokus på affekt om å bedre forstå «people's allegiances and investments, and the activities of categorising, narrating, othering, differentiating and positioning» i feltet om identitetsforskning.

I likhet med at språkholdninger og språkideologiske forståelsesmåter gjør at vi opptrer og reagerer på vår sosiale verden på konsistente og karakteristiske måter, er våre affektive praksiser også preget av konsistens og mønster, og «effloresce with particular rhythms» (Wetherell, 2012, s. 12). Wetherell (2012) forklarer at det er de dramatiske og turbulente kvalitetene ved affekt, sammen med det tilfeldige, kaotiske og spontane, som har gjort at affekt har blitt viet oppmerksomhet. Dette er, ifølge Wetherell (2012, s. 14) er en misoppfattelse av affekt: «Affect is about sense as well as sensibility. It is practical, communicative and organised». Ifølge Wetherell (2012, s. 14) er affekt et resultat av at kroppslige og nevrologiske reaksjoner som økte hjerteslag, svette og rødming «get patterned together with feelings and thoughts, interaction patterns and relationships, narratives and interpretative repertoires, social relations, personal histories, and ways of life». I en interaksjon blir alle disse elementene satt i spill, og på lik linje som at disse andre elementene er vesentlige for en interaksjons progresjon, er affeksjonens utfoldelse det også – og kan følgelig ikke anses som et isolert element som kan reduseres fra en interaksjon (Wetherell, 2012). Forståelse for hvordan affektiv praksis utfolder seg og fungerer, er ifølge Wetherell (2012, s. 12) derfor «kritisk».

Wetherell (2012) trekker blant annet frem at personers «situated activity» tenderer å opptre nokså normativt eller skjematisk, og hun understreker hvordan vi som sosiale vesener stadig *vet* hvordan vi skal eller ikke skal agere, at reaksjonene våre stadig følger et mønster med en åpning og avslutning, og at dette er en slags kraft eller intuisjon som bor i oss. Det er

likevel ikke en medført og ferdig etablert intuisjon, men noe som stadig forhandles om i interaksjonen, og affekt er således en sosial aktivitet: «The identification, categorisation, labelling and narrating of affect are social activities, taking place in situated contexts in light of the unfolding business of the moment» (Wetherell, 2012, s. 98). Med andre ord er affektiv meningsskapning et dialogisk arbeid, der man gjennom samtale og opplevde følelser utvikler rutinemessige uttrykk for ens forståelser av hva som skjer i det sosiale livet som man er engasjert i (Wetherell, 2012).

På samme måte som situerte (affektive) praksiser fører til sosial orden, med relasjoner og institusjoner, fører slike praksiser også til å skape (forestillinger om) psykologier, identiteter og omdømme, ifølge Wetherell (2012). På bakgrunn av sine resonnementer, argumenterer hun videre for at all sosial praksis er affektiv. Hun begrunner det med at ettersom all menneskelig praksis er kroppsliggjort, så er det uunngåelig at meningsskapning ikke er affektiv (Wetherell, 2012, s. 96). At affekt får en større plass i språkvitenskapen er i ifølge Wetherell (2012) et nødvendig tillegg til allerede etablerte forskningstradisjoner, dersom man ønsker å sikre et tilstrekkelig innsyn og en god nok forståelse av menneskelige ytringer og interaksjoner.

Mens Wetherell (2012) fokuserer på affekt på individnivå, konsentrerer Ahmed (2014) seg om affekt på gruppenivå, gjerne nasjonalt nivå. I boka «The Cultural Politics of Emotion» (2014), behandler hun hvordan fremstillinger av følelser gjennom språklige og tekstlige ytringer fører til forestillinger om, og ilegging av egenskaper og karakteristikk til – en hel kultur. Slike attribusjoner skjer gjerne gjennom «othering» – en konstruert «andre». For å illustrere dette trekker hun blant annet frem forestillinger om «softness» og «hardness», og at «the soft nation is too emotional, too easily moved by the demands of others» og «the metaphor of «soft touch» suggests that the nation's borders and defences are like skin: they are soft, weak, porous and easily shaped or bruised by the proximity of others» (Ahmed 2014, s. 2). Forestillingene blir utløst i interaksjoner gjennom språk og ytringer, og selv om Ahmed (2014) selv primært operer innenfor samfunnsvitenskapen, er det vesentlig for denne oppgavens emne å påpeke hvordan enkle språklige ytringer kan vekke forestillinger og holdninger til ikke bare måter å snakke på (jf. kap. 2.3), men også forestillinger om menneskene som snakker språket – både på individuelt og nasjonalt nivå, og videre at slike forestillinger kan stamme fra tidligere (konvensjonaliserte) opplevelser og språklig og sosiale stereotypier som med nødvendighet *må* kobles til affekt og følelser (jf. Wetherell, 2012). Dette er fordi stereotypiene ikke eksisterer i seg selv, og fordi de er verdibaserte, slik Agha

(2003) og Gal og Irvine (2019) framhever, og verdier er koblet til følelser, og er ikke rasjonelle i seg selv.

2.4.2 Språk, identitet og interaksjonell lingvistik.

Ifølge Svennevig (2018) spiller språket en viktig rolle for identitetsdannelsen vår, ettersom identitet i stor grad er et sosialt fenomen, og koblingen mellom språk og identitet uunngåelig (jf. Tabouret-Keller, 2017). Hvordan språk og identitet er relatert, kan i stor grad forklares gjennom ovennevnte litteratur som forklarer hvordan språklige trekk får sosial meningsverdi. Affekt, følelser, språkholdninger og bevissthet om språkideologiske forståelsesmåter gjør oss i stand til å bruke språket vårt for å markere og posisjonere både oss selv og andre i sosiale interaksjoner (jf. posisjoneringsteori, Harré & Langenhove, 1998). Ifølge Nortier (2018) er det faktum at lingvistiske former og språklige trekk er bærere av semiotisk mening, hva som gjør språk til (sterke) ressurser for mennesker som streber etter å enten tilpasse seg etter eller skille seg ut fra andre (jf. akkomodasjonsteori, se for eksempel Coupland, 2010). Sosial meningsskaping av språklige trekk gjør at vi kan velge språklige trekk etter hvilket meningsinnhold vi ønsker å representere og i videre forstand hvilke assosiasjoner, verdier og karakteristikk vi ønsker å ikle oss. På bakgrunn av dette er identitet på ingen måte noe som er statisk og uforanderlig. De anerkjente interaksjonelle lingvistene Bucholtz og Hall (2005, s. 586; 2010, s. 18) opererer med en identitetsdefinisjon som speiler dynamikk og forhandling, nemlig at identitet er sosial posisjonering av seg selv og andre, og Blommaert (2005, s. 207) er eksplisitt om parallellene mellom identitet og meningsskaping i sin definisjon, der han anser identitet «not as a property or a stable category of individuals, but as particular forms of semiotic potential, organised in a repertoire». Enhver sosial handling – og språklige ytring – er således «acts of identity» (jf. Auer, 2005a; Nortier, 2018; Le Page & Tabouret-Keller, 1985). Ettersom det er flere aktører i en interaksjon, er man ikke alene om å drive slik posisjonering, og på denne måten kan identitet *forhandles* (Blommaert, 2005; Bucholtz & Hall, 2005; 2010; Nortier, 2018).

Forholdet mellom språk og identitet er ikke bare uunngåelig, men også komplekst (Bucholtz & Hall, 2005; 2010). Bucholtz og Hall (2005; 2010) belyser fem ulike prinsipper for behandling av identitet i språkforskningen, og argumenterer for at behandling av alle fem prinsippene til sammen skaper en helhetlig fremstilling av hvordan identitet blir til og kommer til uttrykk gjennom interaksjoner. De legger til grunn at ulike fagtradisjoner tenderer å behandle ett eller noen av disse prinsippene i sine analyser, men at det kreves at man "conceive of sociocultural linguistics broadly and inclusively" (Bucholtz & Hall, 2005, s.

607), dersom man skal kunne oppnå en helhetlig forståelse.

De fem prinsippene som Bucholtz og Hall (2005; 2010) behandler, er prinsipper som brukes av ulike fagtradisjoner for å forklare og analysere identitet, og de benevnes som «the Emergence principle», «the Positionality principle», «the Indexicality principle», «The relationality principle» og «The Partialness principle» (se Bucholtz & Hall, 2005; 2010 for diskusjon). Det første av disse prinsippene, "the Emergence principle", er at identitet er noe som vokser frem *i* interaksjonen. Ifølge Bucholtz og Hall (2005; 2010) er identitet «best viewed as the emergent product rather than the pre-existing source of linguistic or other semiotic practises» og er dermed et sosialt og kulturelt fenomen (2005, s. 588). Prinsippet utfordrer et tradisjonelt syn på identitet som noe som eksisterer i individets "mind", der eneste kobling mellom identitet og språkbruk er at språkbruken reflekterer eller speiler individets "internal state of mind" (jf. Bucholtz & Hall, 2005, s. 587).

«The Positionality principle» utfordrer et annet tradisjonelt syn på identitet, nemlig at identitet simpelthen er en samling av en rekke sosiale kategorier (Bucholtz & Hall, 2005; 2010). Prinsippet tar utgangspunkt i (særlig etnografisk) forskning som viser at språkbrukere ofte orienterer mot lokale identitetskategorier, snarere enn forskerens sosiologiske kategorier når de posisjonerer seg i forhold til andre deltakere i en interaksjon. Det viser seg videre at lokale identitetskategorier best evner å forklare språklig variasjon og praksis, og nyere sosiokulturell forskning har derfor økt fokus på mikrodetaljene ved identitet, ettersom identitet formes «from moment to moment in Inter action" (Bucholtz & Hall, 2005, s. 591)

Det tredje prinsippet "is concerned with the mechanism whereby identity is constituted" (Bucholtz & Hall, 2005, s. 593), nemlig indeksikalitet: "the Indexicality principle". Bucholtz og Hall (2005, s. 597) påpeker at også fullstendige lingvistiske systemer som språk og dialekter "may [...] be indexically tied to identity categories". "The relationality principle" er det fjerde prinsippet som Bucholtz og Hall (2005; 2010) trekker frem. Deres ambisjon med "relationality" er for det første å understreke poenget om at identitet aldri er autonomt eller uavhengig, men noe hvis sosiale mening bestandig forholder seg til andre identitetsposisjoner og sosiale aktører som er del av interaksjonen. For det andre stiller de spørsmål ved det svært utbredte, men forenklete, synet på identitetsposisjoner som en posisjonering langs én akse, med «sameness» som ytterpol på den ene siden og «difference» som den andre ytterpolen (Bucholtz & Hall, 2005, s. 598). Bucholtz og Hall (2005, s. 598) viser til en rekke ytterligere akser som man posisjonerer seg langs, og at identitet dermed blir konstruert intersubjektivt mellom flere, gjerne overlappende, komplimenterende relasjoner «including similarity/difference, genuineness/artifice, and authority/delegitimacy".

Bucholtz og Halls (2005) femte og siste prinsipp er "The Partialness principle", og vi kan sammenlikne dette prinsippet med Wetherells (2010) syn på identitet: På grunn av andre elementer, som andre interaksjonsdeltakere og kontekstuelle faktorer, er vi kun delvis aktører i forhandlinger om egen identitet. Identitet er "constantly shifting both as interaction unfolds and across discourse contexts" (Bucholtz & Hall, 2005, s. 606). Bucholtz og Hall (2005; 2010) konkluderer gjennomgangen av prinsippene ved å peke tilbake til kompleksiteten som identitet innebærer: «identity does not emerge at a single analytic level – whether vowel quality, turn shape, code choice, or ideological structure – but operates at multiple levels simultaneously" (Bucholtz & Hall, 2005, s. 586).

Også Wetherell og Mohanty (2010, s. 3) understreker kompleksiteten ved identitetsbegrepet, og viser til en generell økt interesse for identitet de senere årene som inkluderer "social subjectivity, the social organization of memory, narrative, emotion and affect". Ved siden av denne generelle økte interessen som inkluderer affekt, fører økt globalisering og «liquid modernity» (Baumann, 2000) til at ressurser som vi tradisjonelt tar i bruk for å skape «a sense of self», blir brutt ned og gjenskapt på andre og nye måter enn tidligere (Wetherell & Mohanty, 2010, s. 4). Dette gjør identitetsbegrepet ytterligere komplekst. Samtidig som forståelsen av identitet har blitt mer dynamisk og pluralistisk innenfor sosiolingvistik, påpeker Røyneland (2017, s. 94) at dette er en forståelse som «ikke går så godt overens med den tradisjonelle dialektologiens forståelse av forholdet mellom språk, sted og individ, som ser ut til å være høyst levende blant folk flest».

I norsk sammenheng ser ut til å være en sterk kobling mellom identitet og oppvekststed, og at dette er et forhold som i allmenn folkelig oppfatning virker å trumfe andre identitetsprosesser når det er tale om språk og språkbruk (Indrehus, 2014; Røyneland, 2017). Koblingen mellom sted, språk og identitet, kommer gjerne til uttrykk som en *følelse* – en følelse av tilhørighet, «place-belonging» (Antonsich, 2010; Monka et al., 2020), og denne emosjonelle koblingen understreker hvordan identitet henger sammen med affekt og følelser. I det neste kapitlet presenterer jeg hvordan jeg har gått frem for å samle inn data i denne undersøkelsen.

3 Metode, data og deltakere

I dette kapittelet går jeg først gjennom typen data jeg har samlet inn, og hvordan dette er data som kan bidra til å svare på forskningsspørsmålene (kap. 3.1). Deretter gjør jeg rede for de to utvalgene som prosjektet har innhentet data fra, primær- og sekundærutvalget (kap. 3.2), før jeg i den siste delen av dette kapittelet tar for meg selve datainnsamlingen og de metodene jeg har benyttet (kap. 3.3).

3.1 Tilnærming og valg av data

Et flertall studier og undersøkelser av flerspråklighet og flerdialektalisme har i både dialektologien og flerspråklighetsforskningen befattet seg med *bruk* av språk – både hvordan og hvorfor bruk av flere språk eller dialekter brukes. Sosiolingvistikens tradisjoner er å undersøke hvilke makro- og mikrofaktorer som styrer språkbruk (Bucholtz & Hall, 2008; Eckert, 2012). I tråd med den affektive vendingen, som er relativt ny innenfor sosiolingvistikk og andre felt av språkforskning, ønsker jeg å undersøke hvordan affektive faktorer (som følelser og opplevelser) spiller inn på språkbruk, og jeg streber etter å belyse og forstå hvordan det oppleves å være bruker av flere dialekter, samt hvordan ulike elementer i interaksjonen (som deltakere, sted og samtaletema) virker inn på opplevd flerdialektisme.

De tre forskningsspørsmålene krever både en viss dybde og bredde i data, og jeg har derfor samlet inn data av både kvalitativ og kvantitativ karakter (jf. 1.1). For å kunne svare på hvordan flerdialektale språkbrukere opplever sin språklige hverdag, sin bruk av flere dialekter, samt forholdet mellom språk og identitet(er), er det først og fremst nødvendig med data som gir informasjon om nettopp opplevelser, tanker og meninger om dette. Til dette er det derfor samlet inn data fra et mindre utvalg (primærutvalg), som nokså fritt har fortalt og forklart hvordan det oppleves for dem å være flerdialektale. Som Lanza (2008) understreker, er et lite utvalg å foretrekke når fokuset ligger på enkeltindivider. Å la deltakernes egne beretnelser og narrativer være data, blir av De Fina og Georgakopoulou (2008) og Pavlenko (2008) trukket frem formålstjenlig i en rekke tilfeller, blant annet når det er bedre innsikt i opplevelser som er forskningsobjektet, slik det er i denne studien, fordi disse dataene bedre forteller noe om virkeligheten enn hva eksempelvis strukturerte spørsmål eller elisiteringsmetoder kan.

For å undersøke om tanker om og holdninger til dialekter i Norge i dag kan bidra til å forstå hvordan det oppleves å være flerdialektal, er det behov for data som er innhentet fra et utvalg utover flerdialektales egne narrativer. Det er derfor samlet inn data fra et utvalg til

(sekundærutvalg). For å gjøre disse dataene håndterbare, benyttes en kvantitativ metode som gir kvantifiserbare data. Dette kommer jeg tilbake til i delkapittel 3.3.3.

3.2 Utvalget

For å hente inn tilstrekkelig data til å kunne undersøke alle de tre forskningsspørsmålene, har jeg samlet inn data fra to utvalg: Et primærutvalg og et sekundærutvalg. Data fra primærutvalget blir analysert for å undersøke det første og andre forskningsspørsmålet, mens det tredje forskningsspørsmålet undersøkes med data fra sekundærutvalget. For å undersøke om data fra sekundærutvalget kan bidra til å forstå hvordan det oppleves å være flerdialektal, vil analysen trekke inn data fra begge utvalg

3.2.1 Primærutvalget

Primærutvalget er altså et mindre utvalg på 4 deltakere (jf. 1.1). Utvalget er strategisk valgt og rekruttert gjennom mitt eget nettverk. Kriteriet for dette utvalget er at de anser seg selv som brukere av to eller flere dialekter, og ønske om å delta. Bredde i utvalgets språklige bakgrunner var viktig under rekrutteringen. Bredde er viktig for å fordre data som sier noe om mangfoldet av opplevd flerdialektisme, for å forhindre at undersøkelsen begrenser seg til en spesifikk, avgrenset gruppe av flerdialektale som sannsynligvis ville ha bidratt mindre til å gi et nyansert bilde av opplevd flerdialektisme. De 4 deltakerne representerer en viss bredde i hvilke dialekter de er brukere av. De har en av sine dialekter til felles, nemlig et bokmålsnært talemål, mens deres andre dialekt(er) sørger for at et mangfold av dialekter er representert. De fire deltakerne er unge voksne mellom 19 og 29 år.

Kontakt med deltakerne ble opprettet gjennom sosiale medier med en chatmelding med kort informasjon om prosjektet (herunder at formålet er å undersøke flerdialektale språkbrukeres opplevelser knyttet til egen språklige situasjon). Meldingen inneholdt videre to spørsmål: 1) om de selv ser seg som bruker av flere enn én dialekt, og 2) om de ønsker å delta i prosjektet. Videre mottok deltakerne et informasjonsskriv med ytterligere informasjon og detaljer om hva deltakelse i prosjektet innebærer for dem. For å sikre at disse deltakernes personopplysninger blir ivaretatt, er prosjektet meldt inn til og godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD, prosjektnummer 690193), og blir behandlet i tråd med krav om samtykke og databehandling. Deltakerne har samtykket elektronisk gjennom Nettskjema.

3.2.2 Sekundærutvalget

Sekundærutvalget består av 679 anonyme selvrekrutterte, altså tilfeldig utvalgte, deltakere.

Deltakerne har ingen systematiske fellestrekk, og skal ideelt sett representere og speile mangfoldet i det norske samfunnet. Disse deltakerne har deltatt via et elektronisk spørreskjema (Nettskjema ved Universitetet i Oslo, se Vedlegg 3), og spørreskjemaet har blitt publisert og tilgjengeliggjort på sosiale kanaler slik at hvem som helst som har kommet over spørreundersøkelsen har hatt anledning til å delta.

Svarene på spørreskjemaet viser at det er et bredt spenn blant respondentene når det gjelder alder og bosted (angitt som fylke), mens kjønnsfordelingen er noe skjev: 66,7 % av respondentene identifiserer seg som kvinne. Resultatene viser også at utvalget består av individer som både bruker én dialekt (55,5 %), to eller flere dialekter (15 %), og individer som oppgir at de ikke bruker dialekt (9,9 %). I tillegg til disse kategoriene er det 19 % som oppgir at de bruker dialekt «av og til». En mer detaljert presentasjon av utvalget gjøres i kapittel 4.2.

3.3 Metode og gjennomføring av datainnsamling

Metodene som er brukt til datainnsamling, er altså elektronisk spørreskjema og gruppesamtale. Begge utvalgene har svart på spørreskjemaer, mens primærutvalget i tillegg har deltatt i en gruppesamtale. Nedenfor følger mer detaljerte beskrivelser av metodene og gjennomføringen av datainnsamlingen.

3.3.1 Spørreundersøkelse – primærutvalget

Spørreskjemaet som primærutvalget har besvart, ble utdelt og besvart i forkant av gruppesamtalen. Data fra spørreundersøkelsen ble brukt som utgangspunkt for gruppesamtalen, i tillegg til å gi portretterende informasjon om deltakerne. Den elektroniske spørreundersøkelsen er delt i tre hoveddeler, i tillegg til en avsluttende del (se fullstendig versjon av spørreskjemaet under Vedlegg 2). Den første delen tar opp spørsmål knyttet til deltakernes språkbruk, som blant annet hvilke dialekter de bruker, hvordan de har blitt flerdialektale og hvilke faktorer som påvirker hvordan de snakker, og om de har tanker og refleksjoner rundt variasjon i egen språkbruk. Denne delen bidrar til å danne et bilde av deltakernes språklige profiler, og som presenteres i x.

Den andre delen av spørreundersøkelsen tar opp spørsmål knyttet til hvilke opplevelser de har til bruk av dialekter og med det å være flerdialektale. Data om dette bidrar til å danne et portrett av deltakerne som språkbrukere, og i sammenheng med den påfølgende gruppesamtalen gir denne delen av spørreskjemaet også data om hvilke faktorer som kan være med på å påvirke deltakernes språkvalg. Den tredje og siste hoveddelen av

spørreundersøkelsen tar opp spørsmål knyttet til deltakernes egne holdninger til språk. Spørsmålene i denne delen tar opp hva deltakerne «synes» om bruk av dialekter og språk i ulike sammenhenger, både i tale og skrift, i massemedier og i private sammenhenger. Den avsluttende delen tar opp spørsmål om deltakernes bakgrunn og person, blant annet bosted, tidligere bosted, språk og dialekter i familien og hvilke språk de selv snakker og/eller skriver.

Spørreskjemaet som deltakerne i primærutvalget gjennomførte, tok cirka 20 minutter. Med få unntak er spørsmålene utformet slik at deltakerne avgir svar som er kvantifiserbare. For å gjøre det enklest mulig for deltakerne, har spørsmålene nokså lik utforming, slik at hvordan deltakerne skal svare er gjentakende og gjenkjennbar for dem. Spørsmålene er i hovedsak utformet med en lineær skala hvor deltakerne avgir svar ut fra en gitt skala. Noen av spørsmålene er utformet med avkrysningsbokser eller med radioknapper. I etterkant av hvert spørsmål/hver påstand er det egne tekstbokser hvor deltakerne har mulighet til å utdype svarene sine. Spørsmålene som er utformet med lineær skala kan deles i to varianter. Den ene varianten spør om frekvens eller hyppighet av en forekomst, eksempelvis «har du opplevd at andre endrer personlighet når de endrer dialekt?». Skalaen på slike spørsmål går fra 1 til 5 (1=Aldri, 2=Sjelden, 3= Noen ganger, 4=Ofte og 5=Alltid). Den andre varianten av spørsmål med lineær skala er utformet som påstander som deltakerne skal ta stilling til. De tar stilling ved å avgi svar på en skala som går fra 1 til 4 (1=Uenig, 2=Noe uenig, 3=Noe enig og 4=Enig).

For å oppfordre at deltakerne tar aktiv stilling til påstandene, har jeg bevisst valgt å ikke inkludere alternativ som vet ikke/ingen mening. Det er mulig at noen kan ha følt seg presset til å ta en stilling der de ellers ville ha svart «vet ikke» eller «ingen mening», men ettersom ingen av disse spørsmålene er obligatoriske å svare på, har jeg likevel valgt å utforme spørsmålene med en slik kontinuerlig oppfordring om å ta stilling. Deltakere som ikke anser noen svaralternativer som aktuelle for egen oppfatning, kan enkelt bla seg videre til neste spørsmål.

3.3.2 Gruppesamtalen

Sammenliknet med en intervju-situasjon der en forsker stiller spørsmål og deltakerne svarer, gir en gruppesamtale som forskningsmetode mulighet til en større grad av dialog som i større grad styres av deltakerne selv, både når det gjelder turtaking, samtaletema og forhandling av roller og identitet(er) i interaksjonen (Schilling, 2013). En gruppesamtale kan også medføre at flere samtalepartnere opplever at interaksjonen blir nettopp en samtale og ikke oppleves så formell som et forskerleddet intervju kan gjøre (Schilling, 2013). Deltakerne kan dessuten

oppleve å bli gitt en mulighet til å dele og drøfte sine opplevelser i et fellesskap av like – av «peers», der man samtaler om et tema som man har felles (Schilling, 2013).

Gruppesamtalen ble gjennomført via den digitale videomøte-plattformen Zoom, og hadde en varighet på 1 time og 15 minutter. Fordelen med å benytte Zoom, er den tilgjengeligheten denne plattformen gir. Alle deltakerne fikk slik mulighet til å delta og snakke sammen uten at det medførte reisevei, kost eller losji. I tillegg til de rent praktiske fordelene, kan det også anses som en positiv faktor at deltakerne kunne befinne seg på et eget ønsket sted under samtalen, som for eksempel i sofaen hjemme i familiestua, i senga på rommet i kollektivet, eller, foran PC-en hjemme på gutterommet. Bowers (2015) er blant dem som understreker nødvendigheten av deltakernes følelse av trygghet og komfort i situasjoner hvor de blir intervjuet eller «forsket» på. Deltakernes mulighet til å delta «hjemmefra» kan sies å ha redusert et slags affektivt filter og andre former for sosialt press til å prestere. Den digitale plattformen medfører en avstand mellom ansiktene som tillater deltakerne å «opptre» i sitt «back stage»-selv, mens man for eksempel i et møterom i et av Universitetet i Oslo sine bygg på Blindern i større grad kunne har forventet en «front stage»-opptreden (jf. Goffman, 1959).

Avstanden som en slik digital interaksjon medfører, spiller også inn på interaksjonens natur. Til tross for en mer avslappet stemning i interaksjonen, er forholdet mellom taleturer, overlapp, avbrytelser og reparasjon i samtalen mer utfordrende enn i ansikt-til-ansikt interaksjoner. Flere av de kommunikative gestene som man i ansikt-til-ansikt interaksjoner kan benytte seg av for å gi eller ta en tur, som for eksempel blikk og håndgestikulasjon, blir utilgjengelige i Zoom. Distribusjon, og potensielle forsinkelser, av lyd og bilde er komponenter som er usedvanlig viktig for interaksjonen når den foregår over en videomøteplattform. Det som preget dynamikken i gruppesamtalen, var derfor unaturlig lange pauser mellom turer og en forventning om at jeg systematisk skulle *gi* ordet til deltakerne. Samtalen fikk dermed ikke en tilsvarende flyt og autonom framdrift som man gjerne finner i ansikt-til-ansikt interaksjoner (Sidnell, 2010; Svennevig, 2020). En fordel med en digital plattform som Zoom er imidlertid at deltakerne beholde turen over lengre tid, og fortelle ferdig sine beretninger uten avbrytelser fra de andre deltakerne.

For å redusere risikoen for en mer gruppeintervju-situasjon og oppfordre til gruppesamtale, ble det i forkant av samtalen informert om at det er deltakernes beretninger som er av verdi for prosjektet, og at jeg som masterstudent *kunne* styre ordet, men at det er mer verdifullt for prosjektet at deltakerne samtaler med hverandre om de gitte spørsmålene. Samtalen fikk likevel et løst mønster av at de fire deltakerne tok turen én gang hver, i noen

tilfeller to, før det ble stille og et nytt spørsmål ble gitt. Gruppesamtalen er blitt ortografisk transkribert, og lagt ved i sin helhet som Vedlegg 4.

3.3.3 Spørreundersøkelse – sekundærutvalget

Spørreskjemaet som er utarbeidet til sekundærutvalget har en rekke fellestrekk med spørreskjemaet til primærutvalget. De to spørreskjemaene består av de samme delene, men med noe ulik rekkefølge (se fullstendig versjon av spørreskjemaet under Vedlegg 3). I dette spørreskjemaet handler den første delen om spørsmål knyttet til bruk av dialekt. Den andre tar opp spørsmål knyttet til tanker om bruk av dialekter i ulike sammenhenger. Data fra disse spørsmålene er brukt til å undersøke holdninger. Den tredje delen tar opp spørsmål knyttet til opplevelser med bruk av dialekt. Data fra denne delen er brukt til å analysere hvordan det oppleves å bruke dialekt(er) og holdninger til dialekter. Også dette spørreskjemaet har en avsluttende del med spørsmål knyttet til respondentenes bakgrunn. Denne delen spør om sosiale variabler som alder, kjønn, utdanning, i tillegg til spørsmål knyttet til språkbakgrunn.

Spørreskjemaet er bygd opp slik at respondentenes svar på noen spørsmål avgjør hvilke andre spørsmål som blir tilgjengelige for dem. For full oversikt over oppbygning se fullversjon av spørreskjemaet som Vedlegg 3. I likhet med spørreskjemaet som primærutvalget har besvart, er spørsmålene i hovedsak utformet med en lineær skala hvor respondentene avgir svar i henhold til en gitt skala, mens noen av spørsmålene er utformet med avkrysningsbokser eller med radioknapper. I tillegg til disse spørsmålene som gir kvantifiserbare data, har også respondentene i sekundærutvalget hatt tekstbokser tilgjengelig ved omtrent samtlige spørsmål som gir mulighet til å utdype og komme med kommentarer.

4 Resultater og analyse

I dette kapittelet blir resultater fra datainnsamlingen presentert og analysert. Kapittelet begynner med en presentasjon av primærutvalget (kap. 4.1) og sekundærutvalget (kap. 4.2). I delkapittel 4.3 analyserer jeg utvalgenes oppfattelse av begrepet «dialekt». Delkapittel 4.4 behandler og analyserer hvordan det oppleves å være flerdialektal, og tar for seg både de innledende opplevelsene som blir rapportert om blant deltakerne i primærutvalget (4.4.1), deres rapporterte utfordringer (4.4.2) og fordeler (4.4.3) ved det å være flerdialektal, samt hvordan de opplever stereotyper (4.4.4), kommentarer (4.4.5) og det å veksle mellom dialekter (4.4.6). I kapittel 4.5 blir deltakerne i primærutvalgets opplevde forhold mellom språk og identitet(er) analysert, herunder deres relasjoner til deres respektive dialekter (4.5.1) og hvordan de opplever å endre personlighet når de endrer dialekt (4.5.2).

4.1 Portretter av primærutvalget

Deltakernes navn er anonymisert, og de er gitt navnene Marte, Aksel, Georg og Line. Deltakerne i primærutvalget, har som nevnt (jf. kap. 3.2.1) det til felles at den ene dialekten de bruker, mer eller mindre er tilnærmet lik det som gjerne omtales som «standard østnorsk» (Hårstad, 2009; Mæhlum, 2009). Hvordan de selv betegner dette i spørreskjemaet de har besvart, blir gjengitt i portrettene nedenfor. I gruppesamtalen kommer det frem at de veksler på hvilke termer de bruker om denne varieteten. For å ivareta deltakernes anonymitet, omtales deres dialekter som ikke er «standard østnorsk», som deltakernes «X» (Martes X, Aksels X, Georgs X og Lines X).

«Marte»

Marte snakker to dialekter: nordnorsk, og det hun omtaler som «standard østnorsk». Hun har tilegnet seg de to dialektene etter å ha flyttet. Hun er født, og har levd sine første år, i en by i Troms og Finnmark, og flyttet til en østlig bydel i Oslo i barneskolealder. I tillegg til nordnorsk og «standard østnorsk» har både trønderdialekt og svensk vært til stede i familien under oppveksten hennes.

For Marte har den nordnorske dialekten fått ta mer og mer plass de siste årene, og hun forteller at det er et bevisst valg. I dag er det stort sett i spesielle tilfeller at hun bruker «standard østnorsk». Som eksempler trekker hun frem jobbsammenhenger hvor det kreves god kommunikasjon med barn og foreldre, iblant med annet førstespråk enn norsk, eller tilfeller der tema for samtalen er noe sårbart eller tøft for barn å snakke om. I slike tilfeller

velger hun bevisst sin «standard østnorsk». Selv om Marte forteller om en bestemt strategi om å bruke sin nordnorske dialekt mer, blander hun dialektene sine mer enn hun skulle ønske. Hun peker på at blandingen av dialektene skyldes tonefall, ettersom hun har utfordringer med å «holde på tonen i nordnorsk dialekt». Tidligere kunne Marte veksle dialekt etter hvem hun snakket med, men nå bruker hun nordnorsk med stort sett alle (med unntak som eksemplene over). Tidligere kunne hun også «naturlig» skifte dialekt *underveis* i en samtale, dersom det var flere samtaledeltakere til stede som også snakket ulike dialekter. Under gruppesamtalen bruker Marte sin nordnorske dialekt, med unntak av noen stiliseringer (som i Utdrag 1 og Utdrag 5) der hun bruker «standard østnorsk».

«Aksel»

Aksel oppgir at han primært bruker tre dialekter, og alle tre er innenfor det østlandske målområdet. Den ene omtaler han som «oslodialekt», mens de to andre dialektene er henholdsvis en nordøstlandsk dialekt og en sørøstlandsk dialekt tilhørende tidligere Østfold. Han legger til at han også har en tendens til å tilegne og tilnærme seg talemålene til dem han snakker med, uavhengig om dette er dialekter i hans eget repertoar. Dialektene har han tilegnet seg ved at de har vært representert av nær familie fra han var liten, i tillegg til flytting. En rekke andre dialekter har også vært representert hos nær familie under oppveksten hans, og han ramser opp seks andre dialekter som geografisk sett ligger nært hans nordøstlandske og sørøstlandske dialekter.

Aksels veksling mellom sine dialekter styres i stor grad av sted og hvem samtalepartnerne er. Videre peker han på at i de tilfellene hvor han blander dialekter, så skyldes det som oftest at han nylig har tilbrakt mye tid på et sted (og dermed brukt én av sine dialekter der), og så kommet tilbake til et annet sted. Det ser ut til at han mener å oppleve en overgang fra å bruke den ene dialekten til den andre når konteksten endrer seg, og at han i denne overgangen veksler mellom dialektene sine både innad i og mellom ytringer i en og samme interaksjon. Det samme gjelder når han har snakket med noen som har språklige trekk i sin talemåte som er annerledes enn hvilke språktrekk Aksel selv bruker. Da blir han gjerne påvirket, og denne påvirkningen kan henge igjen og påvirke talemåten hans i samtaler med andre som ikke bruker de samme språklige trekkene. Under gruppesamtalen bruker Aksel «oslodialekt».

«Georg»

Georg bruker to ulike dialekter. Den ene omtaler han som «riksmål», og den andre er en

nordøstlandsk flatbygdialekt (ikke den samme som Aksels nordøstlandske dialekt). I tillegg bruker han litt svensk. Han har tilegnet seg dialektene etter å ha flyttet, men er vokst opp med den nordøstlandske dialekten. Under oppveksten hans var det utelukkende den nordøstlandske dialekten som var representert i nær familie, og han har altså vært éndialektal store deler av livet. Som 15-åring flyttet han til en by i Sverige, og bodde der frem til han flyttet til Oslo som 18-åring.

Georg sier at han primært veksler mellom sine dialekter og språk for å gjøre seg forstått, og hvem samtalepartneren er, er derfor viktig for valg av dialekt for Georg. Han forteller videre at han som hovedregel bruker sin nordøstlandske dialekt når han er i området han er vokst opp i, og ellers bruker han «riksmål». I interaksjoner med svensktalende veksler han like fort over til svensk som han gjør med dialektene i samtaler med norsktalende. Georg forteller at hans nordøstlandske dialekt iblant kan «lekke» gjennom (som korte innskudd) når han snakker «riksmål», og at i interaksjoner der både nordmenn og svensker deltar, veksler han gjerne mellom sine norske dialekter og svensk underveis i interaksjonen (enten innad eller mellom taleturer). Selv om Georg oppgav i spørreskjemaet at han bruker «litt svensk», vil den kommende analysen vise at svensk spiller en viktig rolle for hans register og identitetsopplevelse.

«Line»

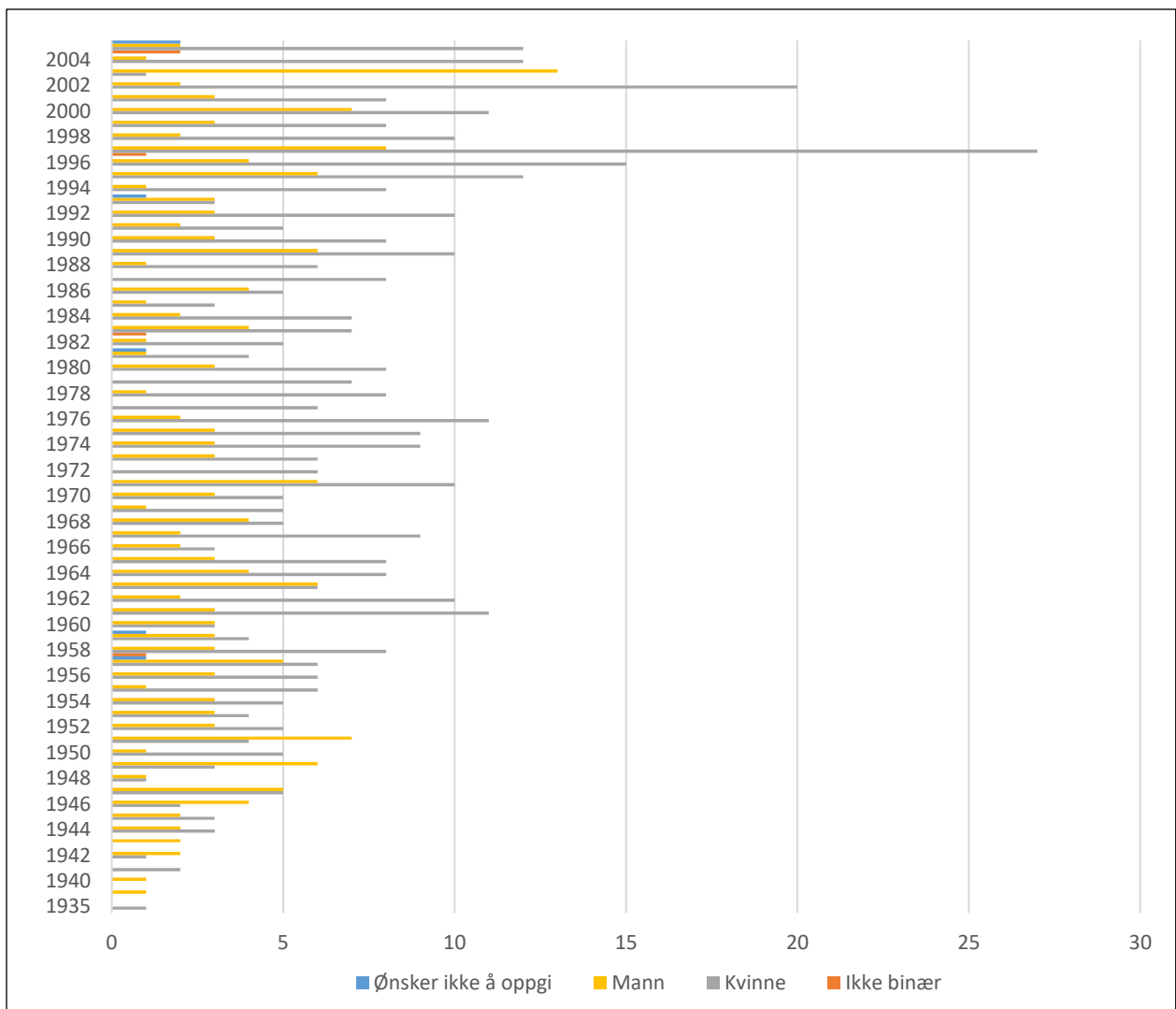
Line bruker to dialekter. Den ene er en sørlandsk dialekt, og den andre kaller hun for «miks av østnorsk». Dette forklarer hun med at har tilegnet seg østnorsk gjennom en rekke bekjenskaper som har brukt ulike østnorske dialekter, og at hun har «mikset alt som jeg har hørt opp gjennom». Line har, i likhet med de andre deltakerne, tilegnet seg østnorske språktrekk etter å ha flyttet til Oslo og gjennom menneskene hun har blitt kjent med der. Hun har det til felles med Georg at hun har éndialektal store deler av oppveksten. Line er nemlig vokst opp med sin sørlandske dialekt, og flyttet til Oslo som 19-åring.

Line forklarer at hun justerer på hvordan hun snakker etter hvem hun samtaler med, og at hun både kan låne og leke seg med dialektord hun hører fra andre, eller «snakke penere» hvis samtalepartnerne er fra Oslo-området. I likhet med Aksel uttrykker Line at hun tilegner seg samtalepartneres dialekter, og slik utvikles stadig hennes register. Når det er snakk om østnorsk, tilpasser hun seg og velger å snakke, så godt som hun klarer, slik samtalepartneren gjør. Selv når Line interagerer med mennesker fra Sørlandet – men fra andre byer og tettsteder enn der hun selv er vokst opp – legger hun seg nærmere samtalepartnerens sørlandske dialekter. Videre forteller hun at dersom tema for samtalen er familie, så kan det

også påvirke valg av dialekt slik at hun bruker flere trekk fra sitt «sørlandske register», og dette til tross for at samtalepartneren ikke snakker sørlandsk. Under gruppesamtalen bruker Line sin sørlandske dialekt.

4.2 Respondentene i sekundærutvalget

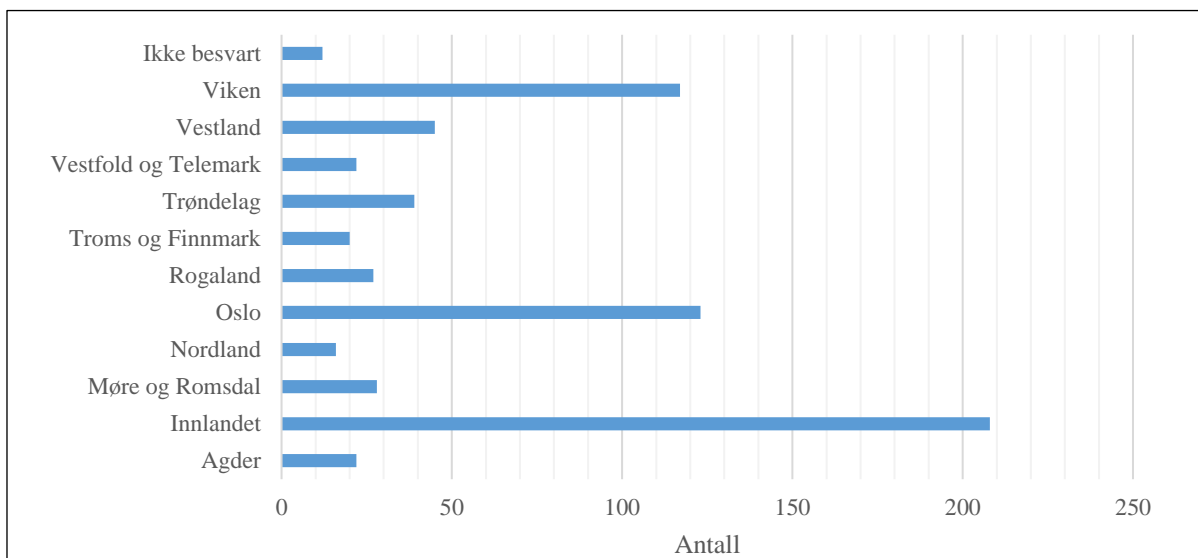
Sekundærutvalget består av en mangfoldig gruppe mennesker, med totalt 679 respondenter. Figur 1 viser fordelingen av respondenter etter fødselsår og kjønn. Hvert fødselsår viser (opptil) fire søyler, der hver av søylene viser hva respondentene født i det aktuelle årstallet har oppgitt på spørsmål om hvilket kjønn de identifiserer seg med. Den vannrette aksene viser antall oppgitte svar (frekvensen). Av Figur 1 ser vi at omtrent samtlige søyler som representerer kjønnskategorien *kvinne* (grå søyle) strekker seg lengre bortover den vannrette aksene enn søylene som representerer *mann* (gul søyle).

Figur 1: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om hvilket kjønn de identifiserer seg med, sortert etter hvilket år de oppgir at de er født (N = 679)

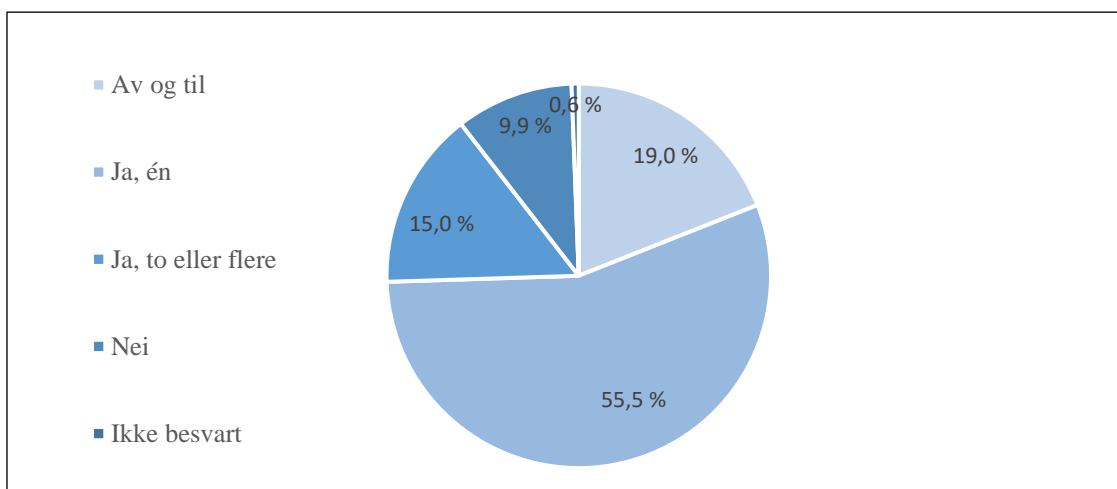
Som presentert i kapittel 3.2.2, er kjønnsfordelingen noe skjev, med et flertall kvinnelige respondenter. 452 av respondentene oppgir at de identifiserer seg som kvinne, noe som utgjør 66,7 % av det totale antallet. Det er videre 203 respondenter som oppgir at de identifiserer seg som mann, som utgjør 29,8 %. De resterende 4,5 % av utvalget oppgir at de ikke identifiserer seg som binære, ikke ønsker å oppgi eller ikke har oppgitt svar på dette spørsmålet. Når det gjelder alder, er også mangfold en godt dekkende karakteristikk. Respondentene har oppgitt sitt fødselsår, og resultatene viser at det laveste årstallet som er oppgitt er 1935, og det høyeste årstallet som er oppgitt er 2005. Den eldste respondenten er altså 87 år, og de yngste er 17 år. Med unntak av respondentene født fra 1935 og til 1943, er fordelingen av respondenter etter alder nokså jevnt fordelt. Et annet unntak fra denne jevne fordelingen er mitt eget fødselsår (1997), som har en betydelig større andel respondenter enn resterende fødselsår (og at mange av disse er kvinner).

Nåværende bosted har blitt oppgitt i fylke, og Figur 2 viser fordelingen etter fylke blant de som har svart på spørsmålet om hvor de bor. Vi ser at det er tre fylker som skiller seg ut ved å være særlig representert i utvalget. Disse tre er Oslo (123), Viken (117) og Innlandet (208). Resterende fylker i landet er også representert i utvalget, dog med en betraktelig mindre andel. Det er bemerkelsesverdig at de mest frekventerte er kategorier som jeg selv tilhører (kvinne, f. 1997, oppvokst i Innlandet), noe som kan tyde på at utvalget bærer preg av å være rekruttert gjennom mine sosiale kanaler.

Figur 2: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet hvilket fylke de bor i (N = 679)

Når det gjelder bruk av dialekter blant sekundærutvalget, oppgir, som nevnt i kapittel 3.2.2, over halvparten at utvalget at de bruker én dialekt. Av de 679 respondentene, oppgir hele 377 at de bruker én dialekt, noe som utgjør 55,5 % av hele utvalget. I tillegg oppgir 130 personer at de bruker dialekt av og til. Denne gruppen utgjør 19% av det totale utvalget. Videre er det 102 personer som oppgir at de bruker to eller flere dialekter, og disse utgjør en andel på 15 % av utvalget. Ved siden av de nevnte tre kategoriene, er det 67 personer som svarer *nei* på spørsmål om de bruker dialekt. Denne gruppen utgjør 9,9 % av det totale utvalget. For øvrig er det 3 respondenter som ikke har besvart spørsmålet om de bruker dialekt. I Figur 3 går det tydelig fram hvordan respondentenes bruk av dialekt(er) fordeler seg på det totale utvalget.

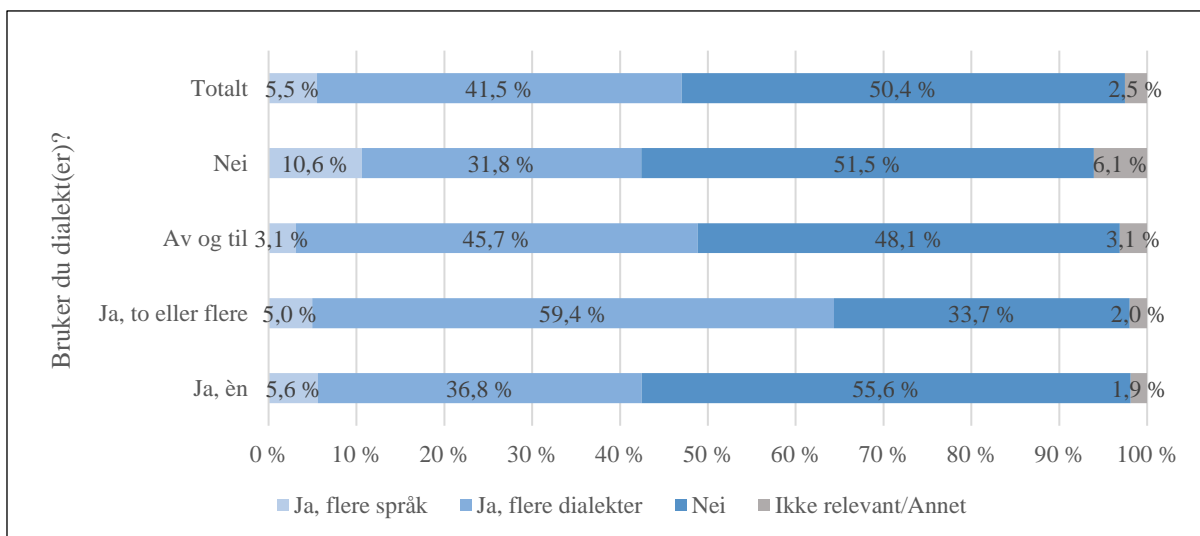

Figur 3: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de bruker dialekt(er) (N = 679)

For å få noe innsikt i hvilke språklige bakgrunner respondentene i sekundærutvalget har, ble det bedt om å svare på spørsmål om det var flere dialekter eller språk i bruk i hjemmet deres da de vokste opp. Figur 4 viser fordelingen av respondentenes svar på bruk av språk og dialekter i hjemme under oppvekst, fordelt etter svarkategoriene *Ja, flere språk*, *Ja, flere dialekter*, *Nei* og *Ikke relevant/Annet*. Den loddrette aksene viser fordelingen etter svarkategoriene til spørsmålet om de bruker dialekt(er). Fordelingen viser at blant svært mange av respondentene har det ikke vært flere språk eller dialekter i bruk i hjemmet under deres oppvekst, med 50,4 % av det totale utvalget som har svart på spørsmålet. En stor andel, 41,5 % av det totale antallet oppgir at de er oppvokst med flere dialekter i hjemmet.

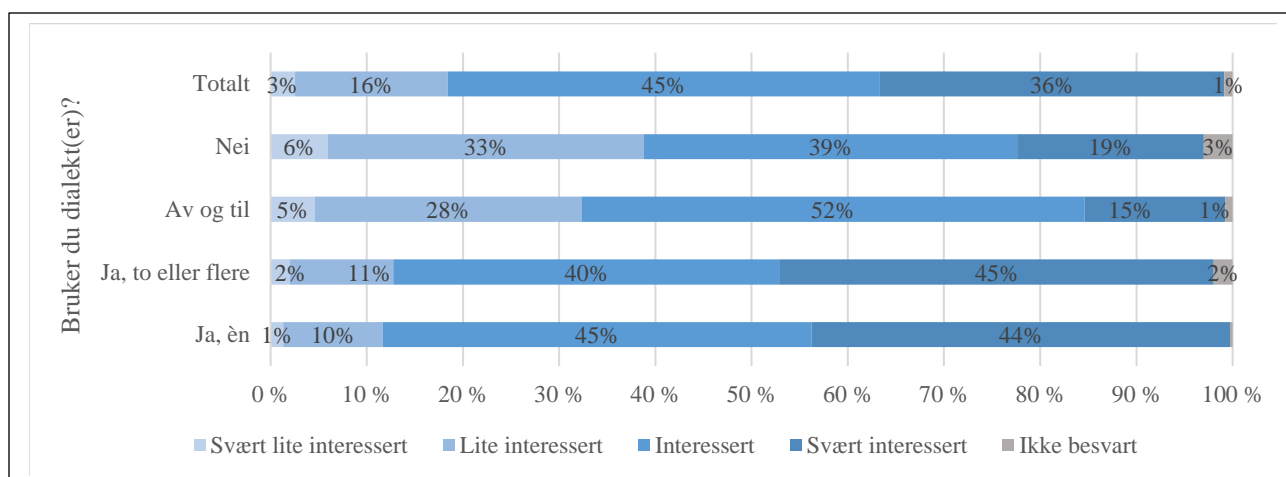
Ser vi nærmere på hvordan svarene fordeler seg blant hva respondentene har svart på spørsmålet om de bruker dialekt(er), ser vi at gruppen av respondenter som har svart *Ja, to eller flere* skiller seg noe ut blant resten ved å ha en betydelig større andel, med 59,4 %, som

er oppvokst med flere dialekter i hjemmet. Det er en liten andel av respondentene, totalt 5,5 %, som oppgir at de er vokst opp i et hjem der flere språk var i bruk, og det er verdt å bemerke seg at andelen av de som er oppvokst med flere språk i hjemmet skiller seg ut blant de som har svart *Nei* på spørsmålet om de bruker dialekt(er), med 10,6 %. Et annet funn blant respondentene i sekundærutvalget som er verdt å bemerke seg når det gjelder språkbruk og språkbakgrunn, er at til tross for at 36,8 % blant de som har svart *Ja, én* på spørsmålet om de bruker dialekt(er) er oppvokst i et hjem med flere dialekter i bruk, har de selv ikke blitt flerdialektale ettersom de anser seg selv som brukere av nettopp *én* dialekt.

Figur 4: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har svart på spørsmålet om det var flere språk eller dialekter i hjemmet deres da de vokste opp, kategorisert etter svarkategorier på spørsmålet om de bruker dialekt(er) (N = 668)

Ettersom sekundærutvalget er selvrekruttert, altså at de selv har valgt å delta, innebærer at de har hatt en eller annen form for insentiv til å delta. Figur 5 viser at det er en generell interesse for dialekter blant utvalget. Totalt i utvalget er det 81 % som oppgir at de er *interessert* eller *svært interessert* i dialekter. Det kan forklares ved at det i stor grad er personer som har en form for interesse for dialekter som har valgt å delta i undersøkelsen, og at de som ikke har noen særlig interesse for dialekter heller ikke har valgt rekruttere seg selv. Utenom denne forklaringen, ser vi at det er økt interesse for dialekt blant de respondentene som oppgir at bruker én eller flere dialekter selv. Det er respondentene som har svart *nei* på spørsmål om de bruker dialekt, som er minst interessert, med 39 % som oppgir at de er *svært lite interessert* eller *lite interessert*. Vi ser av Figur 5 at det likevel er en større prosentandel blant de som har svart *nei* på spørsmålet om de bruker dialekt(er) enn de som har svart *av og til*, som er *svært interessert* i dialekter.

Figur 5: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de hvor interesserte de er i dialekter, kategorisert etter svarkategorier på spørsmålet om de bruker dialekt(er) (N = 679)

4.3 Deltakernes oppfatninger av «dialekt»

I denne undersøkelsen ble det hverken i spørreskjemaene eller i gruppesamtalen gjort rede for hva «dialekt» innebærer. Dette var et bevisst valg, slik at deltakernes egne oppfatninger om hva begrepet innebærer kunne komme til syne, uten å få en avgrenset ferdig definisjon av begrepet å forholde seg til. Et av de første spørsmålene som både primær- og sekundærutvalget har tatt stilling til lyder: «bruker du dialekt(er)?», med svaralternativene *Nei; Ja, én; Ja, to eller flere* og *Av og til*. Datainnsamlingen viser at det er en typisk folkelingvistisk forståelse av dialekt-begrepet, at «dialekt» er koblet til et geografisk sted. Dette kommer til uttrykk hos samtlige deltakere i primærutvalget, og svært mange hos sekundærutvalget: Når respondentene blir bedt om å oppgi hvilke(n) dialekt(er) de bruker, er et overveldende flertall, nemlig 530 av 555, av svarene oppgitt som geolekter (jf. kap. 2.1), uttrykt med en konkret lokal stedtilhørighet (f.eks. «Arendalsdialekt», «Bergensk», «Drammensdialekt» og «Bodøværing»).

Blant respondentene i sekundærutvalget er det en betydelig del som benytter seg av tekstboksene i spørreskjemaet til å poengtere at *alle* bruker dialekt, og de stiller spørsmål som «hva ellers skal man snakke, hvis ikke dialekt?». Blant de 679 personene i sekundærutvalget er det likevel nesten 10 % prosent (9,9 %) som oppgir at de ikke bruker dialekt.

4.3.1 De som ikke bruker dialekt

For respondentene som svarte *nei* på om de bruker dialekt, ble to ytterligere spørsmål tilgjengelige (som forble usynlige for andre respondenter). Det ene spørsmålet ber respondentene om å karakterisere måten de snakker på, mens det andre er utformet som et ja/nei-spørsmål som spør om de skulle ønske at de snakket en dialekt. Blant respondentene

som oppgir at de ikke bruker dialekt og som har avgitt en karakteristikk av talemåten sin, karakteriserer 75 % måten de snakker på som enten et standardisert talemål, Oslo-dialekt eller som bokmålsnært. Disse utvalgte kommentarene illustrerer hvordan flertallet karakteriserer talemålet sitt: «Jeg snakker normalt østlandsk»; «Ganske direkte bokmål»; «Jeg bruker rent bokmål»; «Jeg snakker Standard østlandsk, dvs. 'solos'»; «Normalisert østlandsmål. Bokmål»; «Nøytral Oslodialekt»; «Typisk østnorsk, ganske likt som jeg skriver»; «Oslonorsk / bokmål»; «Bokmål. 'Vanlig'».

Av de 9,9 % som oppga at de ikke bruker dialekt, er det 25 % som svarer «Ja» på at de skulle ønske at de gjorde det. I en tekstboks utdypes det med kommentarer som disse: «Det er litt fint og sjarmerende selv om jeg liker bokmålsdialekten godt»; «Det hadde vært hyggelig om andre kunne "avsløre" hvor jeg opprinnelig kommer fra»; «Dialekt høres varmere ut. Man opplever som en del av et mindre fellesskap når man har en dialekt»; «Dialekter høres generelt hyggeligere ut. Bokmål er uten personlighet»; «Synes dialekt er vakkert, og det hadde vært hyggelig å ha en språklig identitetsmarkør». Karakteristikkene som respondentene her tyr til, kan vi se i lys av hvordan Sandøy (1993) skiller mellom «umarkert» og «markert» talemål. Sandøys kategorisering ser med andre ord ut til å være høyst aktuelle i dag, og nokså operasjonalisert i befolkningens oppfatninger.

Liknende karakteristikker av «dialekt» finner vi også blant noen av respondentene som svarte *nei* på om de skulle ønske at de snakket en dialekt, men disse respondentene legger gjerne til at de likevel er tilfreds med hvordan de snakker (to utvalgte eksempler er «Det er veldig fint med dialekter, men kjenner ikke noe behov for å kunne en» og «Sjarmerende med dialekt, men glad i min egen måte å prate på»). De respondentene som utdypet sitt *nei* på andre måter, viser blant annet til at den måten de snakker på er den som er naturlig for dem, eller at de snakker på den måten som er vanlig for sitt oppvekststed eller som ble brukt i familien under sin oppvekst. Et fåtall trekker også frem språkholdninger i sine utdypinger, slik disse to kommentarene viser: «Dialekt bringer med seg en del fordommer, ikke utelukkende positivt. Men det gir tilhørighet. Har ingen sterke meninger om livet hadde blir bedre med dialekt», «Dialekt er fint og flott, men det finnes fortsatt holdninger her og der om at det er «bondsk» og fra bygda, og at man blir tatt mer seriøst når man snakker offisielt språk. Det meste styres fra Oslo og det er klarest språk, hele landet forstår det, og utlendinger sliter med å forstå visse dialekter. Ser ingen grunn til å trakte etter det».

Selv om sistnevnte kommentarer handler om holdninger de oppfatter eksisterer hos andre, forteller disse kommentarene mye om deres egne holdninger. Resultatene viser at det finnes tydelige holdninger om at ikke alt talt mål er dialekt. Av kommentarene som er gitt,

leser vi at noen er av en slik oppfatning at de er oppvokst på et *sted* som ikke har noen dialekt, noe som virker nokså paradoksalt. Uten at dataene fra spørreskjemaet er tydelig på hvilke steder dette er snakk om, er det nærliggende å tenke at dette er steder på Østlandet hvor talemålet ligger nokså nært bokmål, basert på ordene de benytter seg av for å karakterisere eget talemål. Denne likheten mellom skriftspråk og talemål gjør at de ikke opplever talemålet sitt som «markert», og at de derav ikke snakker *dialekt*.

For å nyansere bildet noe, er det interessant å se på hvordan respondentene som oppgir at de bor i Oslo tar stilling til disse spørsmålene (jf. hovedstadens maktposisjon, Røyneild & Mæhlum, 2011). Blant respondentene i sekundærutvalget som oppgir at de bor i Oslo (n=123) er andelen som ikke bruker dialekt *lavere* enn blant det totale utvalget (n=679). Blant Osloboerne er det 19 (15,5 %) som oppgir at de ikke bruker dialekt, og 25 (20,3 %) som oppgir at de bruker dialekt *av og til*. Samtlige av respondentene som svarer at de ikke bruker dialekt (n = 19), karakteriserer talemåten deres som varianter av Oslo-dialekt, «standard østnorsk» eller bokmålsnært talemål. Disse 19 respondentene utgjør 28,4 % av det totale utvalget som oppgir at de ikke bruker dialekt, og de utgjør 38 % av de 75 % som karakteriserer talemåten deres på et slikt vis.

Resten oppgir at de bruker én eller flere dialekter. Dataene viser imidlertid at et fåtall av de dialekttalende i Oslo bruker Oslo-dialekt. Det er totalt 99 respondenter som har valgt å svare på hvilke(n) dialekt(er) de bruker, og blant disse er det hele 61 (62 %) som oppgir dialekter som ikke forbindes med verken Oslo eller «standard østnorsk». De resterende 38 (38 %) respondentene oppgir enten at de enten snakker en form for Oslo-dialekt eller «standard østnorsk», eller at de både bruker Oslo-dialekt og en annen dialekt forbundet med et annet sted i landet.

4.4 Opplevelsen av å være flerdialektal

I dette delkapittelet analyseres data i lys av hvordan de flerdialektales generelle opplevelser med å være flerdialektale er (kap. 4.3.1 – 4.3.3), hvilke opplevelser de har i møte med andres språkholdninger (kap. 4.3.4) og kommentarer (kap. 4.3.5), samt hvordan de opplever det å veksle på og velge mellom dialektene sine (kap. 4.3.6).

4.4.1 Innledende beskrivelser av opplevelsen av å være flerdialektal

I begynnelsen av gruppesamtalen blir deltakerne spurt om de har noen innledende tanker om hvordan det oppleves for dem å være flerdialektale, og det er tydelig at de fire deltakerne har noe ulike opplevelser av det, i tillegg til å ha noen opplevelser felles. Som Utdrag 1 nedenfor

viser, trekker Line fram adjektivet «artig» om det å være flerdialektal, mens Marte fremhever at for henne er det «irriterende» nå, men at hun tidligere syntes det var «dritkult». Det virker å være oppmerksomheten og nysgjerrigheten fra andre, som gjør det «artig» for Line å være flerdialektal. For Marte var denne oppmerksomheten noe hun opplevde som positivt når hun var yngre, ettersom de rundt henne syntes det var «dritkult» å høre henne veksle mellom dialektene sine innenfor en og samme interaksjon. Martes nåværende opplevelse med en slik intrasituasjonell veksling er at det er «irriterende». Det hun legger til grunn for at det oppleves som irriterende er at vekslingen mellom dialekter har ført til at hun har begynt å «vanne ut» (nivellere) dialekten. Når Marte omtaler dialekten, i entallsform, tolker jeg det som underforstått at det er hennes nordnorske dialekt hun snakker om, ettersom den andre dialekten hennes ikke blir omtalt som «dialekt», men som «standard østnorsk» av henne senere i samtalen.

Utdrag 1

- 1 Fri: Hvordan oppleves det for dere å bruke flere dialekter? Har dere noen
2 innledende tanker?
- 3 Lin: Bruker mange samtidig. Med en gang det kommer noen sørlendinger på
4 jobb, så spør de ofte om jeg er fra andre steder på Sørlandet enn
5 [[Lines oppvekststed]]. Det er litt artig. Blir litt dialektforvirret
6 selv når jeg kommer hjem til [[Lines oppvekststed]]. Jeg merker det
7 bare når jeg snakker nå, for nå er jeg så vant med å snakke X, at nå
8 blir språket mitt helt annerledes.
- 9 Mar: Jeg syns det er jævlig irriterende, fordi jeg har begynt å vanne ut
10 dialekten - noe jeg ikke gjorde før. Men når jeg var liten syntes jeg
11 det var dritkult, for da kunne jeg være sånn "ja, hvordan går det?"
12 (på «standard østnorsk») og så kommer moren min inn og så "nei, nå
13 snakker jeg nordnorsk". Folk syns jo det var kjempekult. Jeg gjør ikke
14 det nå lenger da, nå blir det bare irriterende.
- 15 Geo: Jeg opplever det samme. Det er den muligheten til å switche om helt.
16 Men jeg har også merket litt at jeg er redd for at X skal bli vannet
17 ut av å prate mer bokmål da. Men utenom det så føler jeg at det å
18 prate flere dialekter - sånn som du nevnte i sted - at hvis det er en
19 person i samtalen som skjønner dialekten din, eller du bare vil si noe
20 til dem, som ikke alle de andre skjønner hvis de ikke er så dreven på
21 X, så er det ganske automatisk for de jeg egentlig kjenner å bytte om.
22 Men iblant så blir jeg dialekt- eller språkforvirret.

4.4.2 Opplevde utfordringer ved det å være flerdialektal

En felles opplevelse blant deltakerne er at de blir «dialektforvirret» og føler på en bekymring over å blande og/eller nivellere dialektene sine. Vi har allerede sett i Utdrag 1 at Georg og Line uttrykker at de blir dialektforvirret, og i Utdrag 2 ser vi hvordan Marte, Georg og Line forteller mer om dette. I dette utdraget leser vi at Marte opplever det som «slitsomt» å veksle mellom dialekter. Det oppleves altså ikke bare som irriterende for henne at dialektene blir nivellert (jf. Utdrag 1), men det er fysisk (eller psykisk) påkjennelse for henne å drive med

denne vekslingen mellom dialekter: det er «superslitsomt». Hun forteller at hun ikke opplever å mestre å holde dialektene sine atskilt, og at hennes nordnorske dialekt bærer preg av østnorsk tonefall i stedet for et nordnorsk tonefall, og at det høres «superteit» ut. Dette gjør at hun føler seg «kjempedum», og at denne siden av flerdialektisme oppleves for henne som en «kjempebegrensning».

Georg på sin side uttrykker en redsel for å ikke klare å holde dialektene sine atskilt, og en frykt for å vanne ut dialekten sin (Utdrag 1). I likhet med Martes bruk av dialekt i entallsform, kan det også hos Georg virke underforstått at det er hans nordøstlandske X han er bekymret for at skal bli nivellert. I Utdrag 2 forklarer han at er «litt opphengt» i å prøve å holde dialektene sine atskilt, nettopp fordi han ønsker å bevare X. Han forklarer samtidig at ved de tilfellene han ikke mestrer å holde dialektene sine atskilt så skjer det uten at han er det bevisst: «ved uhell og uten at man tenker over det».

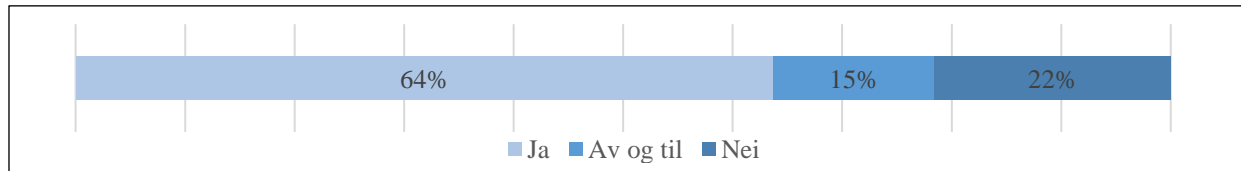
I likhet med Marte, bruker også Line adjektivet «slitsomt» for å beskrive hvordan hun opplever det å blande dialekter. Line forklarer at hun opplever påvirkningen fra dialektene hun har hørt fra andre som så sterk at hun har utfordringer med å finne tilbake til *sin dialekt*, og at hun stadig vender tilbake til sin «miksede blanding» fremfor sin sørlandske dialekt x, som er den hun er oppvokst med og har bruk store deler av livet.

Utdrag 2

- 315 Mar: Jeg synes det er veldig slitsomt hvert fall. Jeg driver og blander, og
316 jeg synes det er superslitsomt. Særlig tonefallet og den nordnorske.
317 Og så begynner jeg heller med et tilnærmet standard østnorsk tonefall
318 som bare høres superteit ut, og jeg føler meg bare kjempedum, så det
319 er skikkelig begrensning. Og jeg sitter og prøver å fortelle folk at
320 «si ifra når jeg gjør det, slik at jeg kan slutte med det». Men med
321 mindre, sånn som nå, at jeg tenker over hvordan jeg snakker så blir
322 det jo bare sånn da.
- 323 Geo: Jeg merker at jeg nesten blir redd for å blande litt for mye, at man
324 blir litt opphengt i det å prøve å holde de så atskilt som mulig. Og
325 det er mest for å prøve å bevare X og ikke la den gli ut eller bli
326 vannet ut. Men den blandingen som skjer, eller den utvanninga som
327 skjer, at det lekker litt ord ut på begge kanter, så skjer det oftest
328 ved uhell og uten at man tenker over det. At man tenker på det etterpå
329 at "å, det var feil ord, jeg kunne jo har brukt det ordet i stedet".
330 Det blir litt sånn at man prøver på å holde de atskilt egentlig.
- 331 Lin: Jeg merker at det er litt slitsomt å ha så blandet dialekt som jeg
332 har. Jeg har jo mikset alt som jeg har hørt opp gjennom. Så når jeg
333 først går inn for å prøve å fram *min* dialekt så går det ikke, for jeg
334 bare går tilbake til den miksede blandingen som alle er vant til å
335 høre nå.

Blant de flerdialektale respondentene i sekundærutvalget rapporteres det også om en tendens til å blande dialekter, det er nemlig kun 22 % av de 102 flerdialektale respondentene som

svarer at de *ikke* gjør det (se Figur 6). Til tross for at Line, Marte og (særlig) Georg forklarer at de streber etter å holde dialektene sine atskilt – men rapporterer om det som utfordrende – ser vi altså at det å blande dialekter er noe som skjer blant de fleste flerdialektale.

Figur 6: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har svart på spørsmålet om det hender at de blander dialekter når de snakker og som oppgir at de snakker to eller flere dialekter (N = 102)

4.4.3 Opplevde fordeler ved det å være flerdialektal

Mens deltakerne i primærutvalget på den ene siden forteller om at det å være flerdialektal er slitsomt og at de opplever å bli dialektforvirret, trekker de på den andre siden frem en rekke positive og berikende kvaliteter ved det å være flerdialektal. I utdrag 1 kunne vi lese at Georg understreker at selv om det å blande og veksle dialekter fører til at han blir noe dialektforvirret, ser han det likevel som en mulighet til å markere eller farge ytringene sine som ikke alle andre har. Han forteller også at han bruker veksling av dialekt til å sende gjemte beskjeder (jf. «hidden messages», Sophocleous, 2011). I utdrag 3 nedenfor, omtaler Marte flerdialektismen sin som et verktøy. Hun opplever at flerdialektisme er noe hun kan bruke for å signalisere ting, og at det er et verktøy som er positivt å ha.

Utdrag 3

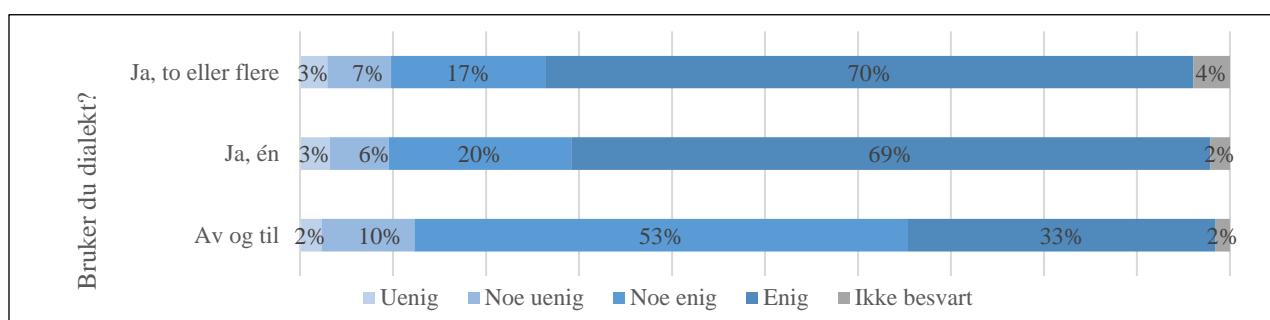
294 Mar: Ja, det er jo egentlig bare positivt. Det er jo noe man kan bruke. Jeg
295 føler det bare er positivt å kunne bruke dialekten sin til å
296 signalisere ting. Det er et verktøy jeg har som ikke alle andre har.

I utdrag 4 ser vi hvordan de flerdialektale deltakerne i primærutvalget trekker fram det å oppleve tilhørighet til andre mennesker fra samme sted, at man blir «venner automatisk», basert på deres språklige fellestrekk, og at det er positivt å ha et mangfoldig språkregister. Marte og Georg forklarer at i møte med fremmede som snakker på nokså like måter som dem selv, så gir det en slags opplevelse av å kjenne hverandre. Vi kan tolke det som et slags fortrinn eller en ekstra inngang til å stifte nye bekjenskaper blant de som snakker likt, og som ikke er der for fremmede som snakker ulikt. Aksel og Georg peker på at et mangfoldig språkregister medfører flere måter å kunne uttrykke seg på, og det kan virke som om Aksel i tillegg mener at mangfold i språk kan bidra til å styrke mangfold generelt.

Utdrag 4

300 Mar: Jeg får tilhørighet da. Hvis jeg er i Oslo og møter en nordlending, så
301 er vi venner automatisk fordi vi alle sammen snakker likt, så da
302 kjenner vi hverandre. Vi gjør jo ikke det, med det blir sånn - det
303 blir til at fordi vi snakker likt så kan vi automatisk blir venner og
304 man får et lite miljø bare av å snakke dialekt.
305 Aks: Jeg tenker at det kan være med på å skape mangfold jeg, og mange fine
306 måter å kunne uttrykke seg på.
307 Geo: Jeg tenker det samme. Man får rett og slett flere måter å uttrykke det
308 på, for din egen persons del. Og så blir det jo det samme som Marte
309 sa, at hvis du først møter noen ved en tilfeldighet som snakker samme
310 dialekt eller liknende dialekt, så er det med en gang at man har litt
311 tilhørighet og kjenner at man nesten kjenner hverandre, hvert fall
312 bedre enn alle andre som ikke har samme eller liknende dialekt.

En slik berikende opplevelse av det å bruke dialekt finner vi også tydelige tendenser til blant respondentene i sekundærutvalget. Sekundærutvalget har tatt stilling til påstander om det å bruke dialekt i seg selv, uten en avgrensning til det å bruke *flere* dialekter. Resultatene er likevel verdt å nevne, ettersom sekundærutvalget virker å være nokså positive til det å bruke dialekt og at det er berikende. Figur 7 nedenfor viser hvordan de som har svart *Av og til*, *Ja, én* eller *Ja, to eller flere* på om de bruker dialekt, tar stilling til påstanden «Jeg opplever det å bruke dialekt som berikende». Vi ser at de tre kategoriene *Av og til*, *Ja, én* og *Ja, to eller flere* svarer nokså likt. I samtlige kategorier svarer 9 % – 12 % at de er uenig eller noe uenig, mens resterende respondenter er noe enig eller enig i påstanden. Vi ser likevel et skille mellom de som bruker dialekt kontinuerlig og de som har svart at de bruker dialekt *Av og til*. Blant *Av og til*-kategorien har 33 % svart at de er *enig*, mens blant de som bruker én eller flere dialekter har et stort flertall (69 % og 70 %) svart at de er *enig*.

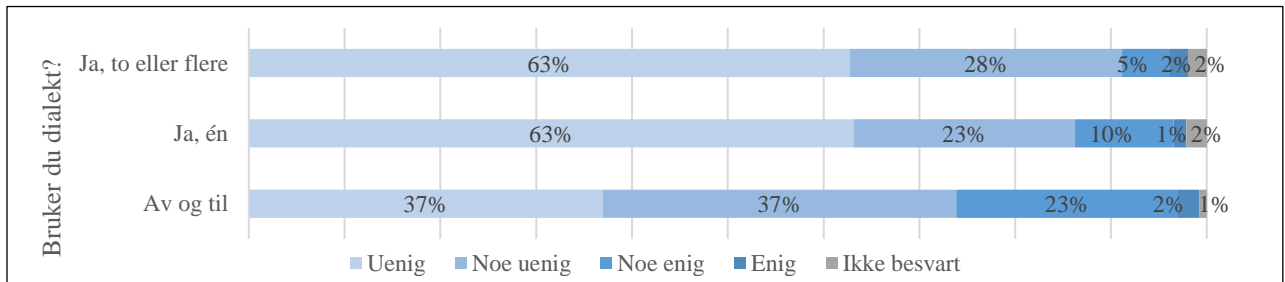

Figur 7: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har oppgitt at de har og bruker én, to eller flere dialekter og hvorvidt det å bruke dialekt er en berikelse (n = 609)

I tillegg til den sterke tendensen til å oppleve dialekt som berikende, finner vi at respondentene oppgir bekræftende svar på positivismen når vi undersøker hvordan respondentene har tatt stilling til påstanden «Jeg opplever at det å bruke dialekt er

begrensende og/eller utfordrende». Hvordan de som har svart *Av og til*, *Ja, én* eller *Ja, to eller flere* på spørsmål om de bruker dialekt, har tatt stilling til påstanden vises i Figur 8. Også her er det overveldende likhet mellom hvordan brukere av én og flere dialekt(er) har svart.

Henholdsvis 86 % og 91 % svarer at de er *uenig* eller *noe uenig* i påstanden (hvorav 63 % – i begge kategorier – er *uenig*). De som bruker dialekt *av og til*, ser dog ut til å oppleve dialektbruk som begrensende eller utfordrende i større grad enn de som bruker det kontinuerlig.

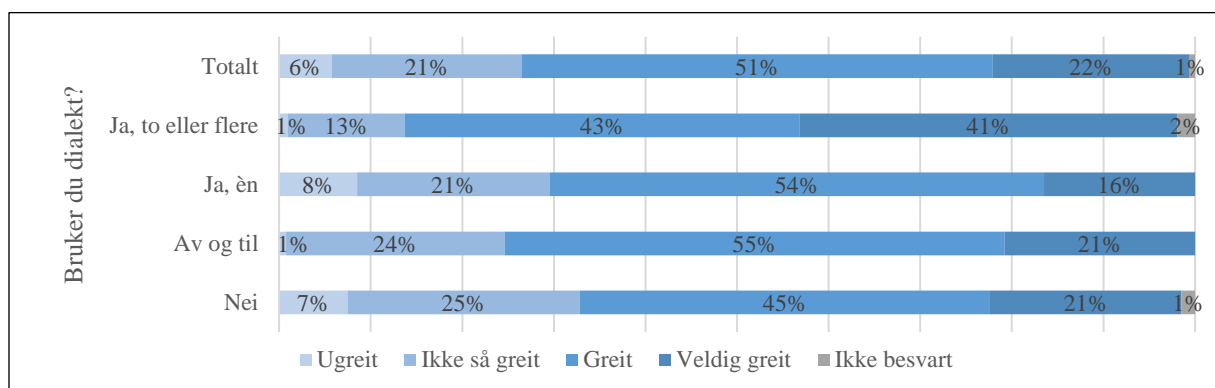
Figur 8: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som har oppgitt at de har og bruker én, to eller flere dialekter og hvorvidt det å bruke dialekt er begrensende og/eller utfordrende (N = 609)

Blant de respondentene som svarer at de er *noe enig* eller *enig* i å oppleve dialekt som begrensende og/eller utfordrende, og som har benyttet seg av tekstboksen til å kommentere, kan kommentarene primært sorteres i to kategorier. Et flertall kommenterer at det er manglende forståelse som gjør bruk av dialekt begrensende og/eller utfordrende, og at dialekt blir en faktor som hindrer kommunikasjon. Blant de resterende kommentarene kan et flertall sorteres som kategorien «andres oppfatning av meg». Følgende kommentarer virker illustrerende for denne kategorien: «Føler at jeg kan bli tatt mindre seriøst og få mindre respekt», «Hvis jeg bruker dialekt, er jeg redd jeg skal bli oppfatta som dum eller udanna, eller som en som ikke gidder eller vil tilpasse seg».

4.4.4 Opplevde språkholdninger

Figur 9 nedenfor viser graden av aksept for å blande dialekter når man snakker blant respondentene i sekundærutvalget. Som resultatene allerede har vist (jf. Figur x ovenfor), er det nokså utbredt at flerdialektale språkbrukere blander dialekter, og Figur 4 viser at det ser ut til å være en større aksept eller toleranse for å blande dialekter hos de som selv er flerdialektale sammenliknet med de som oppgir å bruke én dialekt, bruke dialekt *av og til* eller ikke bruke dialekt. 84 % av de flerdialektale brukerne svarer at de synes det er *greit* eller *veldig greit* å blande dialekter i tale, mens blant de som bruker dialekt *av og til*, svarer 76 % at dette er *greit* eller *veldig greit*. Til sammenlikning ser vi at de som enten ikke bruker dialekt

eller kun bruker én dialekt synes det er noe mindre akseptabelt å blande dialekter, med henholdsvis 66 % (*Nei*) og 70 % (*Ja, én*) som svarer at det er *greit* eller *veldig greit*.

Figur 9: Fordelingen på svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om hva de synes om å blande dialekter når man snakker (N = 679)

Ved siden av holdninger til det å blande dialekter i tale, viser resultatene fra både sekundærutvalgets spørreskjema og primærutvalgets samtale, at språkbruk knyttes til visse karakteristikk og/eller egenskaper. Utdrag 5 viser hvordan de flerdialektale deltakerne forteller om dette i gruppesamtalen. Linje 337 – 349 viser deltakernes taleturer når stikkordet gitt av meg er «språkholdninger», mens linjene 377 – 420 viser hvordan deltakerne svarer på spørsmålet stilt av meg i linjene 374 – 376 om hva de tenker om at tre av dem fire opplever at andre knytter karakteristikk eller egenskaper til dem basert på måten de snakker på. Selv om deltakerne forteller om at det kobles visse karakteristikk eller egenskaper til talemåtene deres, så virker det som om det er noe de har blitt vant til å oppleve. Det kan tyde på at språkholdninger ikke alltid har opplevdes like greit for dem, men at de med tiden har lært å vende seg til at de finnes.

Marte forteller tidlig i utdraget at hun ikke opplever karakteristikkene som negative eller at de påvirker hvordan hun snakker. Hun forklarer i tillegg at hun til dels liker de egenskapene som folk tilskriver henne på grunn av hennes nordnorske dialekt (som «tøff» og «bestemt»). Når hun tenker over karakteristikkene og egenskapene som kobles til hennes «standard østnorsk», som hun forteller at kan høres litt gebrokket ut, så trekker ut frem karakteristikken «halvghetto», og at det ikke er «like kult» som karakteristikkene og egenskapene hun blir tilskrevet som nordlending. Fra linje 413 ser vi at hun moderer fortellingen sin, ettersom hun kommer på at det også finnes negative karakteristikk knyttet til hennes nordnorske dialekt. Hun forteller videre at det har blitt en naturlig del av hennes hverdag å avskrive visse slike karakteristikk – så naturlig og vanlig at hun glemte av dem et

øyeblikk: «det er bare en sånn ting man er vant til at man *må*, den samtalen *må* man ta». Det er altså visse karakteristikkene hun er vant til å måtte møte hos folk, og måtte forklare eller bevise at ikke stemmer med henne som person. Hun forteller også at hun ikke tror noe på de som forteller henne at de ikke har fordommer om mennesker knyttet til hvordan de snakker, og at hun selv anser det som naturlig å ha fordommer.

Georg forteller at han *tror* at han er *ganske* enig i det Marte forteller. Med andre ord ser det ut til at han ikke er helt komfortabel eller sikker i sin sak om å være enig med henne. Dette tyder på at han kanskje ikke opplever tilskrevne karakteristikkene og egenskaper som like positivt som hva Marte gir uttrykk for. Han forteller at hans dialekt X er så lite kjent blant folk, at han ikke opplever at andre knytter karakteristikkene og egenskaper til hans spesifikke dialekt, men at denne dialekten hans blir oppfattet av andre som «typisk østnorsk bygdedialekt», og at karakteristikkene som «landsbygd» og «bonde» er hva som ofte blir forbundet med måten han snakker på når han bruker sin dialekt X. Hans taletur i første del av Utdrag 5 viser at dersom han vurderer at det er en risiko for å bli tilskrevet slike bondske karakteristikkene av de andre deltakerne i situasjonen, så legger han bevisst og «kraftig om» til «vestkant-dialekt», som han selv kaller det. I stedet for å bygge ned uriktige tilskrevne karakteristikkene og egenskaper, slik som Marte forteller om at er en vanlig del av hennes språklige praksis, så velger Georg snarere å unngå hele situasjonen ved å la være å bruke sin dialekt X.

Aksel sier at han er «litt enig» i det Georg forteller om i første del av utdraget, og han ser nærmest ut til å spille videre på det narrative som Georg har begynt. Aksel legger nemlig til at hvis man er med folk i Oslo «så er det ingen der som snakker dialekt basically», og hvis man selv begynner å snakke en med en dialekt som Aksel karakteriserer som «tjukk», så blir man fort satt i bås, forteller han. Videre gir Aksel uttrykk for å kun delvis dele Martes opplevelse av tilskrevne karakteristikkene og egenskaper som positivt. Han sier at han «for så vidt» er enig med henne, og forklarer hvordan han opplever at andre forventer at man faller inn under hva som er typisk for det geografiske området som ens dialekt kobles til. Om seg selv og sin dialekt X, forteller han at andre forventer at han skal løpe rundt i skogen «av en eller annen grunn». Vi forstår av Aksels ytring at han ikke er enig i eller komfortabel med forventningene som blir stilt av andre rundt han om at han skal «løpe rundt i skogen», eller at dette forventes av han på mangelfullt grunnlag, bare fordi han snakker på en spesifikk måte.

Utdrag 5

- 337 Mar: Jeg liker litt stereotypiene som kommer med det å være nordlending, så
338 for min del så er det bare positivt. Men jeg kan se for meg at det er
339 litt annerledes hvis man blir forbundet med å komme fra bygda.
- 340 Geo: Ja, det er som oftest at hvis jeg legger bevisst om til kraftig Oslo -
341 nesten vestkant-dialekt, hvis det er en setting der jeg merker på
342 folka jeg er rundt, og jeg lar X komme ut, så føler jeg for min del
343 og det er kanskje litt fordomsfullt fra min side og - men at folk
344 kommer til å dømme meg og tro at jeg er fra bygda, og ja, skikkelig
345 sånn "bygdegutt" bare på grunn av dialekten.
- 346 Aks: Ja, jeg er litt enig i det. Man blir fort satt litt i bås. Hvis man
347 for eksempel er i Oslo da, og så er man med folk, og så er det ingen
348 der som snakker dialekt basically - da kan man fort bli satt i bås
349 hvis man har en dialekt som kan være litt "tjukk".
- 374 Fri: 3 av dere 4 har svart ja på spørsmål om å oppleve at andre knytter
375 karakteristikker eller egenskaper til dere basert på måten dere
376 snakker på. Hva tenker dere om det?
- 377 Mar: Jeg lurer litt på hvem som ikke har opplevd det, fordi jeg tenker at
378 det er så naturlig å ha noen "fordommer". Hvis jeg snakker nordnorsk
379 så har du automatisk tenkt at jeg kanskje er litt sånn. Men så trenger
380 dem jo ikke å spille videre på det, og jeg kan jo også bevise for dem
381 at "okei, jeg var kanskje ikke sånn allikevel". Jeg syns ikke det er
382 negativt. Jeg veit ikke, jeg føler det er en veldig naturlig
383 menneskelig ting å ha og gjøre.
- 384 Geo: Jeg er ganske enig med det Marte sa, tror jeg.
- 385 Aks: Ja, jeg blir for så vidt enig, for det er liksom: snakker du en
386 dialekt så er du forventet å kunne noe som er typisk for det området.
387 Snakker jeg X, så forventer folk at jeg skal løpe rundt i skogen og
388 (- - -) av en eller annen grunn liksom, så.
- 389 Mar: Jeg tenker til og med sånne små ting at "OK, hun er nordlending, hun
390 banner nok mye". Det er ikke tilfelle, jeg banner aldri. Men jeg
391 skjønner jo at folk tror det, for alle tror at alle nordlendinger
392 banner. Så det er på en måte bare veldig naturlig. Og så er det nok en
393 og annen som du møter som er sånn "nei, jeg har ingen fordommer", men
394 det tror jeg ikke noe på.
- 395 Fri: Hva synes dere om karakteristikker dere har blitt tilskrevet?
- 396 Mar: Det gjør ikke meg så mye. Eller, hvis jeg tenker motsatt da: Hvis jeg
397 snakker østnorsk, og noen kommer og gir meg karakteristikker som -
398 hvert fall jeg som snakker litt gebrokket østnorsk - halvghetto. Det
399 er ikke like kult kanskje. Men når jeg går rundt og snakker nordnorsk
400 og folk tenker bare at "hun er bestemt, hun er tøff", så gjør det meg
401 ingenting at folk tror det. Og så kan jeg heller bevise etter hvert at
402 jeg var kanskje ikke så bestemt eller tøff som det virket som. Men det
403 er jo ikke negative karakteristikker å få - for min del da, kanskje
404 for andre.
- 405 Geo: Med X føler jeg det blir så ukjent og nesten nisje-dialekt, at det er
406 ikke så mange store karakteristikker til det. Så jeg tror vi faller
407 litt under den typiske ... at det er en bred dialekt, og da er det bare
408 landsbygd og bondedialekt. Men jeg tror det er en så lite utbredt
409 dialekt at det ikke så mye mer konkret karakteristikker knyttet til
410 det - hvert fall sånn jeg har opplevd det da. Det er det jeg opplever
411 mest i hvert fall - at vi faller inn under "byggedialekt" rett og
412 slett, typisk østnorsk byggedialekt.
- 413 Mar: Jeg kom på at det er jo faktisk en del negative karakteristikker og.
414 Sånn som den typiske "nordlending-sminken", eller hvor mye vi ligger
415 rundt. Sånne ting som jeg kanskje må motbevise folk på, som jeg ikke
416 tenkte på før nå. Det bare blir så vanlig rett og slett, det er bare
417 en sånn ting man er vant til at man må - den samtalen må man ta - at
418 "nei, jeg har ikke ligget med hundre stykk. Jeg har ikke det"; "jeg
419 sminker meg ikke sånn som alle andre i (by i Nord-Norge) gjør heller.
420 Nei, jeg gjør ikke det".

4.4.5 Opplevde kommentarer

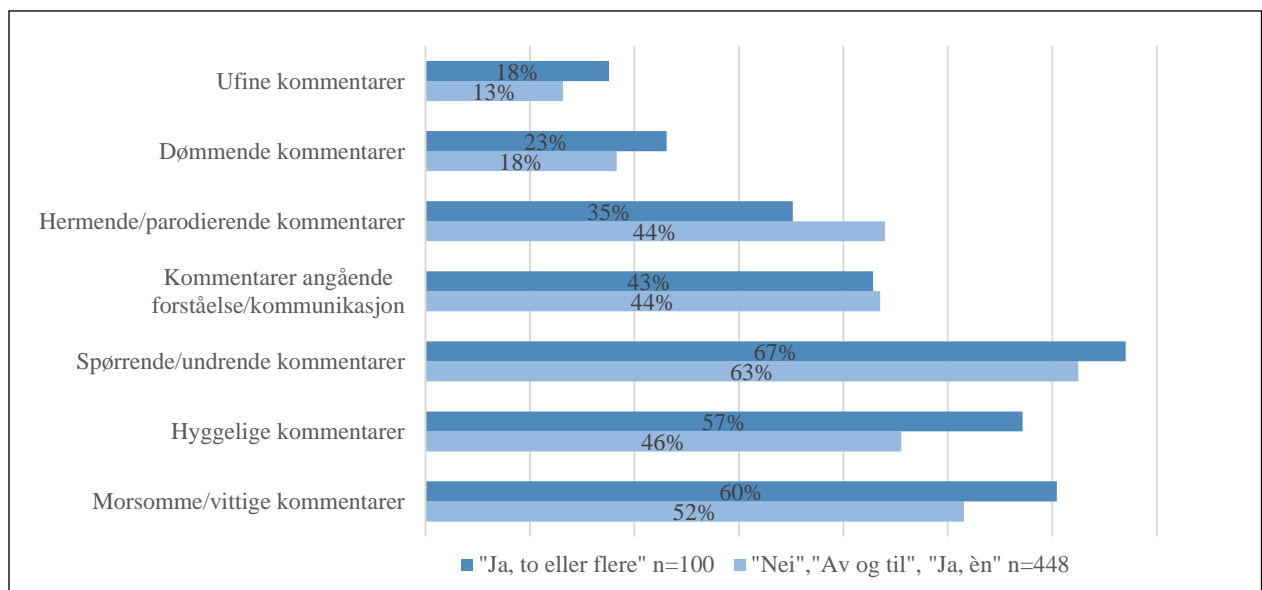
Foruten å bli tilskrevet angivelige personlige karakteristikk og egenskaper som vist ovenfor, opplever deltakerne også å få kommentarer på hvordan de snakker. Utdrag 6 viser hvordan de flerdialektale deltakerne forteller om kommentarer de har fått når det gjelder hvordan de snakker. De opplever kommentarene stort sett som positive. Line opplever det som «gøy» å få kommentarer, og at kommentarene stort sett kan kategoriseres som «nysgjerrighet». Også Georg forteller at det er kommentarer av nysgjerrig karakter han stort sett opplever, ofte kombinert med en sjokkert reaksjon fra samtalepartnerne som hører hans dialekt X for første gang.

Utdrag 6

- 350 Fri: Kommentarer som dere har fått på hvordan dere snakker, kan dere
351 fortelle om kommentarer dere har fått og hvordan har dere opplevd de?
352 Lin: For min del så syns jeg bare det er gøy. Det er hovedsakelig bare
353 sørlendinger som spør - eller så spør jeg selv - så jeg syns bare det
354 er artig å få kommentarer. Og særlig fordi jeg blander så mye som jeg
355 gjør, så får jeg jo spørsmål om jeg er fra helt andre steder på
356 Sørlandet enn det jeg er. Men jeg får ikke så mye mer kommentarer enn
357 det, så jeg tenker ikke så mye over det.
- 358 Geo: Oftest så er det slik at folk blir sjokkert hvis jeg ikke har vist
359 eller snakket dialekten min, og så plutselig hører de den når jeg
360 prater med andre. Men da er det det at de blir litt sjokkert eller
361 nysgjerrige. Jeg har vel egentlig ikke - som jeg husker - noen konkret
362 situasjon der jeg har fått noen direkte negative kommentarer. Hvis
363 folk først tenker noe negativt eller har noen fordommer om det, så er
364 vel som oftest at dem holder det for seg selv egentlig. Så det er det
365 at folk blir litt sjokkert og nysgjerrig - og det er vel litt fordi
366 det er en dialekt man ikke hører så ofte på nyhetene og tv og
367 liknende.
- 368 Mar: Jeg får for det meste bare positive kommentarer, men jeg har opplevd
369 gamlinger som har fordommer mot nordlendinger i Oslo som er litt sånn
370 "kom deg tilbake til der du kommer fra" liksom, men jeg klarer jo ikke
371 å ta det helt seriøst. Det er jo så gamle fordommer. Den yngre
372 generasjonen er stort sett positiv til nordlendinger, og syns bare at
373 vi virker skumle og bestemte.

Marte forteller også om positive kommentarer, men poengterer et opplevd skille mellom eldre og yngre generasjon, der hun opplever at den eldre generasjonen har kommentert ufine ting, som «kom deg tilbake til der du kommer fra». Hun påpeker samtidig at hun opplever disse kommentarene for «gamle» og at hun ikke klarer å ta de seriøst. Selv om Marte selv beskriver at den yngre generasjonens kommentarer som positive, og at de generelt er positive til nordlendinger. Hun kobler tilsynelatende denne positive opplevelsen om nordlendinger blant de yngre til karakteristikk som «skumle» og «bestemte». Dette er dog karakteristikk som ikke enhver nødvendigvis vil betegne som positive, men det gjør altså Marte, i alle fall om vi skal ta henne på ordet.

Primærutvalgets positive opplevelser med å få kommentarer på måten de snakker på, deles av sekundærutvalget. Blant de 679 respondentene svarer 79,4 % at de har opplevd at andre kommenterer måten de snakker på. Figur 10 nedenfor viser hvordan kommentarene har blitt oppfattet av sekundærutvalget, og figuren skiller mellom de som ikke bruker dialekt, de som bruker dialekt av og til og de som bruker én dialekt med lys blå farge, og de som bruker to eller flere dialekter med mørk blå farge. Hensikten med å slå sammen tre av svarkategoriene på denne måten er å undersøke om det er observerbar forskjell i hvordan de oppfatter kommentarer som de får.

Figur 10: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene sekundærutvalget på spørsmålet om hvordan de har opplevd kommentarer de har fått på måten de snakker (n = 548)

Vi ser at hvordan respondentene oppfatter kommentarer de har fått fordeler seg nokså likt mellom de som bruker flere dialekter og de øvrige respondentene. Den typen kommentarer som det rapporteres om at har blitt opplevd mest, er «spørrende/undrende kommentarer» med 67 % blant de flerdialektale respondentene og 63 % blant det øvrige utvalget. Kommentarer som kan kategoriseres som positive (som «hyggelige kommentarer» og «morsomme/vittige» kommentarer) scorer høyt blant de som bruker flere dialekter, men dette har ikke like mange av de øvrige respondentene opplevd. De respondentene som ikke er flerdialektale, rapporterer i større grad om kommentarer som kan oppleves som negative (som «ufine kommentarer» og «dømmende kommentarer»). Også «hermende/parodierende kommentarer» kan oppleves som negative, og vi ser at slike kommentarer er det flest flerdialektale som rapporterer om. Uavhengig av hvilken gruppe respondenter som rapportert om høyest og lavest tall, er tallene

over opplevde negative kommentarer verdt å legge merke til. At 13 % – 23 % av dette utvalget har opplevd kommentarer som er ufine eller dømmende, belyser at det er langt fra utelukkende positive opplevelser med bruk av dialekt(er).

Respondentene har hatt mulighet til å utdype sine svar, og 142 av det totale antallet respondenter har valgt å utdype seg. For å vise mangfoldet av opplevde kommentarer, hvordan respondentene selv har valgt å sette ord på det, og hvilke typer kommentarer respondentene har følt for å utdype, viser Tabell 1 (Vedlegg 1) 73 av de 142 svarene som respondentene har valgt å utdype med. De utdypende svarende som blir vist frem i Tabell 1 er de som i størst grad forklarer kommentarene de har opplevd å få. Noen av svarene viser til utfordringer med forståelse, som nummer 1, 19 og 52. Svar nummer 27 peker til og med på en opplevd *uvilje* til å bli forstått. Videre trekker noen av svarene frem kommentarer som oppleves som undrende og spørrende, og at de opplever å bli spurt om hvor de kommer fra. Dette ser vi blant annet i nummer 66 og 50. Svar nummer 15 og 63 viser også at respondenter opplever kommentarer knyttet til vekslingen deres mellom dialekter, i form av nysgjerrighet eller generell bemerkning av at det skjer.

Svar som kan tolkes som positivt opplevde kommentarer er svar nummer 25, 31, 46, 62 og 64. Av de 73 utvalgte svarene, er det altså bare fem av dem som virker utelukkende positive. De andre kommentarene som trekker frem positivt opplevde kommentarer viser også til negativt opplevde kommentarer (som for eksempel nummer 38 og 42), altså en tosidighet. Ellers ser vi at mindre positive kommentarer, blir nedskalert av respondentene med at «det går helt fint» (nummer 3), «men jeg har aldri oppfattet det som negativt» (nummer 18), det er «Aldri vondt ment» (nummer 29) eller «Jeg forsøker å ta dem med et smil. Det plager meg ikke, men det er klart at man har hørt kommentarene en del ganger ...» (nummer 31).

Blant de respondentene som har valgt å svare på dette spørsmålet, er det et betraktelig flertall som ytrer seg om negative opplevelser med kommentarer som de har fått. Til tross for den lave prosentandelen med negative kommentarer sammenliknet med positive kommentarer som Figur 10 viser, ser det likevel ut til at det er respondentene som har opplevd negative kommentarer som har hatt mest på hjertet når de har fått mulighet til å utdype sine opplevelser. Noen av svarene viser til et skille mellom «pene» og «fine» dialekter på den ene siden, og «brede» og «grove» dialekter på den andre, og at de har opplevd at andre kategoriserer deres dialekter i en av disse to kategoriene gjennom kommentarer de har fått. Svar nummer 6, 25, 32, 34, 55 og 67 viser en karakteristikk av respondentenes dialekter som (for) «pene» eller «fine», mens svar nummer 24, 26 og 43 trekker frem opplevde kommentarer på dialekten sin som «bred» eller «grov». Å lese gjennom disse svarene gir en

fornemmelse av at respondentene ikke fullt opplever denne kategoriseringen av dialektene deres som positiv, uten at jeg skal legge ord eller opplevelser i munnen på disse respondentene.

Ved siden av denne kategoriseringen mellom «pen» og «bred» dialekt som det er noe tvilsomt å skulle vurdere som positivt eller negativt opplevde kommentarer, er det en rekke andre svar som i liten grad kan ha blitt opplevd som positive av respondentene. Blant de utvalgte svarene som Tabell 1 viser, finner vi opplevde kommentarer om at «det jeg sier er feil» (nummer 5), at det er opplevd mobbing eller at dialekten har blitt gjort narr av (nummer 12 og 16), at folk er nedlatende, har fordommer og parodierer (nummer 4, 33, 41, 60), eller ufine karakteristikk av dialekten (og/eller personen som bruker den), som «stygg» (nummer 22), «dum» (nummer 43), «snobbete og hoven» (nummer 47) eller «sint» (73).

4.4.6 Opplevelsen av språkvalg og veksling

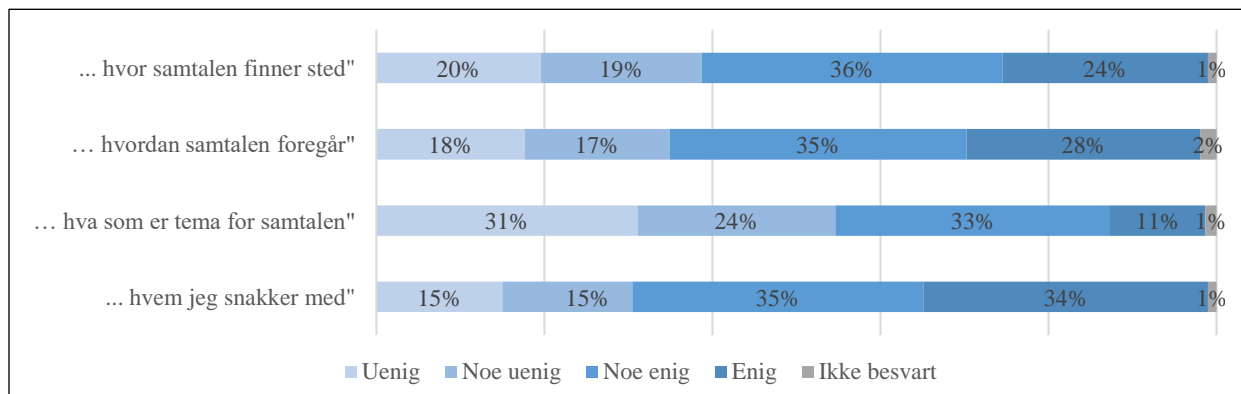
Det er tydelige linjer mellom primærutvalgets narrativer og akkomodasjonsteorien (jf. 2.4.2): deltakerne velger dialekten som ligger nærmest mottakeren/samtalepartneren. De forklarer at det først og fremst er *hvem* de snakker med som avgjør valg av dialekt (og språk, i Georgs tilfelle). Likevel påpeker Line, Aksel og Georg at det ofte først er i etterkant av interaksjonen at de blir bevisste på hvordan de selv snakket, og at valg av dialekt sjelden er en bevisst strategi som de aktivt tar stilling til (jf. utdrag 7). Georg understreker imidlertid at det finnes et fåtall av situasjoner der han har et mer bevisst forhold til valg av dialekt. Det er situasjoner der han på forhånd vet hvem han skal interagere med og hva interaksjonen skyldes.

Utdrag 7

- 26 Aks: For min del så tror jeg det skjer veldig automatisk, egentlig. Jeg
27 gjør det ikke veldig bevisst i hvert fall, jeg blir mer overrasket når
28 jeg innser hvordan jeg sitter og snakker med folk.
- 29 Geo: Jeg er ganske enig der. Som oftest så tenker jeg ikke på det før i
30 etterkant, liksom at jeg har pratet forskjellig dialekter med
31 forskjellig folk. Men hvis jeg først gjør det bevisst, eller vet at
32 jeg skal inn i en sosial setting, for eksempel i Oslo, der jeg vet at
33 det må ekstra forklaringer til hvis de skal skjønne hva jeg sier på X
34 så er jeg liksom forberedt og vet at jeg kommer til å snakke mer
35 bokmål eller mer vanlig østnorsk. Men utenom det så er det oftest
36 underbevisst, kanskje. Man blir jo kanskje påvirket av de man prater
37 med og ja, de man har rundt seg da man prater - vil jeg tro.
- 38 Lin: Ja, det er veldig ubevisst. Merker det ikke før det er gjort, holdt
39 jeg på å si.

Også blant sekundærutvalget finner vi at *hvem* man snakker med er en viktig faktor for valg av dialekt. Vi ser imidlertid, som vist i Figur 11 nedenfor, at faktorer som hvordan samtalen foregår og hvor den foregår, også oppgis som viktige faktorer. Figur 11 viser hvordan

sekundærutvalget har tatt stilling til fire ulike faktorer som er kjent for å virke inn på språkvalg og språkbruk, nemlig hvem de andre samtaledeltakerne er, hvor samtalen foregår og hva som er tema (jf. 2.2.1; 2.2.2). Figuren inkluderer data fra samtlige respondenter, og skiller ikke mellom de som bruker og ikke bruker dialekt – språklig variasjon kan vi jo finne uavhengig av flerdialektalisme (jf. 2.4).

Figur 11: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget om hva de opplever at påvirker måten de snakker på (n=679)

Et interessant funn fra gruppesamtalen gjelder Line. Gjennom gruppesamtalen er hun nokså tydelig på at hennes språkbruk og veksling mellom dialekter avhenger av *hvem* hun snakker med. Paradoksalt nok, så beholder hun selv sitt X i gruppesamtalen der 3 av 5 bruker «standard østnorsk» (inkludert meg selv) og 1 bruker nordnorsk dialekt. I den aktuelle interaksjonen legger hun altså *ikke* talemålet sitt nærere samtalepartnerens talemål. Dette kan muligens forklares av andre kontekstuelle faktorer. Under Zoom-samtalen befinner hun seg på familiebesøk i bygda hun er vokst opp i, og i rommene rundt seg sitter nær familie (blant annet mor) som snakker Lines X. Det viser seg altså at til tross for at Lines selv rapporterer at hennes språkbruk avhenger av hvem andre som deltar i interaksjonen, så er påvirkningen av sted/lokasjon større, i alle fall i denne konteksten.

4.5 Forholdet mellom språk og identitet(er) for de flerdialektale språkbrukerne i primærutvalget

De fire deltakerne i primærutvalget framhever at deres dialekter er knyttet til hva Line foreslår å kalle ulike «versjoner» av dem selv, se Utdrag 8 nedenfor. I Utdrag 8 ser vi hvordan deltakerne samtaler om hvordan de opplever forholdet mellom sine dialekter og identitet. Georgs innledende tur i utdraget er en respons til at Aksel nettopp har fortalt at han opplever å ha è identitet knyttet til jobb og profesjon, og én identitet knyttet til venner og privatliv.

Utdrag 8

- 97 Geo: Jeg også. For min del så er det jo X som er "hoveddialekten" min, det
98 er der jeg er tryggst. Det er liksom hjørnesteinen i mitt
99 språkforhold eller hva man skal kalle det. Så da er det jo der jeg
100 kjenner at jeg er mest meg selv, at det er der jeg klarer å uttrykke
101 hvem jeg er og identiteten min best liksom. Og det er vel fordi det er
102 det man er oppvokst med, og har mye minner koblet til det. Alle rundt
103 deg prater for det meste X, og det er der man har lært seg å ... ja,
104 vokse opp og alt sånn. Så jeg merker jo det at man blir til en viss
105 grad eller ganske liten grad en litt annen person - hvert fall for min
106 del - da jeg prater enten svensk eller mer oslo-dialekt.
- 107 Fri: Når du sier "annen person", hva mener du? Er det ikke deg? Føler du
108 deg fremmed?
- 109 Geo: Nei, det blir bare en liten, hva skal man kalle det, en remix
110 [eller ja][litt småforandringer bare]
- 111 Lin: [en annen versjon kanskje][jeg er enig med deg der]
- 112 Geo: Det blir jo sånn, sånn som - jeg tror man gjør det litt underbevisst -
113 men sånn som da man ofte legger bort dialekt som X, så er det ofte
114 fordi det kobles med, i hvert fall i Oslo da, at det kobles med -
115 eller du er redd for at folk skal koble det til "landet" eller "bonde"
116 eller liknende. Og da er det kanskje at man legger bort andre trekk
117 ved personligheten sin ubevisst som også kan kobles til det. Hvis du
118 skjønner? At da former både språkbruk og personlighet rundt det. Jeg
119 føler ofte det slår ut mer på dialekt enn personlighet da, men til en
120 liten grad hvert fall.
- 121 Aks: Jeg har pleid å se på det som at man kanskje blir litt mer "polert",
122 hvis det gir mening.
- 123 Geo: Ja, det var et bra ord på det.
- 124 Mar: Jeg tror jeg føler at jeg har to identiteter. Eller jeg følte det mye
125 da jeg var yngre - at jeg hadde to identiteter. Den ene kunne jeg være
126 hjemme eller i [[by i Nord-Norge]], og den andre kunne jeg være på
127 skolen og med vennene mine. Og jeg var liksom så heldig at jeg kunne
128 gå hjem og være en annen person, og så kunne jeg gå ut og være en
129 annen person igjen. Og jeg følte at da jeg byttet dialekt så endret
130 jeg personlighet, da ble jeg en annen ... Det er litt vanskelig å
131 forklare. Det er ikke helt sånn nå lenger i og med at jeg snakker
132 stort sett bare nordnorsk. Men da jeg var yngre da slet jeg mye med å
133 passe inn, og da var det deilig å bare kunne være sånn "nei, i dag er
134 jeg et annet menneske, nå er jeg den andre Marte, nå er jeg den
135 nordnorske Marte, mens i morgen så kan jeg være bokmåls-Marte".

I utdraget ser vi at mens Line, Georg og Aksel opplever å ha ulike «versjoner» av seg selv knyttet til sine dialekter, hvorav en «polert» og en mindre «polert», som Aksel uttrykker det, opplever Marte en større distinksjon mellom språk og identitet. Georg forteller om hvordan hans dialekt X er den som er hans «hoveddialekt» og den han føler seg mest trygg på, og det er der han «kjenner at jeg er mest meg selv». Han reflekterer omkring at det kan ha med oppvekst, oppvekstmiljø, erfaringer og minner å gjøre. Når vi i kapittel 4.2.2 ser på hvordan deltakerne opplever sine relasjoner til dialektene sine, kommer Georg igjen inn på dette med hvordan språk og identitet handler om erfaringer og opplevelser. Når han bruker «mer Oslo-dialekt» eller svensk så opplever han til en viss grad å være «en annen person». Han forklarer at denne «andre personen» er en slags «remiks» av seg med «litt småforandringer bare». På et vis moderer han altså ytringen sin om å være en «annen person» til å være *seg* med noen

justeringer. Det kan tenkes at han moderer seg etter mitt oppfølgingsspørsmål om han opplever seg selv som fremmed eller at det ikke er *han* lenger når han ikke snakker sin dialekt X. Hvis det er tilfelle, så forstår vi at Georg føler seg som *seg* i alle sine dialekter og språk, men at han kobler dialektene og språkene til ulike deler ved seg selv og sin identitet, og at den ene av hans dialekter, X, har en noe sterkere kobling til hva han opplever som *seg* enn de andre.

Igjen forteller Georg om hvordan han er redd for å bli oppfattet som «bonde», og at når han i situasjoner velger å ikke bruke sin dialekt X, så legger han kanskje ubevisst også en demper på andre trekk ved seg selv som kan kobles til «landsbygd» og «bonde». Han snakker om dette som en ubevisst, men tenkelig, praksis, så om dette faktisk skjer han eller ikke er vanskelig å si, men det er i alle fall tydelig at han har klare refleksjoner omkring hva som kan gjøre at man blir oppfattet på ulike måter og hvilke strategier som kan brukes for å kontrollere andres oppfatning av en selv. Når Aksel foreslår å kalle denne praksisen, eller dette fenomenet, for å være «mer polert», tyder det på at dette er noe som er kjent for Aksel også, selv om han ikke gjøre mer rede for det enn å navngi det. Georg er for øvrig enig i Aksels ordvalg. Basert på at de begge har en nordøstlandsk dialekt X, kan tenkes at de kjenner seg noe igjen i hverandres opplevelser og forklaringer av karakteristikk som de blir tilskrevet.

Sammenliknet med Line, Aksel og Georg, virker Marte å ha et mer bevisst forhold til valg av dialekt. Hun forteller at hun har valgt å være «nordlending på heltid» (se Utdrag 13). At Marte har gått inn for en slags bevisst «éndialektisme» forklarer hun både ved å peke på utfordringene ved å være flerdialektal, og hvordan hun opplever sin nordnorske dialekt mer som «seg», og at hun verdsetter de egenskapene, fellesskapet og relasjonene som hun opplever at følger med. Hennes tidligere erfaringer da hun opplevde å ha «to identiteter», har med andre ord gjort at hun har tatt bevisste grep om å legge den ene til siden.

Utdrag 9

40 Mar: Jeg har jo ganske tydelig skille mellom dialektene, hvis jeg velger
41 bokmål eller nordnorsk. Nå når jeg velger å snakke veldig standard
42 østnorsk så gjør jeg det bevisst for å bli forstått, gjerne i
43 jobbsammenheng med somaliske mødre eller folk som sliter med å skjønne
44 nordnorsk da. Men jeg har på en måte valgt å være nordlending på
45 heltid. Det gjorde jeg fordi jeg syns det er kulere enn standard
46 østnorsk, også får jeg mye mer mørkere stemme. Jeg føler meg litt mer
47 som meg selv faktisk, men det er jo kanskje fordi røttene mine er der.

I Utdrag 10 nedenfor ser vi at Georg forklarer hvordan han har hatt liknende opplevelser som Marte, og at det i hans tilfelle dreide seg om «norske Georg» og «svenske Georg». Her ser vi

hvordan han forsøker å forstå sin egen opplevelse av å ha en flersidig eller dynamisk identitet ved å peke på at det kan ha med å gjøre at han har tilegnet seg det svenske språket i en annen «setting» og gjennom andre erfaringer enn ved tilegnelsen av X. Det virker som om Georg opplever at ulike erfaringer og minner er sterkt relatert til de ulike språkene eller dialektene som han bruker. Det vi forstår av hans refleksjoner, er at ettersom han veksler mellom dialektene og språkene sine, så blir ulike erfaringer og minner «aktivert» hos han, og at det er *det* som gjør at han opplever å ha flere versjoner av seg selv.

Utdrag 10

140 Geo: Jeg kan si en ting kjapt, angående det Marte sa, at jeg opplevde
141 veldig det samme, men sikkert på en annen måte, da jeg flyttet til
142 Sverige og bodde der. Men da er det jo to forskjellige språk, som
143 sikkert gjør at man kjenner de utslagene, men da var det veldig sånn
144 at hvis jeg skulle hjem og besøke familie i en ferie eller en helg
145 eller ett eller annet, så var det liksom "nå er det norske Georg, nå
146 er det X-Georg", og så tilbake til Sverige da var det "svenske-Georg".
147 Og det har kanskje litt med at jeg lærte meg svensk i en helt annen
148 setting, og jeg vil tro det hvert fall at det ligger mye i det at man
149 lærer språk gjennom andre erfaringer enn jeg lærte X da jeg vokste
150 opp. Men jeg følte veldig det samme som du nevnte, Marte.

4.5.1 De flerdialektales relasjoner til dialektene sine

Det går frem av primærutvalgets spørreundersøkelse at de er *mer* komfortable med én av dialektene sine. Selv forklarer deltakerne dette ved å vise til identitet, og at den ene dialekten deres oppleves mer som dem selv enn det den andre dialekten gjør. Når jeg spør om dette i gruppesamtalen, forklarer Georg og Aksel det slik (Utdrag 11):

Utdrag 11

159 Aks: Jeg tror det har med identitet å gjøre. At man kan være ... det avhenger
160 kanskje litt på dagen og hvordan man føler seg, men jeg kan være
161 veldig komfortabel i en jobbsituasjon hvor jeg snakker veldig
162 forståelig og sånn. Men det å skulle forklare ting, og å bli forstått
162 første gangen ... Og så føler jeg at jeg blir tatt mer seriøst når man
163 snakker veldig fint og "bokmål", og å bli tatt som profesjonell. Det
164 er hvert fall min erfaring. Hvis man snakker litt finere så blir man
165 ofte mer lyttet til også.
166 Geo: Jeg har vokst opp med det, det er der jeg er tryggest, det er det jeg
167 er mest vant til, det er det jeg har prata mest totalt, så da er det
168 jo at da jeg prater X så trenger jeg ikke å være redd for at det skal
169 lekke gjennom noen ord som ikke skal være der, for det går så
170 automatisk sammenliknet med Oslo-dialekten, der jeg vet at det kan
171 komme litt X som glipper inn iblant. Og da blir man veldig self-
172 conscious på det, og "Ånei, det skulle jeg ikke ha sagt, her skulle
173 jeg har sagt det ordet" og sånn, og da blir det litt mer ukomfortabelt
174 med en gang.

For Aksel ser det ut til at det å bli forstått er viktig, og er en viktig del av hvordan han fremstår. Han ønsker å fremstå som seriøs og enkel å kommunisere med. Som et middel for å fremstille seg selv utad, bruker han altså språk bevisst. Aksel opplever å være mer komfortabel med sin Oslo-dialekt nettopp fordi det er denne dialekten han opplever at fremmer de egenskapene og kvalitetene som han ønsker å bli ilagt eller assosiert med. Han omtaler «fint» språk og «bokmål» tilsynelatende som synonymer, og han forteller at han føler han blir tatt som «profesjonell» og «seriøs» når han bruker Oslo-dialekt. I tillegg forteller han at man gjerne blir mer lyttet til når man snakker «finere». Han forteller ikke mer om dette, men det kan altså virke som at han opplever å bli mindre lyttet til når han snakker mindre «fint» og mer lyttet til når han snakker «fint». Slike opplevelser, og bevisstheten rundt det, gjør han i stand til å bruke språket sitt som et redskap ved at han kan justere på måten han snakker på for å oppnå noe som oppleves fordelaktig i formidlingen og forhandlingen av hvem han ønsker å fremstå som.

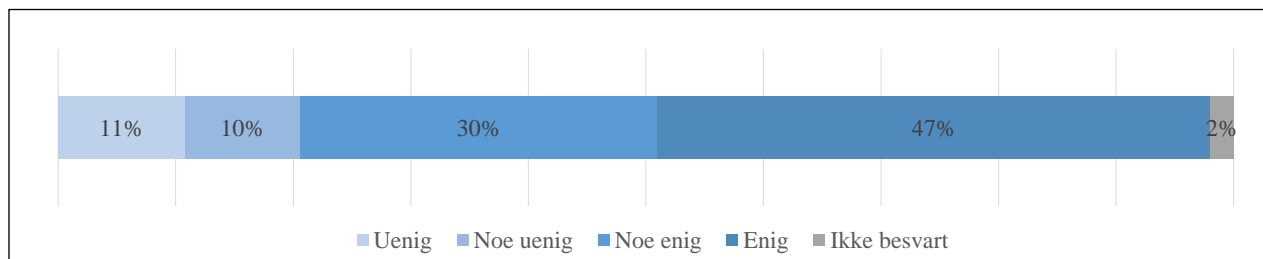
Georg på sin side, forklarer for det første at han er mer komfortabel med den ene dialekten sin fordi det er den han har lært først, brukt mest og vokst opp med. Han opplever å være mer trygg på sin dialekt X fordi han opplever at det å ytre seg «riktig» på denne dialekten går automatisk, og at han ikke trenger «å være redd» for at ord fra hans andre dialekt (eller språk) skal «lekke gjennom». For det andre, sammenlikner han X med Oslo-dialekten sin, som han opplever som mindre automatisk, og han ytrer en opplevelse av at X kan «glippe gjennom» når han bruker sin Oslo-dialekt. Han forklarer at dette gjør han mer selvbevisst og at selvbevisstheten rundt bruken av Oslo-dialekten gjør at han opplever den som mer ukomfortabel å bruke.

I utdrag 12 nedenfor forklarer Georg forholdet mellom sine ulike dialekter ytterligere. Han trekker en parallell mellom sin dialekt X, som han sammenlikner med sitt «morsmål», og sin andre dialekt, som han sammenlikner med et andrespråk, i eksempelet hans, engelsk. Han sier at «det er *det* (X) som er *min* dialekt da, da jeg føler at jeg prater morsmålet mitt». Når han bruker «østnorsk» eller «svensk» så opplever han språket som noe mer fremmed, og han opplever å ikke helt få uttrykt seg som han vil eller som han er «vant til». Videre beskriver han en opplevelse av å bruke disse andre dialektene som «tøylar». Det er en interessant parallell han trekker her, og som styrker en relevans for å undersøke forholdet mellom flerspråklighet og flerdialektisme videre.

Utdrag 12

73 Geo: For min del så er det X jeg er oppvokst med og som jeg har nærmest,
74 hvis jeg kan si det sånn. Det er jo det som er der jeg føler meg
75 tryggest liksom og kan være helt meg selv, og det er det som er *min*
76 dialekt da, da jeg føler at jeg prater morsmålet mitt. Så det blir jo
77 hele tiden at man - ja, at det er litt fremmed liksom - man uttrykker
78 seg ikke helt som man vil eller helt som man er vant til når det blir
79 østnorsk eller svensk for min del, og liknende. Man får litt mer
80 tøyler på seg, nesten. Jeg veit ikke om man skal sammenlikne med å
81 snakke engelsk da man ikke er helt superdreven på det liksom. Men ja,
82 det er X som er der jeg er tryggest og det som jeg er oppvokst med.

Tendensen til å ha sterkere tilknytning til én dialekt finner vi også blant de flerdialektale respondentene i sekundærutvalget. Fordelingen av hvordan de flerdialektale respondentene har tatt stilling til påstanden «Jeg føler mye sterkere tilknytning til én av dialektene mine» ser vi i Figur 12. 77 % svarer at de er *noe enig* eller *enig* i påstanden, og blant disse er 47 % *enig*.

Figur 12: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som oppgir at de bruker to eller flere dialekter ved stillingtaken til påstanden om å føle sterkere tilknytning til én av sine dialekter (n = 102).

4.5.2 Endring av personlighet ved endring av dialekt

Det har allerede gått frem av utdragene fra gruppesamtalen at deltakerne på ulikt vis opplever å endre personlighet når de endrer dialekt. Marte forklarte det i utdrag 8, og i utdrag 13 nedenfor gir Georg og Aksel liknende narrativer.

Utdrag 13

451 Aks: Jeg kan kanskje bli litt mer seriøs tror jeg, og virke litt mer ... Ja,
452 litt mer seriøs, og samtidig vise en helt annen side av meg enn når
453 jeg bruker dialekt da. Jeg er kanskje ikke så - hva skal jeg si -
454 sprudlende eller positiv.
455 Geo: Jeg føler det litt sånn, sånn som det fine ordet du hadde på det i sta-
456 - polert - Litt mer basic, kjedelig når jeg prater med Oslo-dialekt
457 hvert fall. Første gangen vennene mine fra [[Georgs oppvekststed]]
458 hørte meg snakke svensk med en kompisene jeg hadde når jeg bodde i
459 Sverige, så ble de helt sjokkert liksom og trodde jeg var en annen,
460 trodde jeg var en annen person liksom. Det sa jo pappa en gang også,
461 en gang jeg var på utviklingssamtale (i Sverige), så trodde han at det
462 hadde kommet inn en ny person liksom, fordi det var så stor forskjell
463 bare av å bytte til et annet språk.

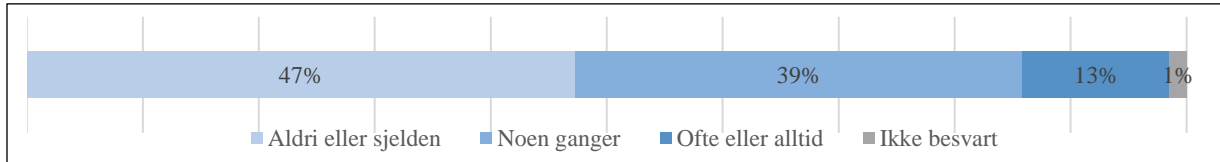
Basert på hvordan deltakerne selv forteller om dette, kan vi trekke ut to ulike årsaker som virker å ligge bak. Den ene årsaken til at deltakerne selv opplever - eller opplever at andre synes – at de endrer personlighet når de endrer dialekt virker å kobles til rent praktiske faktorer som endring i stemmekvalitet. Vi har sett hvordan eksempelvis Marte forteller at hun får en mørkere stemme når hun snakker sin nordnorske dialekt, og lysere stemme når hun snakker «standard østnorsk» – som hun selv peker på at høres hyggeligere ut. Slik Aksel forteller det, ser det også ut til å være ulike trekk ved dialektene i seg selv som medfører en opplevelse av endret personlighet, han opplever nemlig seg selv som mindre «sprudlende eller positiv» (jf. Utdrag 13) når han snakker «Oslo-dialekt».

Den andre årsaken virker å være på et mer dypere nivå i deltakernes sinn, slik det går frem av hvordan Georg forteller om det. Han forklarer nemlig at ettersom dialektbrukere ofte får tilskrevet ulike karakteristikk og egenskaper, som man ikke ønsker å assosieres med, har han en hypotese om at man bevisst eller ei også tenderer å legge vekk eller skjule slike egenskaper (jf. Utdrag 8). Et tenkt eksempel på dette kan være at dersom man ikke ønsker å fremstå som «bondsk», som kanskje er en typisk karakteristikk for ens talemål, så velger man i tillegg å legge igjen Felleskjøp-capsen hjemme og man unngår kanskje å bringe opp temaer som gårdsdrift og husdyr i samtalen, og man blir kanskje mer bevisst på hvordan man tiltaler andre mennesker i interaksjonen og hvordan ens kroppslige atferd fremstår – for å forsøke å illustrere. Det samme gjelder for andre karakteristikk: vil man unngå å bli oppfattet som snobbete, går man antakelig vekk fra andre kvaliteter som kan oppleves som snobbete – i tillegg til talemålet i seg selv; vil man unngå å bli oppfattet som jovial, legger man antakelig til side andre joviale kvaliteter ved en, i tillegg til sitt joviale talemål, osv. Ettersom språk er blant de viktigste midlene for å kommunisere hvem vi er, er det påfallende at de flerdialektale språkbrukerne har et ekstra verktøy i verktøykassen når de forsøker å vise sine ulike sider og kvaliteter (eller «ansikt» om du vil).

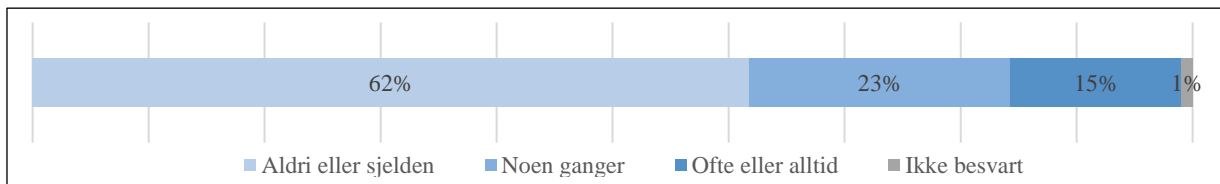
Georg har tidligere forklart hvordan han opplever og tenker at tilegnelse av dialekter og språk skjer i samspill med erfaringer og minner. Dette kan vi også koble til hans hypotese om hvordan det oppleves at man endrer personlighet når man endrer dialekt.

Resultater fra sekundærutvalgets spørreundersøkelse viser at over 50 % har opplevd at andre mennesker endrer personlighet når de endrer dialekt, enten *noen ganger* eller oftere (Figur 13). De andre 47 % av utvalget har enten *aldri eller sjelden* opplevd dette. Det er altså ganske splittede erfaringer med å oppleve endring i personlighet ved endring av dialekt. Blant de flerdialektale respondentene er det ikke like høy prosentandel som har opplevd å selv endre personlighet når de endrer dialekt, se Figur 14. 62 % av de flerdialektale respondentene

oppgir at de *aldri eller sjelden* har opplevd å selv endre personlighet når de endrer dialekt. Om dette kan skyldes at en endring i personlighet er mer synlig for de som observerer enn for de som utfører dialektendringen, er imidlertid ikke dataene tilstrekkelige til å si noe om.

Figur 13: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget på spørsmålet om de har opplevd at andre endrer personlighet når de endrer dialekt (n = 679)

Figur 14: Fordelingen av svarkategorier blant respondentene i sekundærutvalget som oppgir at de bruker to eller flere dialekter, på spørsmålet om de har opplevd å selv endre personlighet når de endrer dialekt (n = 102)

4.6 Oppsummering av resultater

De flerdialektale opplever å være mer tilknyttet én av sine dialekter. Dette går frem av både deltakerne i primærutvalgets narrativer og i respondentene i sekundærutvalgets svar.

Resultatene fra deltakerne i primærutvalget viser at tilknytningen og relasjonene til dialektene deres påvirkes noe ulikt, men det vi ser at går igjen som et fellestrekk i alle de fire deltakernes narrativer er påvirkningen av *andres* oppfattelser av deltakernes måter å snakke på. Aksel, Georg og Marte er i tillegg opptatte av å ikke blande dialektene sine sammen, og forsøker derfor å holde de atskilt. Marte opplever det som slitsomt å veksle mellom dialektene, men understreker likevel at flerdialektismen er et verktøy, noe de andre deltakerne støtter.

5 Diskusjon

Denne studien har undersøkt tre ulike, men likevel nært sammenkoblede, forskningsspørsmål. I delkapittel 5.1 diskuterer jeg opplevde årsaker til veksling mellom ulike dialekter i lys av teorigrunnlaget (kap. 2). I delkapittel 5.2 diskuterer jeg forholdene mellom språk, identitet, sted og følelser slik de kommer til syne i resultatene mine og i lys av teorien. I kapittel 5.3 diskuterer jeg standardtalemål og purisme i en norsk sammenheng.

5.1 Opplevde årsaker til veksling mellom ulike dialekter

Ommerens (2016) definisjon av bidialektisme baserer seg på *vilje til* å veksle og å identifisere seg *positivt* med de respektive språkgruppene. Mens Ommeren (2016) har en slik positiv tilnærming til det å være flerdialektal, gjør Nilsen (2005) viktige poeng ut av hvordan hennes deltakere opplever tilværelsen som flerdialektal som noe mer negativ. Resultatene i min studie viser nokså delte opplevelser av det å være flerdialektal, og synliggjør at det å være flerdialektal er en sammensatt tilværelse.

Kommentarer og oppmerksomhet fra andre beskrives av deltakerne mine som positivt opplevd, noe vi kan anta at bidrar til å styrke deres vilje til å fungere på flere dialekter og til å identifisere seg positivt med språkgruppene (jf. Ommeren, 2016). Svarene til respondentene i sekundærutvalget viser likevel hvordan mange har negative opplevelser i forbindelse med kommentarer på bruk av dialekt (jf. Tabell 1, Vedlegg 1), mye i likhet med Nilsens (2005) deltakere som rapporterer om uønsket oppmerksomhet. Disse negative opplevelsene er dog ikke begrenset til de flerdialektale språkbrukerne – også de éndialektal i min studie rapporterer om uønsket oppmerksomhet knyttet til deres måter å snakke på. Mine deltakere nevner aldri det å føle seg annerledes på grunn av sin flerdialektisme, slik Nilsen (2005) finner, men vi har sett at vekslingen mellom dialekter gjør at noen av deltakerne opplever økt selvbevissthet rundt egen språkpraksis, i likhet med Nilsens (2005) funn. Georg uttrykker ved flere anledninger en form for «redsel» for at dialektene hans skal blandes, eller at den ene skal «lekke gjennom» når han bruker den andre. Han forklarer imidlertid ikke eksplisitt at dette oppleves som negativt, men det er påfallende å skulle omtale denne språkpraksisen med så positive ordelag som Ommerens (2016) definisjon av bidialektisme fordrer.

I likhet med Blom og Gumperz (1972), Ommeren (2016), Klynderud (1999) og Indrehus (2014), finner jeg at *hvem* samtalepartnerne er, spiller en viktig rolle for valg av dialekt for deltakerne. Det er imidlertid ikke relasjonene mellom samtalepartnerne eller

rollene de inntar i seg selv som virker å være av størst betydning i denne sammenhengen, som Ommeren (2016), Indrehus (2014) og Hultgren (1986) finner. Det er snarere hvordan deltakerne ønsker å fremstå i den aktuelle interaksjonen og blant de andre interaksjonsdeltakerne – deres forhandling om identitet og posisjonering av dem selv blant de andre – som ser ut til å styre valg av dialekt (jf. Auer, 2005a; Blommaert, 2005; Bucholtz & Hall, 2005; 2010, Le Page & Tabouret-Keller, 1985; Nortier, 2018; Svennevig, 2018; Tabouret-Keller, 2017).

I likhet med Ommeren (2016), finner jeg at veksling av lokalisering ofte er årsak til veksling av dialekt også blant sine deltakere. Denne språkpraksisen kan vi nærmest forstå som en praktisering av den folkelingvistiske og nasjonalromantiske forståelsen av dialekt der én dialekt «tilhører» ett geografisk sted (jf. Auer, 2013; Monka et al., 2020; Mæhlum et al., 2017; Pedersen, 2009; Quist, 2010; Sandøy, 1993). Blant deltakerne i min studie virker det likevel som at det ikke er den geografiske tilhørigheten i seg selv som er årsak til veksling av dialekt ettersom de flytter på seg, men snarere de karakteristikkene de blir ilagt og språkholdningene de møter i ulike interaksjoner – og at disse er ulike etter hvilke steder de befinner seg. Med andre ord ser det ut til å være de sosiale verdiene som deltakerne blir ilagt og assosiert med, gjennom registerdanning (jf. Agha, 2003; Johnstone, 2016; Svendsen, 2021) og ikonisering (jf. Irvine, 2001; Kulbrandstad, 2015; Pedersen, 2005; Svendsen, 2021), og sosiale og språklige stereotyper (jf. Gal & Irvine, 2019; Garrett, 2010; Hogg & Abrams, 1988; Kulbrandstad, 2015; Sherif, 1967) som styrer deltakernes valg av dialekt mer enn noe annet – i alle fall slik det går frem av deres egne narrativer.

Videre finner blant annet Ommeren (2016) og Klynderud (1999) at veksling av dialekt skjer innad i, og mellom, taleturer i en og samme interaksjon blant sine flerdialektale deltakere, og Klynderud (1999) finner også at vekslingen avhenger av interferens fra de ulike dialektene. Slik veksling rapporteres det om blant deltakerne i min studie også, og deltakerne forklarer at deres intrasituasjonelle veksling skyldes at det er hemmelige beskjeder som kun skal til utvalgte deltakere i interaksjonen (jf. Georg), slik Sophocleous (2011) finner, at det er ikonisering av seg selv (jf. Marte) eller andre (jf. Line, som «leker seg» med andres dialekter), slik vi kjenner det fra Irvine (2001), Kulbrandstad (2015), Pedersen (2005) og Svendsen (2021), at den ene dialekten «lekker gjennom» (jf. Georg), eller at det skyldes en slags overgangsfase mellom to situasjoner eller miljøer som stimulerer til bruk av ulike dialekter (jf. Aksel). De to sistnevnte årsakene virker på deltakerne å være intrasituasjonell kodeveksling av en mer ubevisst eller ukontrollert karakter, men som vi i lys av teoretiske begreper kan knytte til «språking» (jf. Svendsen, 2021), altså at Georg og Aksel tar i bruk

lingvistiske former som oppleves som mer tilgjengelige enn andre, i visse situasjoner. Vi ser samtidig at slik språking ikke alltid oppleves som helt «riktig», særlig hos Georg, ettersom han forteller om å komme på former i etterkant av ytringene som han sier at han «heller kunne ha sagt». Dette er noe i likhet med Indrehus' (2014) deltakere, som ytrer en opplevelse av «uriktige» kodevekslinger. Basert på hvordan deltakerne i min studie forteller om dette, virker ikke slik kodeveksling å oppleves som like «uriktig» og negativt som Indrehus' (2014) deltakere virker å oppleve det.

I tillegg til de nevnte opplevde årsakene til veksling mellom dialekter, påpeker deltakerne at gjennom å ha et mer mangfoldig språkregister, som følge av deres flerdialektisme, så har de flere strenger å spille på for blant annet å signalisere humør, følelser og relasjoner (jf. Wetherell, 2010). De opplever å ha flere verktøy eller ressurser å ta bruk for å oppnå det ønskede kommunikative målet – inkludert deres posisjonering av seg selv, og dette uttrykkes som en positiv opplevelse ved flerdialektisme av dem (jf. Blommaert, 2005; Bucholtz & Hall, 2005; 2010).

5.2 Språk, identitet, sted og følelser

Kapittel 5.1 tydeliggjorde hvordan de flerdialektale deltakernes veksling av dialekt er nært knyttet til identitet og følelser. Flere av deltakerne opplever sin identitet som dynamisk, i likhet med hvordan Blommaert (2005), Bucholtz og Hall (2005; 2010) og Nortier (2018) definerer identitet. Tre av deltakerne, Line, Aksel og Georg, opplever seg selv som med ulike versjoner, med justeringer som kan gjøres, og som oppleves som mer og mindre «polert» eller at de har ulike konstellasjoner av seg («remikser»). Deltakerne velger dialekt etter hvordan de ønsker å framstå, basert på hvilke sosiale verdier de opplever å bli ilagt i ulike interaksjoner. I forbindelse med dette, opplever deltakerne på samme måte å kunne endre eller justere på sin egen fremtoning – de forhandler om identitet – der språket later til å være det mest brukte og effektive virkemiddelet. Dette understreker det nære båndet mellom språk og identitet (jf. Coupland, 2016; Svennevig, 2018; Tabouret-Keller, 2017). I likhet med hva Indrehus (2014) og Røyneland (2017) finner om koblingen mellom identitet og oppvekststed, ser det ut til å være sterke tendenser til å oppleve en sterkere identitetsfølelse til én av sine dialekter blant de som er flerdialektale og i mine utvalg. For de fire deltakerne i studien min, er det den dialekten som de er oppvokst med og som tilhører det stedet de er oppvokst eller føler at er «hjemme», som er den dialekten de identifiserer seg mest med og føler mer tilhørighet til (jf. Antonsich, 2010; Monka et al., 2020).

I lys av Bucholtz og Hall (2005; 2010) sine prinsipper kan vi forstå at flerdialektale opplever en mer kompleks identitetsforhandling enn hva éndialektal kanskje opplever, eksempelvis ved intrasituasjonell kodeveksling. De flerdialektales språkvalg og -veksling må forstås og forklares gjennom mikrofaktorer, og som studien min finner, er mikrofaktorene nært koblet til hvordan deres lingvistiske former indeksikaliserer ulike ting og blir ilagt sosial verdi (jf. «The Positionality Principle» og «The Indexicality Principle», Bucholtz & Hall, 2005; 2010). Prinsippene snirkler seg sammen, og min studie belyser og understreker således det komplekse forholdet mellom språk og identitet, slik Bucholtz og Hall (2005; 2010) og Wetherell og Mohanty (2010) argumenterer for. Det nære båndet mellom språk og identitet, gjør fenomenet – om mulig – *mer* kompleks når det er brukere av flere språk eller dialekter det er snakk om (jf. Coupland, 2016; Svennevig, 2018; Tabouret-Keller, 2017).

Deltakernes forhold mellom språk og identitet kan og bør i videre forstand forstås i lys av affekt. Slik det går fram av studien min om hvordan flerdialektales valg av dialekt i stor grad styres av hvilke holdninger, stereotypier, normer, verdier og karakteristikk som kobles til deres dialekter, er det påfallende at de samtidig styres av deres følelser og emosjonelle behov (jf. Wetherell, 2012). Vi kan nærmest tale om at deltakerne velger dialekt og lingvistiske former i affeksjon som følge av verdier og karakteristikk de kan forvente å bli ilagt av andre i interaksjonen. Gjennom tidligere erfaringer og deltakernes språklige virkelighetsforståelse, har de utviklet rutinemessige eller mønstrede reaksjoner, i likhet med hvordan Sherif (1967) og beskriver språkholdninger og slik Wetherell (2012) forklarer at affekt fungerer. Dette understreker samtidig Bucholtz og Hall (2005; 2010) prinsipp om «partialness»: I tillegg til at man selv kun er én av flere aktører i en interaksjon som deltar i forhandlingene, og at man har egne interesser i identitetsforhandlingene, må vi også inkludere at identitetshandlinger er «partial» på den måten at de styres av de språkholdninger, normer, konvensjoner og språkideologiske forståelsesmåter som både en selv og de andre interaksjonsdeltakerne bringer inn i interaksjonen (jf. Gal & Irvine, 2019; Garrett, 2010; Kulbrandstad, 2015; Mæhlum, 2017; Sandøy, 1993; Woolard, 2008).

5.3 Standardtalemål og purisme i en norsk sammenheng

En kjent karakteristikk av det norske dialektlandskapet er å omtale det som et dialektparadis, med høy aksept og toleranse for dialektmangfold (jf. Gulliksen, 2019; Kulbrandstad, 2007; 2008; Mæhlum & Røyneland, 2009; Røyneland, 2017). Toleransen for dialekter virker imidlertid å være forbeholdt dialekter i sin folkelingvistiske forstand – altså dialekt koblet til

geografiske steder – og at andre talemåter, eksempelvis utenlandsk aksent, ikke møtes med samme høye toleranse av nordmenn (Ims, 2014; Kulbrandstad, 2007, 2008; Lane, 2009; Myklestu, 2015; Røyneland, 2020; Svendsen, 2014).

I dette dialektlandskapet utspiller det seg også en debatt om «standardtalemål» (se f.eks. Jahr & Mæhlum, 2009; Vangsnes, 2019; Røyneland & Mæhlum, 2011). Deltakerne i denne studien uttrykker at «dialekten deres» er den som er mer geografisk avgrenset og de snakker om sine østnorske dialekter som "bokmål/riksmål/standard østnorsk", mye i likhet med den folkelingvistiske forståelsen av dialekt-begrepet (Mæhlum et al., 2017; Sandøy, 1993; Vangsnes, 2019). Ved flere tilfeller bruker de også «Oslo-dialekt» om denne dialekten. De ulike benevnelsene ser ut til å speile dialektbegrepets flertydighet (jf. kap. 2.1). I Utdrag 14 nedenfor ser vi at Aksel sammenstiller østnorsk og Oslo-dialekt, og impliserer i neste del av setningen at det *ikke* er dialekt. Vekslingen av benevnelser kan være et uttrykk for hvordan deltakerne opplever denne dialekten som geografisk knyttet til Oslo - samtlige har tross alt tilegnet seg denne varieteten etter å ha flyttet til Oslo – men at de samtidig opplever en form for underforståelse av denne varieteten som et standardtalemål i Norge.

Utdrag 14

87 Aks: Jeg snakker veldig sånn østnorsk/Oslo når jeg er i jobbsammenheng
88 eller skolesammenheng. Så da er det veldig lite dialekt.

Deltakerne bruker «standard østnorsk» for å forebygge, og rette opp i, kommunikative utfordringer, og er for flere av dem den dialekten som de velger å bruke i møte med nye mennesker og i nye situasjoner. Dette har fellestrekk med Klynderuds (1999) funn om at hennes deltaker også tenderer å ha én dialekt som fungerer som trumfende i en rekke situasjoner. Utdrag 15 og 16 viser hvordan Georg og Line forklarer sin bruk av «standard østnorsk» ved å peke på forståelse. Lines taletur er for øvrig hentet fra en sekvens i samtalen der det snakkes om forholdet mellom språk og identitet, og som vi leser av utdraget, opplever Line at hennes flerdialektiske er nært koblet til (mangel på) forståelse.

Utdrag 15

200 Geo: men det er kanskje hvis jeg introduserer meg eller møter nye
201 folk her i Oslo, så ville jeg aldri gått for å snakke fullt X. Det er
202 vel egentlig et ganske bevisst valg jeg tar for å framstå litt mer -
203 som du sa i sta, Aksel - seriøs og at folk faktisk skal ta deg litt
204 seriøst - og også at folk skal forstå hva du sier. Å slippe å forklare
205 ting, det sparer mye tid.

Utdrag 16

136 Lin: Jeg er ganske enig med det som har blitt sagt. Jeg føler at det blir
137 en annen versjon av meg selv. Jeg føler meg ganske lik meg selv, men
138 at det blir ... Istedenfor å gjenta ting flere ganger, så sier jeg det
139 bare så alle skjønner med en gang.

Nilsen (2005) understreker imidlertid at det sjelden er nødvendig å veksle mellom dialekter for forståelsens skyld, så en alternativ årsak til denne opplevelsen kan muligens være en uvilje til å forstå. For samtidig som vi lever i et paradis med mangfold av dialekter, så lever ideen om «purisme», om «rene språk» (Lakoff, 2016; Mæhlum, 2011; Røyneland 2017; Svendsen, 2021). Denne ideen må forstås i lys av den nasjonalromantiske språkideologiske forståelsesmåten som råder i Europa og Norge, som kjennetegnes av tanken om et en-til-en-forhold mellom språk og sted (jf. Auer, 2013; Monka et al., 2020; Pedersen, 2009; Quist, 2010). Deltakerne i min studie opplever at det å *blande sammen* dialekter bør unngås, noe også Røyneland (2017) og Svendsen (2021) diskuterer. Blant sekundærutvalget uttrykker et flertall aksept for å blande dialekter, men at det likevel er en betraktelig andel (å 27 %, jf. Figur 9) som synes at det er *ugreit*. Dette viser at ideen om «rene» språk eksisterer blant deltakerne selv og/eller blant språksamfunnene de er del av.

I lys av funnene mine, reises en interesse for spørsmål som om deltakerne hadde tilegnet seg en annen varietet dersom de hadde flyttet til andre steder, eller om de uansett hadde tilegnet seg «standard østnorsk». Og hvorfor har Georg tilegnet seg en dialekt som heller mot talemålet i Oslo vest, snarere enn kebabnorsk ved flytting til Oslo? Har han simpelthen tilegnet seg «standarden»? Svar på dette kan bidra til å bedre forstå trendene med standardtalemål slik vi finner det andre steder i Europa (jf. Auer, 2000; 2005b; Maegaard, 2005; Pedersen, 2005; Røyneland, 2009; Smith & Durham, 2012). Et annet sentralt spørsmål av interesse, relatert til flerspråklighetsforskningen, er om flerdialektisme har tilsvarende positive kognitive effekter som flerspråklighet har (jf. Siegal, Lozzi & Surian, 2009; Svendsen, 2021; Wermelinger, Gampe & Daum, 2017; Yow & Markman, 2011).

Det som imidlertid ikke er til å tvile på er hvordan språk kan benyttes og utnyttes for å oppnå noe – for det er jo et verktøy. Til tross for å oppleve å bli ilagt sosiale verdier gjennom språket, gir språk oss mulighet til å (re)forhandle om hvem vi er, og vi kan bruke vårt språklige register som et verktøy til å formidle våre ulike sider. Dette er et verktøy alle språkbrukere har, men de flerdialektale i min studie uttrykker en opplevelse av å ha et enda større språklig register å spille på. På den måten har de et verktøy som ikke alle andre har.

6 Avslutning og veien videre

Målet med denne undersøkelsen var oppnå en bedre forståelse av flerdialektales erfaringer og opplevelser med egen språkbruk. Undersøkelsen kan bidra til forskningsfeltet på flerdialektisme på flere områder. De viktigste bidragene gjelder det empiriske og metodiske, men også det teoretiske med tanke på den affektive vendingen. Jeg slår i tillegg et slag for at undersøkelsen bidrar med verdifull norskdidaktisk og pedagogisk innsikt.

Empirisk bidrar studien min med data om samtaler, opplevelser, følelser og tanker om det å være flerdialektal. Studien sier noe om virkeligheten ved å anlegge et emisk og fenomenologisk perspektiv på datamaterialet: Det er ekte flerdialektale menneskers erfaringer og opplevelser som blir fortalt, og disse menneskenes fortellinger om opplevelser og følelser har vært mangelfulle.

I likhet med tidligere studier på flerdialektisme i Norge, benyttes data fra et mindre utvalg deltakere (jf. Indrehus, 2014; Klynderud, 1999 Nilsen 2005; Ommeren, 2016). Det som gjør at denne studien tilfører noe nytt til forskningen på flerdialektisme når det gjelder det metodiske, er kombinasjonen mellom både kvalitative data fra et mindre utvalg og data fra et større utvalg som er kvantifiserbar. Den primære innfallsvinkelen er interaksjonell sosiolingvistik med fokus på samtaler, men jeg har kombinert denne innfallsvinkelen med kvantitative metoder for å bedre belyse og forstå de flerdialektales erfaringer og opplevelser. Kombinasjonen av metoder, og analysen av data fra to ulike utvalg, gir innsikt i og forståelse av flerdialektisme på et mer nyansert vis.

Den affektive vendingen har fått oppmerksomhet i denne undersøkelsen, og slik kan derfor denne studien også bidra i forskningsfeltet på flerdialektisme når det gjelder det teoretiske ved den. Søkelyset mot følelser, opplevelser og identitet, i tråd med den affektive vendingen, gjør oss i bedre stand til å forstå og se sammenhenger mellom legemlige fenomener og hvordan de kommer til uttrykk i sosiale situasjoner og/eller på samfunnsnivå. En viktig del av dette er at de flerdialektale har fått beholde sin egen stemme, og at flerdialektisme blir belyst og forstått gjennom flerdialektales egne narrativer.

6.1 Norskdidaktiske og pedagogiske bidrag

Når det gjelder hvordan studien tilfører norskdidaktiske og pedagogiske bidrag, er det påfallende å vise til hvordan den nye læreplanen (Fagfornyelsen, LK20) vektlegger identitet og kulturelt mangfold i sitt verdigrunnlag i overordnet del (jf. Utdanningsdirektoratet, 2017), og sitatet nedenfor er hentet fra norskfagets relevans og sentrale verdier:

Faget norsk skal gi elevene innsikt i den rike og mangfoldige språk- og kulturarven i Norge. Gjennom arbeid med faget norsk skal elevene bli trygge språkbrukere og bevisste på sin egen språklige og kulturelle identitet innenfor et inkluderende fellesskap der flerspråklighet blir verdsatt som en ressurs. (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 1)

Vi ser at læreplanen i det minste setter fokus på flerspråklighet som ressurs, men flerdialektisme er ikke aktualisert i læreplanen i det hele tatt. Dette er svært påfallende med tanke på at det er Norge – dialektparadiset – vi befinner oss i. Flerdialektisme og flerspråklighet er en del av mange av oss, og kunnskapen og forståelsen vi oppøver oss ved å sette oss inn i hvordan flerdialektisme og flerspråklighet fungerer og oppleves, som denne studier bidrar til, gjør oss i bedre stand til å forstå våre medmennesker. Og som lærere blir vi i stand til å forstå elevene våre på nye og utfyllende måter.

En sentral verdi i norskfaget (og læreplanens verdigrunnlag generelt, jf. LK20, Utdanningsdirektoratet, 2017) er nettopp dette med identitet, og det å være trygg og bevisst på egen språklige og kulturelle identitet. Studien bidrar med å belyse hvordan en slik bevissthet ikke er selvfølgelig og at identitet er et dynamisk fenomen. For å bli gode og trygge medborgere i et flerkulturelt samfunn, vil jeg påstå at det er vesentlig å fremme tanken om at hvordan vi opplever oss selv og andre er kontekstavhengig, og at økt bevissthet rundt hvordan man påvirkes av elementer i interaksjonen og situasjonen spiller en rolle for hvem vi er og hvordan vi fremstår.

6.2 Veien videre

Veien videre fra denne studien er på den ene siden å undersøke om flerdialektisme og flerspråklighet har så mange fellestrekk som det ser ut til, både når det gjelder bruk og veksling av varieteter, men også følelsene og opplevelsene knyttet til det. På den andre siden har denne studien belyst og understreket relevansen av å fortsette å undersøke tanker om og holdninger til språk og dialekter i Norge for å bedre kunne forstå de språklige utviklingstendensene som vi ser at foregår i Norge, som nivellering av dialekter og regionalisering- og standardiseringsprosesser. Skal vi sette oss fore å forstå utviklingen av språk og språkbruk, virker det påfallende å samtidig skulle sette fore seg å forstå språkbrukernes opplevelser av de erfaringene og forståelsesmåtene som de preges av. Førstnevnte kan ikke forstås uten sistnevnte – i alle fall om vi søker å forstå *hele* bildet.

Litteratur

- Aarsæther, F. (2004). *To språk i en tekst: kodeveksling i samtaler mellom pakistansk-norske tiåringer* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.
- Agha, A. (2003). The social life of cultural value. *Language and Communication*, 23(3–4), 231–273.
- Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh University Press.
- Albury N.J. (2018). “If We Lose Their Language We Lose Our History”: Knowledge and Disposition in Māori Language Acquisition Policy. *Journal of Language, Identity and Education* 17(2), 69-84.
- Anderson, V. M. (2011). *Bidialectalism in Intense Language Variety Contact: An "Unexpected" Development in the Death of Pennsylvania Dutchified English*. (Doktorgradsavhandling). Indiana University.
- Antonsich, M. (2010). Searching for belonging: An analytical framework. *Geography Compass*, 4(6), 644–659.
- Auer, P. (1995). The Pragmatics of Code-Switching: A Sequential Approach. I L. Milroy & P. Mauysken (red.), *One speaker, two languages*. Cambridge University Press.
- Auer, P. (2000). Processes of horizontal and vertical convergence in present day Germany. *Målbryting*, 4, 9-26. doi: 10.7557/17.4731.
- Auer, P. (2005a). A postscript: Code-switching and social identity. *Journal of Pragmatics*, 37, 403–410.
- Auer, P. (2005b). Europe’s sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations. I N. Delbecque, J. van der Auwera & D. Geeraerts (red.), *Perspectives on variation* (s. 7–42). Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Auer, P. (2013). *The geography of language: Steps toward a new approach*. FRAGL 16. Germanistische Linguistik. Albert-Ludwigs-Universität Freiburg. Hentet fra <http://portal.uni-freiburg.de/sdd/fragl/2013.16> (19.05.2022).
- Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bhabha, H.K. (1983). The Other Question... *Screen*, 24(6), 18–36
- Bjellås, P. (2001). «Ganske breit, men greit!»: *Ei sosiolingvistisk undersøking av dialektbruk og språkhaldningar i Grenland* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26743/1/hovedopp-bjellas.pdf> (18.05.2022).

- Blom, J.-P. & Gumperz, J. J. ([1972] 2007). Social meaning in linguistic structure: codeswitching in Norway. I L. Wei (red.), *The Bilingualism Reader* (2. utg., s. 407–434). London & New York: Routledge.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse: A Critical Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bowern, C. (2015). *Linguistic Fieldwork. A Practical Guide* (2. utg.). New York: Palgrave Macmillan.
- Broch, K. H. (2001). *Ungdomsspråk i Oslo, liksom: en studie av hvordan holdninger til eget talemål kan bidra til å forklare ungdommers valg av språklige strategier* (Masteravhandling). Universitetet i Oslo.
- Busch, B. (2015). *Linguistic repertoire and Spracherleben, the lived experience of language*. Hentet fra http://heteroglossia.net/fileadmin/user_upload/publication/WP148_Busch_2015_Linguistic_repertoire_and_Spracherleben-libre.pdf (19.05.2022).
- Bucholtz, M. & Hall, K. (2005). Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach. *Discourse Studies*, 7(4–5), 585–614. doi: 10.1177/1461445605054407.
- Bucholtz, M. & Hall, K. (2008). All of the above: New coalitions in sociocultural linguistics. *Journal of Sociolinguistics*, 12(4), 401–431.
- Bucholtz, M. & Hall, K. (2010). Locating Identity in Language. I C. Llamas & D. Watt (red.), *Language and Identities* (s. 18–28). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Clough, P. T. & Halley, J. (2007). *The Affective Turn: Theorizing the Social*. Durham, NC: Duke University Press.
- Coupland, N. (2010). Accommodation Theory. I J. Jaspers, J.-O. Östman & J. Verschueren (red.), *Society and Language Use*, 7 (s. 21–27). John Benjamins Publishing Company.
- Coupland, N. (2016). *Sociolinguistics: Theoretical Debates*. Cambridge University Press.
- De Fina, A. & Georgakopoulou, A. (2008). Analyzing narratives as practices. *Qualitative Research*, 8(3), 379–387. doi: 10.1177/1468794106093634.
- Eckert, P. (2008). Where do ethnolects stop? *International Journal of Bilingualism* 12(1–2), 25–42.
- Eckert, P. (2012). Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of anthropology*, 41(1), 87–100.
- Eckert, P. & Rickford, J. R. (2001). *Style and sociolinguistic variation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Ekerhaugen, M. (2016). «Vi lage itte gausdøl»: En studie av forhold som kan påvirke språkvalg hos ungdom i Gausdal (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra

- [https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/51549/Masteroppgave_Ekerhaugen.pdf?sequence=1&is Allowed=y](https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/51549/Masteroppgave_Ekerhaugen.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (18.05.2022).
- Engen, T. O. & Kulbrandstad, L. A. (2004). *Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Gal, S. & Irvine, J. (2019). *Signs of Difference: Language and Ideology in Social Life*. Cambridge University Press.
- García, O. & Wei, L. (2019). *Transspråking: språk, tospråklighet og opplæring* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Garrett, P. (2010). *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. New York: Doubleday.
- Gulliksen, M. (2019). «Jeg pratær sånn som jeg pratær»: *En folkelingvistisk studie av vikværingers holdninger til dialekt* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/69253/Gulliksen_masteroppgave.pdf?sequence=1&isAllowed=y (18.05.2022).
- Gumperz, J. J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harré, R. & Langenhove, L. (1998). *Positioning theory: moral contexts of intentional action*. Wiley-Blackwell.
- Harstad, M. (2012). *Med bygdemål i byen: Ei undersøkning av språkleg tilpassing hjå tre valldølar i Oslo* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/34790/Harstad-Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.05.2022).
- Hazen, K. (2001). An Introductory Investigation Into Bidialectalism. *Penn Working Papers in Linguistics*, 7(3), 85–99.
- Heli, S. S. (2011). *Jæi, je eller æ: holdninger til standardspråk og dialekt i NRK* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26736/MasteroppgxHeli.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.05.2022)
- Helleland, B. & Papazian, E. (2005). *Norsk talemål: Lokal og sosial variasjon*. Cappelen Damm.
- Hogg, M. A. & Abrams, D. (1988). *Social Identifications. A social psychology of intergroup relations and group processes*. London: Routledge.
- Hudson, R. A. (1996). Theoretical Summary. I R. A. Hudson (red.), *Sociolinguistics* (s. 228-258). Cambridge: Cambridge University Press.

- Hultgren, S. O. (1986). Samtalsstrategier i en bidialektal miljø. I G. Widmark, A. Malmberg & C. A. Östman (red.), *Svenska i tid och otid; Vänskrift till Gun Widmark från doktoranderna i Uppsala* (s. 89–102). Uppsala universitet.
- Hårstad, S. (2009). Kommer ikke alt godt fra oven? Et forsøk på å se utviklingstrekk i trønderske talemål i et standardiseringsperspektiv. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 27(1), 133–143.
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvidenskap: Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm.
- Imrik, V. (2011). «Jæ bruker 'n når jæ trenger 'n»: Fredrikstad–dialekt blant noen utvalgte ungdommer i Plankebyen (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26734/MasteroppgavexVemundxImrik.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.05.2022).
- Ims, I. I. (2013). Språklig registerdanning og verditilskrivning: Betegnelser på nye måter å snakke norsk på i Oslo. *NOA norsk som andrespråk*, 2, 37–71.
- Ims, I. I. (2014). “Alle snakker norsk.” Språkideologi og språklig differensiering i mediene. *NOA norsk som andrespråk*, 1, 5–40.
- Indrehus, K. L. (2014) «Eg er berre bergensar når eg snakkar med systema mi». *Ein kvalitativ studie av samanhengen mellom identitet og talemål hos bidialektale* (Masteroppgave, Norges teknisk-vitenskapelige universitet). Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/244371> (18.05.2022).
- Irvine, Judith 2001. «Style» as distinctiveness: the culture and ideology of linguistic differentiation. I P. Eckert & J. R. Rickford (red.), *Style and sociolinguistic variation*. (s. 21-43). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ioannidou, E. & Sophocleous, A. (2010). “Now, is this how we are going to say it?” Comparing teachers’ language practices in primary and secondary state education in Cyprus. *Linguistics and Education*, 21(4), 298–313. doi: 10.1016/j.linged.2010.08.002
- Ivars, A. M. (1994). Bidialectism and Identity. I B. Nordberg (red.), *The Sociolinguistics of Urbanization: The Case of the Nordic Countries* (s. 203–222). Berlin, New York: de Gruyter.
- Jaffe, A. (2013). Minority language learning and communicative competence: Models of identity and participation in Corsican adult language courses. *Language & Communication*, 33(4), 450–462. Pergamon.
- Jahr, E. H. & Mæhlum, B. (2009). Har vi et “standardtalemål” i Norge? *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 27(1), 3-6.

- Jaspers, J. (2018). The transformative limits of translanguaging. *Language & Communication*, 58(1), 1-10. Oxford: Elsevier Ltd.
- Jensen, I. H. (2006). *Språkholdninger i Sandefjord: En kvantitativ sosiolingvistisk undersøkelse av språkholdninger og språkbruk blant unge i Sandefjord* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26779/MasteroppgavexIselinxHegdahlxJensen.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.05.2022).
- Klynderud, H. E. (1999). *Kodeveksling ved bidialektisme*. (Hovedoppgave). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Kulbrandstad, L. A. (2007). Dialekt og aksentpreget norsk – en språkholdningsstudie. I G. Akselberg & J. Myking (red.), *Å sjå samfunnet gjennom språket* (s. 115–125). Oslo: Novus.
- Kulbrandstad, L. A. (2008). *Større språklig mangfold - En utfordring for lærerutdanning og grunnskole: et bidrag til fornying av norskfaget*. Høgskolen i Hedmark. Elverum: Flisa Trykkeri AS.
- Kulbrandstad, L. A. (2015). Språkholdninger. *NOA norsk som andrespråk*, 30, 247-283.
- Lane, P. (2009). Mediating national language management: the discourse of citizenship categorization in Norwegian media. *Language Policy*, 8, 209–225. doi:10.1007/s10993-009-9139-6.
- Lanza, E. (1992). Can bilingual two-year-olds code-switch? *Journal of Child Language*, 19(3), 633-658.
- Lanza, E. (2008). Selecting Individuals, Groups, and Sites. I L. Wei & M. Moyer (red.), *Research Methods in Bilingualism and Multilingualism* (s. 73-87). Blackwell Publishing.
- Le Page, R. & Tabouret-Keller, A. (1985). *Acts of Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leys, R. (2011). The Turn to Affect: A Critique. *Critical Inquiry*, 37(3), 434–472.
- Lien, E. (2014). *Bønder i byen: En undersøkelse av dialektforandring hos seks tynsetinger bosatt i Oslo* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/40829/Lien_Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y (18.05.2022).
- Maegaard, M. (2005). Language attitudes, norm and gender a presentation of the method and results from a language attitude study. *Acta Linguistica Hafniensia*, 37(1), 55-80. doi: 10.1080/03740463.2005.10416083.

- Milani, T. M. & Richardsson, J. E. (2021). Discourse and affect. *Social Semiotics*, 31(5), 671-676. doi: 10.1080/10350330.2020.1810553.
- Monka, M., Quist, P. & Skovse, A. R. (2020). Place attachment and linguistic variation: A quantitative analysis of language and local attachment in a rural village and an urban social housing area. *Language in Society*, 49, 173-205. doi: 10.1017/S0047404519000733.
- Myklestu, K. (2015). *Mer eller mindre norsk. En sosiolingvistisk undersøkelse av unges toleranse for (en utvidet) norsk talemålsvariasjon* (Masteravhandling). Universitetet i Oslo.
- Mæhlum, B. (1996). Codeswitching in Hemnesberget – Myth or reality? *Journal of Pragmatics*, 25, 749–761.
- Mæhlum, B. (2009). Standardtalemål? Naturligvis! En argumentasjon for eksistensen av et norsk standardtalemål. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 27(1), 7–26.
- Mæhlum, B. (2011). Det "ureine" språket : forsøk på en kultursemiotisk og vitenskapsteoretisk analyse. *Maal og Minne*, 103(1), 1–31.
- Mæhlum, B. (2017). Normer. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. (s. 89-103). Cappelen Damm.
- Mæhlum, B. & Røyneland, U. (2009). Dialektparadisene Norge – en sannhet med modifikasjoner. I H. Hovmark, I. S. Sletten & A. Gudiksen (red.), *25 artikler om sprog tilegnet Inge Lise Pedersen på 70-årsdagen d. 5. juni 2009* (s. 219–229). Afdeling for dialektforskning. Københavns universitet
- Nikolaisen, C. A. (2013). *Den snille, den slemme og den dumme – En sosiolingvistisk analyse av språkholdninger som formidles gjennom dialektbruk i NRK Super* (Masteravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/37289/Nikolaisen_master.pdf?sequence=1&isAllowed=y (16.05.2022)
- Nilsen, B. H. (2005). *"Er det virkelig deg?" – om identitetsrealisering hos personer med to internaliserte dialekter* (Hovedoppgave), Høgskolen i Agder.
- Nortier, J. (2018). Language and identity practices among multilingual Western European youths. *Language and Linguistics Compass*, 12(5), 1-24. doi: 10.1111/lnc3.12278
- Ommeren, R. (2016). *Den flerstemmige språkbrukeren. En sosiolingvistisk studie av norske bidialektale* (Doktoravhandling). Norges teknisk-vitenskapelige universitet, Trondheim.
- Oschwald, J., Schättin, A., von Bastian, C. C. & Souza, A. S. (2018). Bidialectalism and Bilingualism: Exploring the Role of Language Similarity as a Link Between Linguistic

- Ability and Executive Control. *Frontiers in psychology*, 9, 1997. Switzerland: Frontiers Research Foundation.
- Pavlenko, A. (2008). Narrative analysis. I M. G. Moyer & L. Wei (red.), *The Blackwell guide to research methods in bilingualism and multilingualism*, (s. 311–325). Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Pavlou, P. & Papapavlou, A. (2004). Issues of dialect use in education from the Greek Cypriot perspective. *International Journal of Applied Linguistics*, 14(2), 243–258. doi: 10.1111/j.1473-4192.2004.00061.x
- Pedersen, I. L. (2005). Processes of standardisation in Scandinavia. I P. Auer, F. Hinskens & P. Kerswill (red.), *Dialect Change: Convergence and Divergence in European Languages* (s. 171–195). Cambridge University Press.
- Pedersen, I. L. (2009). Dialektbegrebets opkomst og nationalromantikken. I A. Gudiksen, H. Hovmark, P. Quist, J. Scheuer & I. S. Sletten (red.), *Dialektforskning i 100 år* (s. 65–82). Copenhagen: Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet.
- Pike, K. L. (1954). *Language in relation to a unified theory of the structure of human behavior*. Summer Institute of Linguistics
- Poarch, G. J., Vanhove, J. & Berthele, R. (2019). The effect of bidialectalism on executive function. *The international journal of bilingualism: cross-disciplinary, cross-linguistic studies of language behavior*, 23(2), 612–628. London: SAGE Publications.
- Quist, P. (2010). Untying the language-body-place connection: A study on linguistic variation and social style in a Copenhagen community of practice. I P. Auer & J. E. Schmidt (red.), *Language and space: An international handbook of linguistic variation* (s. 632–648). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Rampton, B. (2009). Interaction ritual and not just artful performance in crossing and stylization. *Language in Society*, 38(2), 149–176.
- Reinholdtsen, K. H. (2018). «Æ har fortsatt myredialækt! Æ snakke ikkje sånn så di i Tromsø!»: En språkvitenskapelig masteravhandling om språkvariasjon, dialekt og holdninger hos seks øksnesværingar i Tromsø by (Masteravhandling, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/21227/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (18.05.2022)
- Rimestad, R. (2012). *Fiskere, forfattere og andre stereotypier: en undersøkelse av ungdommers holdninger til dialektene i Grenland og Tromsø* (Masteravhandling, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/4580/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (18.05.2022)

- Røynealand, U. (2009). Dialects in Norway: catching up with the rest of Europe? *International Journal of the Sociology of Language*, 196/197, 7–30. doi: 10.1515/ijsl.2009.015
- Røynealand, U. (2017). Hva skal til for å høres ut som du hører til? Forestillinger om dialektale identiteter i det senmoderne Norge. *Nordica Helsingensia*, 48, 91–106.
- Røynealand, U. (2020). Regional varieties in Norway revisited. I M. Cerruti & S. Tsiplakou (red.), *Intermediate Language Varieties Koinai and regional standards in Europe* (s. 31-53). Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Røynealand, U. & Mæhlum, B. (2011). "Lasternes Hule" eller "Civilisationens Arnested"? Byens posisjon i norsk talemålsforskning. I J. G. Jørgensen & L. Vikør (red.), *Nordiskfaget - tradisjon og fornying* (s. 69-95). Oslo: Novus.
- Sandøy, H. (1993). *Talemål*. Oslo: Novus Forlag
- Sandøy, H. (2009). Standardtalemål? Ja, men...! Ein definisjon og ei drøfting av begrepet. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 27(1), 27 – 48
- Schilling, N. (2013). Surveys and interviews. I R. J. Podesva & D. Sharma (red.), *Research Methods in Linguistics* (s. 96-115). Cambridge University Press.
- Sherif, M. (1967). Introduction. I C. Sherif & M. Sherif (red.), *Attitude, ego-involvement, and change* (s. 1–5). New York: Wiley.
- Sidnell, J. (2010). *Conversation analysis: an introduction*. Wiley-Blackwell.
- Siegal, M., Lozzi, L. & Surian, L. (2009). Bilingualism and conversational understanding in young children. *Cognition*, 110, 115–122.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: LiberLäromedel.
- Sollid, H. (2009). Utforskning av nordnorske etnolekter i et faghistorisk lys. *Maal og Minne*, 101(2), 147–169.
- Sophocleous, A. (2011). Switching code and changing social identities in face-to-face interaction. *Sociolinguistic Studies*, 5(2), 201-233.
- Svendsen, B. A. (2004). *Så lenge vi forstår hverandre: språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo* (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.
- Svendsen, B. A. (2009). Flerspråklighet i teori og praksis. I R. Hvistendahl (red.), *Flerspråklighet i skolen* (s. 31-60). Universitetsforlaget
- Svendsen, B. A. (2014). Kebabnorskdebatten. En språkideologisk forhandling om sosial identitet. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 1, 33–62.
- Svendsen, B. A. (2018). Sosiokulturell andrespråkslingvistik. I A. K. H. Gujord & G. T. Randen (red.), *Norsk som andrespråk: perspektiver på læring og utvikling* (s. 76-

- 106). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Svendsen, B. A. (2021). *Flerspråklighet – til begeistring og besvær*. Gyldendal Norsk Forlag
- Svennevig, J. (2020). *Språklig samhandling: innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tabouret-Keller, A. (2017). Language and Identity. I F. Coulmas (red.), *The Handbook of Sociolinguistics* (s. 315-326). Blackwell Publishing Ltd
- Trudgill, P. (2002). *Sociolinguistic Variation and Change*. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Utdanningsdirektoratet. (2017). Overordnet del - Verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del> (29.05.2022)
- Utdanningsdirektoratet. (2019). Læreplan i norsk (NOR01-06). Hentet fra <https://www.udir.no/lk20/nor01-06> (29.05.2022)
- Vangsnes, Øystein A. (2019). Dialekt i sosiale medium – det norske perspektivet. *Sprog I Norden*, 49(1), 94–109. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/sin/article/view/114949> (23.03.2022).
- Vikør, L. S. (1995). *The Nordic Languages: Their status and interrelations* (2. utg.). Oslo: Novus Press.
- Wei, L. (2018). Translanguaging as a Practical Theory of Language. *Applied Linguistics*, 39(1), 9–30.
- Weinreich, U. (1979). *Languages in Contact. Findings and Problems*. Berlin: De Gruyter.
- Wermelinger, S., Gampe, A. & Daum, M. M. (2017). Bilingual toddlers have advanced abilities to repair communication failure. *Journal of Experimental Child Psychology*, 155, 84–94.
- Wetherell, M. & Mohanty, C. T. (2010). *The SAGE Handbook of Identities*. SAGE Publications Ltd.
- Wetherell, M. (2012). *Affect and Emotion: A New Social Science Understanding*. London: SAGE Publications
- Woolard, K. (2008). Why dat now?: Linguistic-anthropological contributions to the explanation of sociolinguistic icons and change. *Journal of SocioLinguistics*, 12(4), 432–452.
- Yiakoumetti, A. (2006). A Bidialectal Programme for the Learning of Standard Modern Greek in Cyprus. *Applied Linguistics*, 27(2), 295–317. doi: 10.1093/applin/aml012

- Yiakoumetti, A. (2007). Choice of classroom language in bidialectal communities: to include or to exclude the dialect? *Cambridge Journal of Education*, 37(1), 51–66. doi: 10.1080/03057640601179046
- Yiakoumetti, A., Evans, M. & Esch, E. (2005). Language Awareness in a Bidialectal Setting: The Oral Performance and Language Attitudes of Urban and Rural Students in Cyprus. *Language Awareness*, 14(4), 254–260. doi: 10.1080/09658410508668840
- Yow, W. Q. & Markman, E. M. (2011). Young bilingual children’s heightened sensitivity to referential cues. *Journal of Cognition and Development*, 12, 12–31.

Vedlegg

Vedlegg 1: Tabell 1.

1. "Hva betyr det?" Så sier jeg hva det betyr, og så fortsetter samtalen.
2. Aldri noe direkte negativt. Men noen ganger blir en kommentar på dialekt en avsporing fra hva man snakker om, og dermed litt irriterende.
3. Alltid masse spørsmål om hvorfor jeg snakker rart osv. Hvorfor jeg snakker som jeg gjør, hvor jeg har bodd før. At folk ikke tror på at jeg er fra Kristiansand osv. Men det går helt fint.
4. Andre som snakker min dialekt er positive. Enkelte lurer på hvor jeg kommer fra. Enkelte, kanskje spesielt østlendinger/Oslofolk er nedlatende.
5. At noen mener at enkelte ord jeg bruker ikke finnes i det norske språk, og at det jeg sier er feil.
6. Av og til litt tullete kommentarer om at jeg snakker 'pent'. Jeg har en del a-ender og er ikke "overtydlig" fra vestkanten, men det er fortsatt tydelig at jeg er fra Oslo, og for enkelte tydelig at jeg er fra Oslo vest.
7. Blir ofte kaldt bonde
8. De lurer på hvordan jeg så brått plutselig har nordnorsk tonefall, og andre ganger hopper til trøndersk.
9. Det er 49 år siden jeg flytta fra Sunnmøre, men enda driver folk der og maser om at jeg ikke snakker dialekten deres.
10. Det er særlig familie og venner der jeg er født og vokste opp som kommenterer når tonefallet mitt ubevisst endrer seg og blir en mellomting mellom egen dialekt og dialekten som snakkes der jeg bor nå
11. Det er vanligvis undring rundt hvor skarpe r'en min kommer fra samt at flere opplever dialekten min som vanskelig å plassere. Jeg får ofte positive tilbakemeldinger på at jeg har en sjarmerende dialekt.
12. Dette skjedde i oppveksten, da jeg ikke snakket nok dialekt og ble mobbet for det av de som pratet skikkelig dialekt
13. Dialekten min kan være morsom å høre på, og har mange ord som er skrives/sies helt annerledes enn bokmål
14. Enkelte trøndere i studietida syntes jeg snakka for pent og hermet etter oss østlendinger.
15. Folk er nysgjerrige på at jeg bytter dialekt så mye
16. Folk som ikke er fra Østlandet gjør narr av den
17. Folk som ikke kjenner mitt Trønderske opphav blir litt overrasket når de plutselig hører meg slå om hvis jeg f.eks møter andre trøndere.
18. Folk som ikke skarrer synes det er gøy å herme, men jeg har aldri oppfattet det som negativt.
19. Forsøk på å gjøre seg morsom på dialektas bekostning. Lykkes bare sånn passe... Men de fleste kommentarer gjelder forståelse.
20. Får av og til kommentarer om bruk at trykk på første stavelse og en del dialektord. Oppfatter det ikke som vondt ment, men mer som at de er overrasket over at jeg ikke legger om mer.
21. Får høre at jeg blander språk og dialekt for å virke mer interessant.
22. Får svært ofte negative kommentarer på at dialekta er stygg, at den ikkje er ekte/ordentlig dialekt, at den er grov/harry. Svært ofte at folk hermer etter meg etter at eg har sagt noko for å gjera narr av meg eller dialekta og ofte at folk ler av dialekta. Har aldri opplevd at nokon synast dialketa mi er fin.
23. Gjennom hele livet har jeg møtt folk som hermer etter ordene - og særlig uttalen - vi har i drammensområdet.
24. Hadde en fetter som synes jeg snakka veldig "grovt", men synes det sier mer om han enn meg. Jeg snakker jo ganske standard østnorsk med noe mer hokjønn, a-ender og typp brei istedet for bred
25. Har både fått «ros» for at jeg har holdt på dialekten min, noen sier den er veldig fin, andre sier den høres ut som jeg er en bonde fra 1800-tallet. Jeg ble også mobbet for blant annet dialekten min på barneskolen, da jeg flyttet første gang. De sa jeg var for fin i målet.
26. Har hørt at det er harry å snakke sånn, men det er ikke sånn veldig dype kommentarer akkurat så går fint. Har opplevd å bli parodierte også. Men jeg snakker ikke SÅ bredt heller
27. Har oppleve uvilje til å forstå meg, og at enkelte ikke henvender seg til meg, men til sidemannen for å markere avstand til måten jeg snakker på (fordi det er så uforståelig)
28. Hermende/parodierende: Snakket en annen dialekt som barn og kom flyttende til Oslo. Det var ikke bare moro. Ellers ikke noe utenom det vanlige, tenker jeg? Men folk kommenterer jo språk rett som det er. Både mitt, eget og andres.
29. Hvis jeg bruker den lokale dialekten feil. Når noen synes jeg burde legge bort min egen dialekt og heller snakke den de bruker her jeg bor nå. Aldri vondt ment.
30. Hvorfor jeg snakker bokmål når jeg er oppvokst på et sted med dialekt.

31. I hovedsak positive tilbakemeldinger og en del parodierende/morsomme kommentarer fra kolleger og nye bekjentskaper. Jeg forsøker å ta dem med et smil. Det plager meg ikke, men det er klart at man har hørt kommentarene en del ganger... Har kanskje 2-3 ganger i mitt liv opplevd ufine kommentarer. Det føler jeg sier mer om dem enn om meg. Språk er en stor del av identiteten, og jeg ville aldri sagt noe negativt om andres dialekt til dem
32. I Nord-Norge mente de at jeg snakket "fint".
33. Ikke alle liker bergensdialekten, så det kan komme noen fordommer om meg eller parodier på dialekten.
34. Jeg er ekte trønder, og får ofte spørrende/undrende kommentarer fra ukjente. I oppveksten kunne det komme ubehagelige kommentarer fra jevnaldrende, når de f.eks. hadde hørt meg snakke «fint» (tilnærmet bokmål), f.eks. med familien min.
35. Jeg har annerledes dialekt enn det de har her jeg bor. Opplever ofte å bli hermet etter
36. Jeg har de som mener at jeg burde snakke korrekt bokmål og ikke min Oslo dialekt. De hermer og parodierer meg på alt ettersom de føler for det. Og kritiserer meg aktivt for ikke å snakke slik de mener at jeg burde gjøre det.
37. Jeg har fått kommentarer om at jeg «snakker med avslepet dialekt».
38. Jeg har gjennomgående fått kommentarer på at jeg snakker så pent. Noen ganger som kompliment, noen ganger som dømmende fra folk fra andre kanten av byen som snakker østkantspråk.
39. Jeg har noen ganger fått kommentarer fra folk som ikke kjenner meg så godt første gang de har hørt at jeg har brukt dialektord fordi de er overrasket over at jeg ikke kommer fra Oslo-området likevel.
40. Jeg har opplevd litt forskjellig. Manglede dialekt eller fra andre steder har kommentert at jeg prater "overklasse" eller veldig "pent" "britisk vrs amerikansk", men jeg har også opplevd, når jeg reist rundt i Norge, å ha blitt satt utenfor, "du kommer her og tror du er noe" utelukkende pga måten jeg prater. Flere ganger. Men jeg har også opplevd mange ganger å bli hermet etter eller at måten jeg snakker på blir gjort narr av, uten at det er nedlatende på en personlig måte. Men med humor og innsikt. Det har også vært tilfeller hvor ting jeg sier har blitt oppfattet som nedlatende, når det overhodet ikke er det, men måten jeg ordlegger meg har farget det.
41. Jeg kommer fra Bærum, så folk kan for eksempel parodierte en "typisk bærumssoss"
42. Jeg opplever alle slags kommentarer, både ufine og hyggelige - noen som mener det er fint at jeg beholder dialekta, andre som synes det er påtatt og unødvendig vanskelig, og at jeg bare gjør meg selv vanskelig å forstå
43. Kjenner noen som for eksempel har reagert på tjukke l-er og syntes jeg hørtes dum ut og snakka for bredt
44. Kommentarer som nok er meint hyggeleg men som også speglar noko som ikkje er bra. Eks.: "Du har så fin dialekt". Så er det enkelte Oslo-folk som spør kvifor eg ikkje har skifta dialekt! Har aldri treft Oslo-folk som har skifta dialekt etter uflytting, og vil tippa dei aldri får dette spørsmålet.
45. Mange fordommer og ufine kommentarer som henger igjen fra tidligere tider.
46. Mange som ikke er vant med dialekt synes det er moro.
47. Min primære dialekt blir av mange ansett som snobbete og hoven
48. Noen ganger når jeg sier Døren istedet for Døra, så har jeg fått noen ertedende tilbakemeldinger
49. Noen liker at jeg bruker ord som ikke er hyppig brukt, andre provoseres av det samme.
50. Noen lurte på hvor jeg -egentlig- kommer fra
51. Noen som er øverraska over at jeg ikke kommer fra langt tel skogs.
52. Noen spør hva ett ord betyr, noen føler en trang for å be meg holde på dialekten.
53. Noen synes det er gøy med dialekt, andre ikke. Noen er nysgjerrige og vil høre mer, andre ber deg holde kjeft.
54. Noen synes jeg banner mye, men jeg kommer fra et sted hvor banning er svært vanlig :-)
55. Noen synes jeg snakker altfor "pent" og gir uttrykk for det
56. Noen tror skarre-r er feiltale. Men jeg har bare beholdt restene etter dialekten jeg hadde som barn (bergensk), selv om jeg ellers snakker østlandsk
57. Nokre synest dialekta mi er fin, nokre forstår ikkje alltid alt, dei stiller spørsmål ved t.d. at eg bruker "øss" (ø+mål + objektsform som subjektsform), og av og til parodierer nokon meg. Men eg har høgstatusdialekt, så det er greitt.
58. Når jeg først flyttet til østlandet i barneskolealder så var det noen kommentarer som ikke var helt heldige og som "hjalp" meg til å legge om dialekt kjøpt
59. Når jeg gikk på vgs så var det flere som ikke forsto hva jeg sa, selv om de er fra samme område. Fikk dermed noen kommentarer og parodier som jeg ikke synes var så greit, endte med at jeg ikke snakka dialekt på skolen på en god stund

60. Når jeg har brukt «østfoldske» ord eller uttrykk i Oslo har jeg fått litt nedlatende kommentarer fra Oslofolk på det. At de mener det var feil å si det sånn. Tror det er fordi jeg ellers snakker så likt som dem, og østfolddialekt har lav status her i Oslo.
61. Ofte på at jeg snakker lite dialekt ifht der jeg bor- er innflytter
62. Parodierende, men bare vennskapelig og gøy
63. Påpeker at jeg svitsjer mellom dialekter
64. Reiser en del. Så når jeg sier potetgull i Bergen får jeg noen looks, men alt i good fun.
65. Siden dialekten min ligger nær bokmål er det ofte spørsmål om spesielle ord, tonefall og nyanser i ordlyden/trykket. Mange som er under norskopplæring har stor interesse for mine vendinger i sammenlikning med det de lærer på kurs.
66. Siden jeg snakker en blandingsdialekt, lurte mange på hvor jeg kommer fra.
67. Som innflytter fra Oslo var det ikke populært å «snakke så pent» på bygda.
68. Som mange andre innflyttere til Oslo blir jeg noen ganger oppgitt når folk født og oppvokst her (har aldri opplevd det fra andre), spesielt folk med utdanning, tror dialekt er noe de ikke har, at de snakker et slags platonsk ide-norsk og vi innflyttere «snakker dialekt». Jeg er lærer og synes ikke det er så rart at elever kan tenke sånn, men synes det er pinlig når kolleger uttrykker disse holdningene - dette vet jo en hver 8-åring i resten av riket.
69. Som mykje nemnt, så snakkar eg stril i det daglege omringa av bergensk. Bergensarar kan verte litt overraska når dei finn ut at eg ikkje er Bergensk, men heller stril
70. Visst har det hendt. Østlandsk bymål har som før nevnt, lavstatus. Men da gir jeg dem en liten forelesning om dialekten, og da går det som regel greit.
71. Østlandske dialekter er det visst fritt fram å rakke ned på. Også fra folk som selv snakker dialekt, "riktige" dialekter nær opp til nynorsk
72. Østlendinger har i vært negative i større grad enn resten av landet. Østlandske jenter pleier å like dialekta.
73. Østlendinger synes av og til at nordlendinger kan høres sinte ut pga tonefallet. Men jeg kan da ikke endre dialekten min fordi de er transsynte

Tabell 1: Et utvalg svar fra respondentene i sekundærutvalget som har utdypet sitt svar i forbindelse med spørsmål om opplevde kommentarer på måten de snakker (n = 73). Svar fra respondenter som bruker to eller flere dialekter er uthevet med fet tekst.

Vedlegg 2: Spørreskjema til primærutvalget

Sjekk universell utforming i skjemaet

Hvordan oppleves det å bruke flere dialekter?

Side 1

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Delte er en undersøkelse om det å bruke to eller flere dialekter. Undersøkelsen er delt i tre deler. Den første delen tar opp spørsmål knyttet til din egen språkbruk. Den andre delen tar opp spørsmål knyttet til hvordan det oppleves å bruke flere dialekter. Den tredje og siste delen tar opp spørsmål om holdninger til dialekter. Avslutningsvis følger en del med spørsmål om deg og din bakgrunn. Det tar cirka 20 minutter å svare på spørreundersøkelsen.

Takk for at du deltar!

Samtykke

Før du svarer på spørreskjemaet, må du samtykke i å delta.

Ja, jeg har lest informasjonen om prosjektet, og samtykker i å delta.

Side 2

Obligatoriske felter er merket med stjerne *

Del 1 Bruk av dialekter

Bruker du to eller flere dialekter aktivt i hverdagen din?

- Ja
 Nei
 Av og til

Hvilke dialekter bruker du?

Hvorfor begynte du å snakke flere dialekter?

Her kan du krysse av på flere alternativer.

- Alle dialektene mine har vært representert i nær familie fra jeg var liten.
 Jeg har tilegnet meg en dialekt på grunn av flytting til annet sted.
 Jeg har tilegnet meg en dialekt fordi samboer/ektefelle har en annen dialekt.
 Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hvorfor begynte du å snakke flere dialekter?»

Bruker du ulike dialekter etter hvem du snakker med?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
2 = Sjelden
3 = Noen ganger
4 = Ofte
5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Bruker du ulike dialekter etter hvordan samtalen foregår (eks. ansikt til ansikt, samtale med tre eller flere mennesker, SMS, chat, Insta, telefon etc.)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
2 = Sjelden
3 = Noen ganger
4 = Ofte
5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Bruker du ulike dialekter etter hvor samtalen finner sted (geografisk)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
2 = Sjelden
3 = Noen ganger
4 = Ofte
5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hender det at tema for samtalen er avgjørende for hvilken dialekt du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hender det at du skriver dialekt?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Hender det at du blander dialekter når du skriver?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du dialekter når du skriver? Kan du gi eksempler på dette?

Hender det at du blander språk når du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger skriver du dialekt? Kan du gi eksempler på dette?

Hender det at du blander dialekter når du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du dialekter når du snakker? Kan du gi eksempler på dette?

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du språk når du snakker? Kan du gi eksempler på dette?

Hender det at du blander språk når du skriver?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri			Noen ganger			Alltid
1	2	3	4	5		

Verdi

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du språk når du skriver? Kan du gi eksempler på dette?

Hender det at du er usikker på grammatikken i dialektene dine?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Obligatoriske felter er merket med stjerner *

Del 2 Opplevelsen av å bruke flere dialekter

Hvilket forhold har du til de ulike dialektene dine?

Side 3

I hvilken grad opplever du at bruk av dialekt er koblet til identitet?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = I ingen grad
- 2 = I ganske liten grad
- 3 = I noen grad
- 4 = I ganske stor grad
- 5 = I svært stor grad

I ingen grad		I noen grad		I svært stor grad
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Er det en av dialektene dine du føler deg mer avslappet med å snakke?

- Ja
- Nei

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hender det at du justerer dialekten(e) din(e) for å gjøre deg forstått?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hender det at du justerer dialekten(e) din(e) for å signalisere noe? Som for eksempel at du er urban, ekte, ærlig, "ubondsk"?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Har det hendt at foreldre eller andre korrigerer deg når du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri		Noen ganger		Alltid
1	2	3	4	5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Har du opplevd at andre har sterke meninger om/holdninger til hvordan du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
2 = Sjelden
3 = Noen ganger
4 = Ofte
5 = Alltid

Aldri 1 2 3 Noen ganger 4 5 Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Har du opplevd å få kommentarer fra andre for måten du snakker på?

- Ja
 Nei

Hvordan har du opplevd kommentarene til måten du snakker på?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du opplevd å få kommentarer fra andre for måten du snakker på?»

Her kan du krysse av flere alternativer.

- Morsomme/vitlige kommentarer
 Hyggelige kommentarer
 Sperrende/undrende kommentarer
 Kommentarer angående utfordringer med kommunikasjonen/forsåtelse
 Hermende/parodierende kommentarer
 Dømmende kommentarer
 Ufine kommentarer
 Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Har du opplevd at andre knytter karakteristikker og/eller egenskaper til måten(e) du snakker på?

Eksempler kan være at andre tar deg for å være barsk, jovial, ærlig, bondsk eller overlegen basert på hvordan du snakker.

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Har du opplevd at andre synes du endrer personlighet når du endrer dialekt?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Opplever du at du selv endrer personlighet når du endrer dialekt?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Forskning viser at når man lærer seg språk så er man mindre hemmet i å teste ut og bruke språket når man har fått i seg et glass med vin. Er dette noe du har sett eller erfart at også gjelder bruk av dialekter?

- Ja
 Nei
 Vet ikke

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Vet ikke» eller «Ja» er valgt i spørsmålet «Forskning viser at når man lærer seg språk så er man mindre hemmet i å teste ut og bruke språket når man har fått i seg et glass med vin. Er dette noe du har sett eller erfart at også gjelder bruk av dialekter?»

Nedenfor følger en rekke påstander. Ta stilling til påstandene ved å flytte på markøren.

Jeg opplever at andre danner seg tanker om meg basert på hvordan jeg snakker.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
2 = Noe uenig
3 = Noe enig
4 = Enig

Uenig 1 2 3 4 Enig

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Jeg opplever at andres språkholdninger påvirker måten jeg snakker på.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Jeg opplever at det å bruke flere dialekter er en berikelse.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Jeg føler mye sterkere tilknytning til én av dialektene mine.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Jeg opplever å være ganske alene om å bruke flere dialekter.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Jeg opplever at det å bruke flere dialekter er begrensende og/eller utfordrende.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Jeg opplever at jeg justerer på måten jeg snakker på i møte med nye mennesker.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig 2 3 Enig

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

 Sideskilt

Obligatoriske felt er merket med stjerne *

Side 4

Del 3A Holdninger til bruk av dialekter

Hva synes du om dialekter?

Her kan du krysse av flere alternativer.

- Jeg synes dialekter er en viktig del av hvem man er.
- Jeg synes dialekter er morsomt.
- Jeg synes dialekter er interessant.
- Jeg synes at noen dialekter er vanskelig å forstå.
- Jeg synes dialekter er unødvendig.
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Liker du noen dialekter bedre enn andre?

- Ja
- Nei
- Ingen mening

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» eller «Nei» er valgt i spørsmålet «Liker du noen dialekter bedre enn andre?»

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om det å blande språk når man snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 1 2 3 4 Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Skulle du ønske at det gikk an å skrive dialekt i flere sammenhenger?

- Ja
- Nei

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» eller «Nei» er valgt i spørsmålet «Skulle du ønske at det gikk an å skrive dialekt i flere sammenhenger?»

Det hender at man etterlikner dialekter, hva synes du om det?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 1 2 3 4 Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om å det å blande dialekter når man snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 1 2 3 4 Veldig greit

Verdi

Del 3B Holdninger til dialekter i medier

Hva synes du om bruk av dialekt i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 1 2 3 4 Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av dialekt i nyhetssendinger i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 1 2 3 4 Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av dialekt i underholdningsprogram i massemedier (TV og radio)?
Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av dialekt i sosiale medier (eks. YouTube og TikTok)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av dialekt i chat eller tekstmeldinger?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

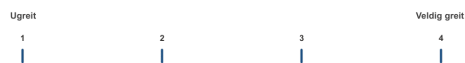
Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i nyhetssendinger i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i underholdningsprogram i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Sideskilt

Side 5

Obligatoriske felter er merket med stjeme *

Til sist ønsker vi å vite litt mer om deg.

Hva heter du (fornavn og etternavn)? *

Hva er din e-postadresse? *

Når er du født?

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Ikke fullført grunnskole (1.-10. trinn)
- Fullført grunnskole (1.-10. trinn)
- Fullført videregående med studiekompetanse
- Yrkesfaglig utdanning med fagbrev
- Høgskole eller universitet (opp til 4 år)
- Høgskole eller universitet (over 4 år)

Hvilken beskjeftigelse har du?

- Jobber
- Studerer
- Hjemmeværende
- Annet

I hvilket fylke bor du?

Har du bodd andre steder? Hvis ja, hvor?

Det er vanlig at foreldres/foresattes språkbruk påvirker barnas språkbruk. Var det flere dialekter eller språk i hjemmene dine da du vokste opp?

Her kan du krysse av flere alternativer.

- Ja, flere språk
- Ja, flere dialekter
- Nei
- Ikke relevant
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Annet», «Ja, flere språk» eller «Ja, flere dialekter» er valgt i spørsmålet «Det er vanlig at foreldres/foresattes språkbruk påvirker barnas språkbruk. Var det flere dialekter eller språk i hjemmene dine da du vokste opp?»

Sideskilt

Side 6

Obligatoriske felter er merket med stjeme *

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hvilken beskjeftigelse har du?»

Snakker du flere språk?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Hvilke språk snakker du?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Snakker du flere språk?»

Hvilke(t) skriftspråk bruker du?

- Nynorsk
- Bokmål
- Samisk
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hvilke(t) skriftspråk bruker du?»

Helt til slutt, har du noen kommentarer til spørreundersøkelsen?

Her kan du skrive hva du synes om undersøkelsen og om du skulle ønske at noen spørsmål var formulert annerledes. Jeg kan også kontaktes på mail dersom du lurer på noe (fridag@uio.no).

Tusen takk for at du har deltatt i undersøkelsen! Jeg setter stor pris på opplysningene du har gitt.

Vennlig hilsen Frida G. Isaksætre.

Se hvilke endringer i tekst

Vedlegg 2: Spørreskjema til sekundærutvalget

Sjekk universell utforming i skjemat

Hva synes du om dialekt?

Side 1

Dette er en undersøkelse om bruk av dialekter i Norge. Undersøkelsen består av tre deler. Den første delen tar opp spørsmål knyttet til bruk av dialekt. Den andre delen tar opp spørsmål knyttet til dine tanker om bruk av dialekter i ulike sammenhenger. Den tredje delen tar opp spørsmål knyttet til din opplevelse av bruk av dialekt. Det tar ca. 15 minutter å svare på undersøkelsen.

Tusen takk for din deltakelse!
Undersøkelsen er definert som anonym. Det betyr at vi ikke samler inn personlige opplysninger om deg. Spørsmålene ber ikke om informasjon som gjør deg gjenkjennelig.

 Bildegalleri

Del 1 - Bruk av dialekt

Bruker du dialekt?

Nei
 Av og til
 Ja, én
 Ja, to eller flere

Side 2

Hvordan vil du beskrive måten du snakker på?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Nei» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Skulle du ønske at du snakket en dialekt?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Nei» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

- Ja
 Nei

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hvilke(n) dialekt(er) snakker du?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hvorfor begynte du å snakke flere dialekter?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Her kan du krysse av for flere alternativer.

- Alle dialektene mine har vært representert i nær familie fra jeg var liten
 Har tilegnet meg en dialekt på grunn av flytting til annet sted
 Har tilegnet meg en dialekt på grunn av samboer/ektefelle med annen dialekt
 Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du låner ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du snakker?

- Ja
 Nei
 Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger låner du ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du snakker? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Hender det at du låner ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du snakker?»

Hender det at du låner ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du skriver?

- Ja
 Nei
 Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger låner du ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du skriver? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Hender det at du låner ord, uttrykk eller setninger fra andre dialekter når du skriver?»

Hender det at du blander dialekter når du snakker?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én» eller «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

- Ja
 Nei
 Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du dialekter når du snakker? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Av og til» eller «Ja» er valgt i spørsmålet «Hender det at du blander dialekter når du snakker?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du blander dialekter når du skriver?

- Ja
- Nei
- Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du dialekter når du skriver? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Hender det at du blander dialekter når du skriver?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du blander språk når du snakker?

- Ja
- Nei
- Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du språk når du snakker? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Hender det at du blander språk når du snakker?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du blander språk når du skriver?

- Ja
- Nei
- Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger blander du språk når du skriver? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Hender det at du blander språk når du skriver?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du etterlikner andre dialekter?

- Ja
- Nei
- Av og til

Hvorfor, og i hvilke sammenhenger etterligner du andre dialekter? Kan du gi eksempler på dette?

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Av og til» eller «Ja» er valgt i spørsmålet «Hender det at du etterlikner andre dialekter?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Sideskilt

Del 2A - Holdninger til bruk av dialekt

Side 3

Hvor interessert er du i dialekter?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Svært lite interessert
- 2 = Lite interessert
- 3 = Interessert
- 4 = Svært interessert

Hva synes du om dialekt?

Her kan du krysse av i flere bokser.

- Jeg synes dialekter er en viktig del av hvem man er.
- Jeg synes dialekter er morsomt.
- Jeg synes dialekter er interessant.
- Jeg synes at noen dialekter kan være vanskelig å forstå.
- Jeg synes dialekter er unødvendig.
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hva synes du om dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Liker du noen dialekter bedre enn andre?

- Ja
- Nei

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» eller «Nei» er valgt i spørsmålet «Liker du noen dialekter bedre enn andre?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om det å blande dialekter når man snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om det å blande språk når man snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit Veldig greit

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Det hender at man etterlikner dialekter, hva synes du om det?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit Veldig greit

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Jeg opplever at andres språkholdninger påvirker måten jeg snakker på.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig Enig

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Jeg snakker på en måte som jeg anser å ha høy status.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig Enig

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Skulle du ønske at det gikk an å skrive dialekt i flere sammenhenger?

- Ja
- Nei

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» eller «Nei» er valgt i spørsmålet «Skulle du ønske at det gikk an å skrive dialekt i flere sammenhenger?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Nedenfor følger en rekke påstander. Ta stilling til påstandene ved å flytte på markøren.

Måten jeg snakker på forteller andre mye om hvem jeg er.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig Enig

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Jeg snakker på en måte som andre anser å ha høy status.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig Enig

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Jeg snakker på en måte som jeg anser å ha lav status.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Uenig Enig

1 2 3 4

| | | |

Verdi

Jeg snakker på en måte som andre anser å ha lav status.
Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Sideskift

Del 2B - Holdninger til bruk av dialekt i medier

Hva synes du om bruk av dialekt i massemedier (TV og radio)?
Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Side 4

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av dialekt i nyhetssendinger i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av dialekt i underholdningsprogram i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av dialekt i sosiale medier (eks. YouTube og TikTok)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av dialekt i chat eller tekstmeldinger?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 2 3 Veldig greit

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i nyhetssendinger i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 2 3 Veldig greit

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hva synes du om bruk av utenlandsk aksent i underholdningsprogram i massemedier (TV og radio)?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Ugreit
- 2 = Ikke så greit
- 3 = Greit
- 4 = Veldig greit

Ugreit 2 3 Veldig greit

1 | 2 | 3 | 4

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

 Sidskift

Del 3 - Opplevelser med bruk av dialekt

Side 5

Har det hendt at foreldre eller andre korrigerer deg når du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri 2 3 4 Alltid

1 | 2 | 3 | 4 | 5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du er usikker på grammatikken i dialekten du snakker?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én» eller «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri 2 3 4 Alltid

1 | 2 | 3 | 4 | 5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du justerer dialekten(e) din(e) for å gjøre deg forstått?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Aldri 2 3 4 Alltid

1 | 2 | 3 | 4 | 5

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hender det at du justerer dialekten(e) din(e) for å signalisere noe? Som for eksempel at du er urban, ekte, ærlig, "ubondsk"?

1 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

1 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Har du opplevd at andre kommenterer måten du snakker på?

- Ja
- Nei

Hvordan har du oppfattet kommentarene du har fått på måten du snakker på?

1 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du opplevd at andre kommenterer måten du snakker på?»

Her kan du krysse av flere alternativer.

- Morsomme/vitlige kommentarer
- Hyggelige kommentarer
- Spørrende/undrende kommentarer
- Kommentarer angående forståelse/kommunikasjon
- Hermende/parodierende kommentarer
- Dømmende kommentarer
- Ufine kommentarer
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

1 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du opplevd at andre kommenterer måten du snakker på?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Har du opplevd at andre endrer personlighet når de endrer dialekt?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Har du opplevd at du selv endrer personlighet når du endrer dialekt?

1 Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Har du opplevd at andre har sterke meninger om/holdninger til hvordan du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Har du opplevd at andre knytter karakteristikk og/eller egenskaper til måten du snakker på?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Har det hendt at du tar deg selv i å være oppmerksom på hvordan du snakker?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Forskning viser at når man lærer seg språk så er man mindre hemmet i å teste ut og bruke språket når man har fått i seg et glass med vin. Er dette noe du har sett eller erfart at også gjelder bruk av dialekter?

Angi svar ved å flytte på markøren.

- 1 = Aldri
- 2 = Sjelden
- 3 = Noen ganger
- 4 = Ofte
- 5 = Alltid

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Nedenfor følger en rekke påstander. Ta stilling til påstandene ved å flytte på markøren.

Jeg opplever at hvordan jeg snakker varierer etter hvem jeg snakker med.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Jeg opplever at hvordan jeg snakker varierer etter hva som er tema for samtalen.

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Jeg opplever at hvordan jeg snakker varierer etter hvor samtalen finner sted (eks. hjemme, på arbeidsplassen, på ferietur, etc.).

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

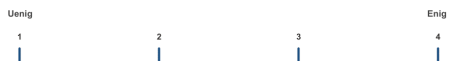

Verdi

Jeg opplever at hvordan jeg snakker varierer etter hvordan samtalen foregår (eks. ansikt til ansikt, samtale med tre eller flere mennesker, i SMS, chat, Insta, telefon etc.).

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Jeg er ganske alene om å bruke flere dialekter.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Jeg legger om/endrør på hvordan jeg snakker i møte med nye mennesker.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

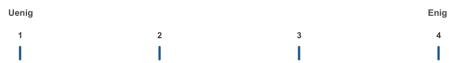
Verdi

Jeg opplever at det å bruke dialekt er begrensende og/eller utfordrende.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Jeg opplever at det å bruke dialekt er en berikelse.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, én», «Ja, to eller flere» eller «Av og til» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Jeg føler mye sterkere tilknytning til én av dialektene mine.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ta stilling til påstanden ved å flytte på markøren.

- 1 = Uenig
- 2 = Noe uenig
- 3 = Noe enig
- 4 = Enig

Verdi

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja, to eller flere» er valgt i spørsmålet «Bruker du dialekt?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Sidaskilt

Side 6

Til sist vil vi vite litt mer om deg.

Hvilket år er du født?

Hvilket kjønn identifiserer du deg med?

- Ikke binær
- Kvinne
- Mann
- Ønsker ikke å oppgi

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Ikke fullført grunnskole (1.-10. trinn)
- Fullført grunnskole
- Fullført videregående med studiekompetanse
- Yrkesfaglig utdanning med fagbrev
- Høyskole eller universitet (opp til 4 år)
- Høyskole eller universitet (over 4 år)

Hvilken beskjeftigelse har du?

- Jobber
- Studerer
- Er hjemmeværende
- Annet

Utdyp gjerne svaret her.

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hvilken beskjeftigelse har du?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hvilket fylke bor du i?

Har du bodd andre steder tidligere? Hvis ja, hvor?

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Hvilke(t) skriftspråk bruker du?

- Nynorsk
- Bokmål
- Samisk
- Annet

Hvis annet, hvilke(t) skriftspråk bruker du?

- Dette elementet vises kun dersom alternativet «Annet» er valgt i spørsmålet «Hvilke(t) skriftspråk bruker du?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Det er vanlig at foreldres/foresattes språkbruk påvirker barnas språkbruk. Var det flere dialekter eller språk i bruk i hjemmet da du vokste opp?

- Ja, flere språk
- Ja, flere dialekter
- Nei
- Ikke relevant
- Annet

Utdyp gjerne svaret ditt her.

- Dette elementet vises kun dersom minst ett av alternativene «Ja, flere språk», «Ja, flere dialekter» eller «Annet» er valgt i spørsmålet «Det er vanlig at foreldres/foresattes språkbruk påvirker barnas språkbruk. Var det flere dialekter eller språk i bruk i hjemmet da du vokste opp?»

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Sidesitt

Side 7

Helt til slutt, har du noen kommentarer?

Her kan du skrive hva du synes om undersøkelsen og om du skulle ønske noe var annerledes. Henvendelser kan også sendes på mail til fridagi@uio.no.

Ikke skriv noe som kan identifisere deg.

Tusen takk for at du har deltatt i undersøkelsen!
Vennlig hilsen Frida G. Isaksætre

Se miljø- og etikk i nettak

Vedlegg 3: Ortografisk transkripsjon av gruppesamtalen

- 1 Fri: Hvordan oppleves det for dere å bruke flere dialekter? Har dere noen
2 innledende tanker?
- 3 Lin: Bruker mange samtidig. Med en gang det kommer noen sørlendinger på
4 jobb, så spør de ofte om jeg er fra andre steder på Sørlandet enn
5 [[Lines oppvekststed]]. Det er litt artig. Blir litt dialektforvirret
6 selv når jeg kommer hjem til [[Lines oppvekststed]]. Jeg merker det
7 bare når jeg snakker nå, for nå er jeg så vant med å snakke X, at nå
8 blir språket mitt helt annerledes.
- 9 Mar: Jeg synes det er jævlig irriterende, fordi jeg har begynt å vanne ut
10 dialekten - noe jeg ikke gjorde før. Men når jeg var liten syntes jeg
11 det var dritkult, for da kunne jeg være sånn "ja, hvordan går det?"
12 (på «standard østnorsk») og så kommer moren min inn og så "nei, nå
13 snakker jeg nordnorsk". Folk synes jo det var kjempekult. Jeg gjør ikke
14 det nå lenger da, nå blir det bare irriterende.
- 15 Geo: Jeg opplever det samme. Det er den muligheten til å switche om helt.
16 Men jeg har også merket litt at jeg er redd for at X skal bli vannet
17 ut av å prate mer bokmål da. Men utenom det så føler jeg at det å
18 prate flere dialekter - sånn som du nevnte i sted - at hvis det er en
19 person i samtalen som skjønner dialekten din, eller du bare vil si noe
20 til dem, som ikke alle de andre skjønner hvis de ikke er så dreven på
21 X, så er det ganske automatisk for de jeg egentlig kjenner å bytte om.
22 Men iblant så blir jeg dialekt- eller språkforvirret.
- 23 Fri: Hva er det som gjør at dere velger den ene dialekten/koden fremfor den
24 andre? Hvorfor skifter dere dialekter? Hvis dere har noen bevisste
25 tanker om hva det er som skjer?
- 26 Aks: For min del så tror jeg det skjer veldig automatisk, egentlig. Jeg
27 gjør det ikke veldig bevisst i hvert fall, jeg blir mer overrasket når
28 jeg innser hvordan jeg sitter og snakker med folk.
- 29 Geo: Jeg er ganske enig der. Som oftest så tenker jeg ikke på det før i
30 etterkant, liksom at jeg har pratet forskjellig dialekter med
31 forskjellig folk. Men hvis jeg først gjør det bevisst, eller vet at
32 jeg skal inn i en sosial setting, for eksempel i Oslo, der jeg vet at
33 det må ekstra forklaringer til hvis de skal skjønne hva jeg sier på X
34 så er jeg liksom forberedt og vet at jeg kommer til å snakke mer
35 bokmål eller mer vanlig østnorsk. Men utenom det så er det oftest
36 underbevisst, kanskje. Man blir jo kanskje påvirket av de man prater
37 med og ja, de man har rundt seg da man prater - vil jeg tro.
- 38 Lin: Ja, det er veldig ubevisst. Merker det ikke før det er gjort, holdt
39 jeg på å si.
- 40 Mar: Jeg har jo ganske tydelig skille mellom dialektene, hvis jeg velger
41 bokmål eller nordnorsk. Nå når jeg velger å snakke veldig standard
42 østnorsk så gjør jeg det bevisst for å bli forstått, gjerne i
43 jobbsammenheng med somaliske mødre eller folk som sliter med å skjønne
44 nordnorsk da. Men jeg har på en måte valgt å være nordlending på

45 heltid. Det gjorde jeg fordi jeg syns det er kulere enn standard
46 østnorsk, også får jeg mye mer mørkere stemme. Jeg føler meg litt mer
47 som meg selv faktisk, men det er jo kanskje fordi røttene mine er der.

48 Fri: Hvilket forhold har dere til dialektene deres?

49 Lin: Min dialekt: Jeg har bodd her (Lines oppvekststed) siden jeg var typ
50 fire og et halvt. Så jeg har på en måte vokst opp med dialekten. Det
51 er den dialekten som er sånn "hoveddialekt". De andre er bare sånn
52 "hørt fra andre". Men det er X som er min ordentlige hjemme-dialekt.
53 Typ Kristiansand veksler jeg til hvis jeg snakker med kusine og tante,
54 men alle vennene mine herfra (Sørlandet) er *herfra* (Lines
55 oppvekststed), så det er jo det jeg har vokst opp med da.

56 Mar: Til østnorsk så ... jeg liker dialekten, men også der så er det jo
57 sosiolekter, og jeg ville jo kanskje gå for en litt mer gebrokken
58 østnorsk. Jeg syns *det* er kult òg, men i enkelte settinger så ville
59 jeg nok ha skammet meg litt mer, og ikke prata sånn, og heller.. -
60 Sånn senest i går når jeg var ute så var jeg litt sånn "Åja, dere er
61 fra Oslo, da sier jeg at jeg er ifra [[by i Nord-Norge]]. For da får
62 dere ikke vite min østnorske dialekt. Jeg bruker ikke den med dere,
63 hvis dere kan vite hvor jeg kommer fra basert på hvordan jeg prater".
64 Men hvis jeg snakker med folk som kommer utenfra, så driter jeg i det,
65 for de skjønner ikke de små ordene som skiller hvor du kommer fra i
66 byen.

67 Aks: Jeg har mest et familiært forhold til dialektene mine. Pappa pratet
68 solung, og så bodde vi i Østfold en periode, så jeg snakket veldig
69 veldig Østfold som jeg slår over til av og til. Og så har jeg bodd i
70 Oslo, så da pratet jeg veldig "Oslo". Og så har vi bodd i [[by
71 Innlandet]] de siste 18 årene, så da er det jo litt språkforvirring
72 der da. Men det er mest familie, alle dialektene egentlig.

73 Geo: For min del så er det X jeg er oppvokst med og som jeg har nærmest,
74 hvis jeg kan si det sånn. Det er jo det som er der jeg føler meg
75 tryggest liksom og kan være helt meg selv, og det er det som er *min*
76 dialekt da, da jeg føler at jeg prater morsmålet mitt. Så det blir jo
77 hele tiden at man - ja, at det er litt fremmed liksom - man uttrykker
78 seg ikke helt som man vil eller helt som man er vant til når det blir
79 østnorsk eller svensk for min del, og liknende. Man får litt mer
80 tøyler på seg, nesten. Jeg veit ikke om man skal sammenlikne med å
81 snakke engelsk da man ikke er helt superdreven på det liksom. Men ja,
82 det er X som er der jeg er tryggest og det som jeg er oppvokst med.

83 Aks: Der er jeg veldig enig faktisk. At man har noen ... eller at man kan
84 uttrykke seg så mye mer da på andre dialekter og sånn.

85 Fri: Hvordan er koblingen mellom dialektene deres og identitet - hvem dere
86 er - for dere?

87 Aks: Jeg snakker veldig sånn østnorsk/Oslo når jeg er i jobbsammenheng
88 eller skolesammenheng. Så da er det veldig lite dialekt. Men så fort
89 jeg er med venner og sånn, da kan jeg slå veldig over. Og kanskje når
90 jeg føler meg veldig trygg på personen, da kan man liksom legge veldig

91 over. Så det er vel det at jeg har flere identiteter: jobb, med
92 venner. På privaten så kan jeg bruke alle dialektene avhengig av hvem
93 av dem jeg er med og hvor folkene er fra. Men i jobb og skole og sånn,
94 da er det veldig.. Ja, veldig (- -) på veldig østnorsk og Oslo. Eller
95 ikke Oslo, det er dårlig å si, men altså sånn sosiolekt kanskje, vil
96 jeg kalle det.

97 Geo: Jeg også. For min del så er det jo X som er "hoveddialekten" min, det
98 er der jeg er tryggest. Det er liksom hjørnesteinen i mitt
99 språkforhold eller hva man skal kalle det. Så da er det jo der jeg
100 kjenner at jeg er mest meg selv, at det er der jeg klarer å uttrykke
101 hvem jeg er og identiteten min best liksom. Og det er vel fordi det er
102 det man er oppvokst med, og har mye minner koblet til det. Alle rundt
103 deg prater for det meste X, og det er der man har lært seg å ... ja,
104 vokse opp og alt sånn. Så jeg merker jo det at man blir til en viss
105 grad eller ganske liten grad en litt annen person - hvert fall for min
106 del - da jeg prater enten svensk eller mer oslo-dialekt.

107 Fri: Når du sier "annen person", hva mener du? Er det ikke deg? Føler du
108 deg fremmed?

109 Geo: Nei, det blir bare en liten, hva skal man kalle det, en remix
110 [eller ja][litt småforandringer bare]

111 Lin: [en annen versjon kanskje][jeg er enig med deg der]

112 Geo: Det blir jo sånn, sånn som - jeg tror man gjør det litt underbevisst -
113 men sånn som da man ofte legger bort dialekt som X, så er det ofte
114 fordi det kobles med, i hvert fall i Oslo da, at det kobles med -
115 eller du er redd for at folk skal koble det til "landet" eller "bonde"
116 eller liknende. Og da er det kanskje at man legger bort andre trekk
117 ved personligheten sin ubevisst som også kan kobles til det. Hvis du
118 skjønner? At da former både språkbruk og personlighet rundt det. Jeg
119 føler ofte det slår ut mer på dialekt enn personlighet da, men til en
120 liten grad hvert fall.

121 Aks: Jeg har pleid å se på det som at man kanskje blir litt mer "polert",
122 hvis det gir mening.

123 Geo: Ja, det var et bra ord på det.

124 Mar: Jeg tror jeg føler at jeg har to identiteter. Eller jeg følte det mye
125 da jeg var yngre - at jeg hadde to identiteter. Den ene kunne jeg være
126 hjemme eller i [[by i Nord-Norge]], og den andre kunne jeg være på
127 skolen og med vennene mine. Og jeg var liksom så heldig at jeg kunne
128 gå hjem og være en annen person, og så kunne jeg gå ut og være en
129 annen person igjen. Og jeg følte at da jeg byttet dialekt så endret
130 jeg personlighet, da ble jeg en annen ... Det er litt vanskelig å
131 forklare. Det er ikke helt sånn nå lenger i og med at jeg snakker
132 stort sett bare nordnorsk. Men da jeg var yngre da slet jeg mye med å
133 passe inn, og da var det deilig å bare kunne være sånn "nei, i dag er
134 jeg et annet menneske, nå er jeg den andre Marte, nå er jeg den
135 nordnorske Marte, mens i morgen så kan jeg være bokmåls-Marte".

136 Lin: Jeg er ganske enig med det som har blitt sagt. Jeg føler at det blir

137 en annen versjon av meg selv. Jeg føler meg ganske lik meg selv, men
138 at det blir... Istedenfor å gjenta ting flere ganger, så sier jeg det
139 bare så alle skjønner med en gang.

140 Geo: Jeg kan si en ting kjapt, angående det Marte sa, at jeg opplevde
141 veldig det samme, men sikkert på en annen måte, da jeg flytte til
142 Sverige og bodde der. Men da er det jo to forskjellige språk, som
143 sikkert gjør at man kjenner de utslagene, men da var det veldig sånn
144 at hvis jeg skulle hjem og besøke familie i en ferie eller en helg
145 eller ett eller annet, så var det liksom "nå er det norske Georg, nå
146 er det X-Georg", og så tilbake til Sverige da var det "svenske-Georg".
147 Og det har kanskje litt med at jeg lærte meg svensk i en helt annen
148 setting, og jeg vil tro det hvert fall at det ligger mye i det at man
149 lærer språk gjennom andre erfaringer enn jeg lærte X da jeg vokste
150 opp. Men jeg følte veldig det samme som du nevnte, Marte.

151 Fri: Hvorfor tror dere det er slik at dere er mer komfortable med å bruke
152 den ene av dialektene deres?

153 Mar: Det er litt nytt for meg egentlig. Før så var jeg like komfortabel med
154 begge, men nå er det for min del at jeg snakker nordnorsk hele tiden.
155 Hvis jeg plutselig skal gå over til standard østnorsk så husker jeg
156 nesten ikke hvordan jeg gjør det og det høres rart ut i hodet mitt, og
157 jeg blir så self-conscious. Men det ble jeg ikke før, så det er nytt
158 for meg. Tidligere har jeg vært like komfortable med begge to.

159 Aks: Jeg tror det har med identitet å gjøre. At man kan være... det avhenger
160 kanskje litt på dagen og hvordan man føler seg, men jeg kan være
161 veldig komfortabel i en jobbsituasjon hvor jeg snakker veldig
162 forståelig og sånn. Men det å skulle forklare ting, og å bli forstått
162 første gangen ... Og så føler jeg at jeg blir tatt mer seriøst når man
163 snakker veldig fint og "bokmål", og å bli tatt som profesjonell. Det
164 er hvert fall min erfaring. Hvis man snakker litt finere så blir man
165 ofte mer lyttet til også.

166 Geo: Jeg har vokst opp med det, det er der jeg er tryggest, det er det jeg
167 er mest vant til, det er det jeg har prata mest totalt, så da er det
168 jo at da jeg prater X så trenger jeg ikke å være redd for at det skal
169 lekke gjennom noen ord som ikke skal være der, for det går så
170 automatisk sammenliknet med Oslo-dialekten, der jeg vet at det kan
171 komme litt X som glipper inn iblant. Og da blir man veldig self-
172 conscious på det, og "Ånei, det skulle jeg ikke ha sagt, her skulle
173 jeg har sagt det ordet" og sånn, og da blir det litt mer ukomfortabelt
174 med en gang.

175 Fri: Kan dere se for dere situasjoner hvor den ene dialekten deres er
176 uaktuell å bruke?

177 Mar: Ja, hvis jeg skulle ha kommet hjem [[by i Nord-Norge]] og snakket
178 standard østnorsk med pappa, det går ikke. Han hadde kastet meg ut
179 tror jeg, og begynt å le. Det blir sett litt ned på i [[by i Nord-
180 Norge]], eller i Nord-Norge generelt, å snakke søring eller være
181 søring. Når fetteren min besøkte meg for ikke så lenge siden og hørte

182 at jeg hadde begynt å vanne ut dialekten min, da mobbet han meg jo for
183 det, selvfølgelig. For det blir sett veldig ned på.

184 Geo: Jeg ville sagt litt det samme. Hvis jeg kommer hjem til (Georgs
185 oppvekststed) og prater sånn fullt ut Oslo-dialekt som jeg prater her,
186 så blir det - jeg tror ikke hadde blitt kastet ut akkurat - men noe i
187 nærheten. Jeg tror det hadde vært reaksjoner hvert fall. Jeg hadde
188 ikke vurdert å bruke den dialekten i noen setting hjemme.

189 Lin: Samme her. Det blir litt sånn ... I starten etter jeg hadde flyttet til
190 Oslo - det blir påpekt at "Oi, nei, Sånn sier vi det ikke her. Du må
191 si det ordentlig". Når jeg er hjemme så blir det én dialekt.

192 Aks: Det har jeg faktisk ikke tenkt over, men ja: I familieselskaper og
193 sånn så er det jo helt uaktuelt å bruke - for meg normalt - men
194 bokmål. Det hadde ikke fungert, da blir du mobba herfra og til månen.
195 Det har jeg ikke tenkt på faktisk.

196 Geo: Det er kanskje interessant å ha med noe andre veien også: Liksom at
197 det er helt uaktuelt å bruke den dialekten du er mest trygg på. Jeg
198 har aldri tenkt på det som helt uaktuelt, men - det er klart at hvis
199 noen spør sånn "å, kan vi få høre på dialekten din?" så hadde jeg sagt
200 det - men det er kanskje hvis jeg introduserer meg eller møter nye
201 folk her i Oslo, så ville jeg aldri gått for å snakke fullt X. Det er
202 vel egentlig et ganske bevisst valg jeg tar for å framstå litt mer -
203 som du sa i sta, Aksel - seriøs og at folk faktisk skal ta deg litt
204 seriøst - og også at folk skal forstå hva du sier. Å slippe å forklare
205 ting, det sparer mye tid.

206 Mar: Jeg prøvde å se for meg en situasjon der jeg ikke kunne ha snakket
207 nordnorsk, men jeg klarer ikke å finne noen. Det var en periode hvor
208 jeg måtte gå over fra å snakke østnorsk med veldig mange til å
209 plutselig være nordlending, og jeg fikk jo mye reaksjoner, men det var
210 ikke sånn at jeg ikke kunne gjøre det. Men nordnorsk er jo så langt
211 unna østnorsk at jeg føler ikke at jeg trenger å pynte på det for at
212 det skal høres finere ut heller, det blir som å snakke et annet språk.

213 Fri: Kan dere fortelle både *hvorfor* dere justerer på måten dere snakker på
214 i møte med nye mennesker og om dere har noen eksempler på *hvordan* dere
215 justerer?

216 Geo: For min del er det en ganske konkret justering, jeg justerer bort så
217 mye som mulig av X. Hvert fall med nye mennesker i Oslo og utenfor
218 (Georgs oppvekststed). Da er det vel for at folk skal skjønne deg, men
219 også litt hvordan man framstår for å passe inn mer. De fleste, hvert
220 fall her, snakker jo ren østlandsdialekt, og så er X en ganske ukjent
221 dialekt. Det er jo ikke noe man hører på nyhetene eller TV ofte, så
222 det er veldig få som skjønner noe av den eller kjenner igjen den
223 særlig godt. Men det er jo ikke en dialekt jeg skammer meg over, jeg
224 er glad for å kunne ta den fram og bruke den, men det går vel på det å
225 gjøre seg forstått og passe bedre inn, ofte.

226 Lin: Kommer an på situasjonen. Typ på jobb, så kommer det inn folk fra
227 flere steder. Og kommer det folk fra Sørlandet så bytter jeg om til

228 sørlandsk. Hvis det er nye folk som kommer på besøk til de i
229 kollektivet, så varierer det på om de har dialekt. Da kan jeg føle meg
230 litt friere med dialekt selv. Så tar jeg noen ord fra deres dialekt og
231 bare leker litt med det. Eller bare bytter om til litt penere dialekt
232 hvis de er fra Oslo-området. Akkurat det gjelder både jobb og på
233 privaten.

234 Mar: Jeg jobber med barn og ungdom, og hvis jeg skal ha samtaler med dem,
235 så kan jeg nok føle at jeg høres litt brå og skummel ut hvis jeg
236 snakker nordnorsk, og da velger jeg å gå for et litt mer østlandsk
237 toneleie i nordnorsk - altså det blir veldig rart, men det gjør jeg
238 ubevisst. Jeg merker at jeg gjør det. Men møter jeg en nordlending så
239 vil jeg jo prøve å bevise at jeg klarer å snakke nordnorsk og at jeg
240 fortsatt har toneleiet - selv om jeg bor i Oslo - at jeg kan det. Men
241 jeg hører jo selv at jeg ikke kan det. Jeg vil jo alltid justere litt,
242 basert på hvem man prater med. Men jeg kommer ikke på noen konkrete
243 ord.

244 Aks: Jeg gjør det ganske automatisk tror jeg, og det er det mange grunner
245 til. Men det er jo det å ville bli forstått da, ikke sant? Jeg husker
246 da jeg studerte i Oslo og endte opp i en studiegruppe med folk fra
247 Stavanger og rundt der. Plutselig gikk jeg rundt og brukte masse ord
248 som de brukte, og så kom jeg hjem og bare "hva er det egentlig jeg
249 sier for noe?". Så jeg tilpasser meg og justerer nok ganske mye da,
250 sånn språkmessig, uten å særlig tenke over det.

251 Fri: Hvilke tanker har dere om at man justerer på måten man snakker på for
252 å signalisere noe?

253 Mar: Jeg har jo likt det. Men igjen, vokst opp i Oslo og gikk rundt, og
254 hvis jeg ble forbanna og brukte nordnorsk, da skjønnte alle at "OK, nå
255 er hun fly forbanna, nå er hun ikke bare sur". Så jeg kunne
256 signalisere det ved å bare bytte dialekt. Det er så mye mer greit å
257 banne på nordnorsk. Jeg vet ikke om jeg gjør det så mye mer. Kanskje
258 hvis jeg vil erte litt, så kan jeg finne på å bruke østnorsk for å
259 liksom: "*haha skjønner du ikke hva sier når jeg snakker nordnorsk?*",
260 og det også synes jeg er gøy. Men det er kanskje ikke alle som gjør
261 det da, jeg veit ikke.

262 Geo: Da man er sur eller ja, banning og sånn generelt, så merker jeg at
263 hvert fall ... Jeg føler det blir mer kraftig, eller hva man skal kalle
264 det hvis jeg gjør det på X. Jeg veit ikke om det er andre ting jeg
265 bruker til å signalisere ting med egentlig. Det er kanskje hvis jeg er
266 i en setting der jeg er med noen venner fra (Georgs oppvekststed) som
267 skjønner X og noen venner som er fra Oslo for eksempel, så kan jeg
268 signalisere at jeg vil si noe bare til de folka her eller bare denne
269 personen som skjønner X, og da plutselig bytte om til X. For hvert
270 fall hvis man legger på skikkelig dialekt så de andre ikke skjønner
271 det. Så blir jo det et slags signal hvert fall.

272 Mar: Jeg føler at jeg signaliserer at "jeg passer fortsatt inn her" hver
273 gang jeg kommer til Nord-Norge, og prøver og bli litt breiere i målet

274 og prøver å bruke de ordene som de bruker, som jeg kanskje ikke
275 nødvendigvis gjør like mye i Oslo. Så kommer jeg hjem og skal liksom
276 vise for familien at "jeg passer fortsatt inn her, jeg kan fortsatt
277 snakke som dere, og jeg er som dere". Men jeg har jo bodd i Oslo i 14-
278 15 år.

279 Lin: Det blir sånn det blir hvis jeg gjør det. Det er hovedsakelig det det
280 går på for min del: At jeg blir breiere når jeg kommer til (Lines
281 oppvekststed). Men ikke noe mye mer enn det, som kommer på nå.

282 Aks: Jeg tror jeg kan bruke språket litt for å signalisere at jeg forstår
283 deg. Selv om jeg kanskje kan virke litt sånn - til tider - vel
284 vestkant-gutt som ikke helt er den skarpeste kniven i skuffen. Men av
285 og til så kan jeg liksom bruke det kanskje for å vise at "jeg forstår
286 hva du mener, og jeg kan det du prøver å tro at du kan lære meg". Så
287 jeg bruker det litt for å vise at jeg ikke er så dum da, som noen
288 kanskje kan tro at jeg er av og til. Og så er det jo det da, at det
289 kommer så klart fram at når man har, eller blir litt ivrig eller
290 irritert, så kan det fort komme noen fraser og setninger som ikke alle
291 forstår, eller ja. Så det kan jo skape veldig mange morsomme
292 situasjoner. Så jeg bruker det vel til å signalisere masse ulike ting
293 egentlig, hele tiden.

294 Mar: Ja, det er jo egentlig bare positivt. Det er jo noe man kan bruke. Jeg
295 føler det bare er positivt å kunne bruke dialekten sin til å
296 signalisere ting. Det er et verktøy jeg har som ikke alle andre har.

297 Aks: Det var et veldig fint resonnement rundt det: At jeg har aldri sett på
298 det som et verktøy, rett og slett.

299 Fri: Hvorfor er det en berikelse å bruke flere dialekter?

300 Mar: Jeg får tilhørighet da. Hvis jeg er i Oslo og møter en nordlending, så
301 er vi venner automatisk fordi vi alle sammen snakker likt, så da
302 kjenner vi hverandre. Vi gjør jo ikke det, med det blir sånn - det
303 blir til at fordi vi snakker likt så kan vi automatisk blir venner og
304 man får et lite miljø bare av å snakke dialekt.

305 Aks: Jeg tenker at det kan være med på å skape mangfold jeg, og mange fine
306 måter å kunne uttrykke seg på.

307 Geo: Jeg tenker det samme. Man får rett og slett flere måter å uttrykke det
308 på, for din egen persons del. Og så blir det jo det samme som Marte
309 sa, at hvis du først møter noen ved en tilfeldighet som snakker samme
310 dialekt eller liknende dialekt, så er det med en gang at man har litt
311 tilhørighet og kjenner at man nesten kjenner hverandre, hvert fall
312 bedre enn alle andre som ikke har samme eller liknende dialekt.

313 Fri: Dialektblanding som begrensende/utfordrende ved å bruke flere
314 dialekter

315 Mar: Jeg synes det er veldig slitsomt hvert fall. Jeg driver og blander, og
316 jeg synes det er superslitsomt. Særlig tonefallet og den nordnorske.
317 Og så begynner jeg heller med et tilnærmet standard østnorsk tonefall
318 som bare høres superteit ut, og jeg føler meg bare kjempedum, så det
319 er skikkelig begrensnig. Og jeg sitter og prøver å fortelle folk at

320 «si ifra når jeg gjør det, slik at jeg kan slutte med det». Men med
321 mindre, sånn som nå, at jeg tenker over hvordan jeg snakker så blir
322 det jo bare sånn da.

323 Geo: Jeg merker at jeg nesten blir redd for å blande litt for mye, at man
324 blir litt opphengt i det å prøve å holde de så atskilt som mulig. Og
325 det er mest for å prøve å bevare X og ikke la den gli ut eller bli
326 vannet ut. Men den blandingen som skjer, eller den utvanninga som
327 skjer, at det lekker litt ord ut på begge kanter, så skjer det oftest
328 ved uhell og uten at man tenker over det. At man tenker på det etterpå
329 at "å, det var feil ord, jeg kunne jo har brukt det ordet i stedet".
330 Det blir litt sånn at man prøver på å holde de atskilt egentlig.

331 Lin: Jeg merker at det er litt slitsomt å ha så blandet dialekt som jeg
332 har. Jeg har jo mikset alt som jeg har hørt opp gjennom. Så når jeg
333 først går inn for å prøve å fram *min* dialekt så går det ikke, for jeg
334 bare går tilbake til den miksedede blandingen som alle er vant til å
335 høre nå.

336 Fri: Stereotypier og språkholdninger som begrensende/utfordrende

337 Mar: Jeg liker litt stereotypiene som kommer med det å være nordlending, så
338 for min del så er det bare positivt. Men jeg kan se for meg at det er
339 litt annerledes hvis man blir forbundet med å komme fra bygda. _

340 Geo: Ja, det er som oftest at hvis jeg legger bevisst om til kraftig oslo-
341 nesten vestkant-dialekt, hvis det er en setting der jeg merker på
342 folka jeg er rundt, og jeg lar X komme ut, så føler jeg for min del -
343 og det er kanskje litt fordomsfullt fra min side og - men at folk
344 kommer til å dømme meg og tro at jeg er fra bygda, og ja, skikkelig
345 sånn "bygdegutt" bare på grunn av dialekten.

346 Aks: Ja, jeg er litt enig i det. Man blir fort satt litt i bås. Hvis man
347 for eksempel er i Oslo da, og så er man med folk, og så er det ingen
348 der som snakker dialekt basically - da kan man fort bli satt i bås
349 hvis man har en dialekt som kan være litt "tjukk".

350 Fri: Kommentarer som dere har fått på hvordan dere snakker, kan dere
351 fortelle om kommentarer dere har fått og hvordan har dere opplevd de?

352 Lin: For min del så syns jeg bare det er gøy. Det er hovedsakelig bare
353 sørlendinger som spør - eller så spør jeg selv - så jeg syns bare det
354 er artig å få kommentarer. Og særlig fordi jeg blander så mye som jeg
355 gjør, så får jeg jo spørsmål om jeg er fra helt andre steder på
356 Sørlandet enn det jeg er. Men jeg får ikke så mye mer kommentarer enn
357 det, så jeg tenker ikke så mye over det.

358 Geo: Oftest så er det slik at folk blir sjokkert hvis jeg ikke har vist
359 eller snakket dialekten min, og så plutselig hører de den når jeg
360 prater med andre. Men da er det det at de blir litt sjokkert eller
361 nysgjerrige. Jeg har vel egentlig ikke - som jeg husker - noen konkret
362 situasjon der jeg har fått noen direkte negative kommentarer. Hvis
363 folk først tenker noe negativt eller har noen fordommer om det, så er
364 vel som oftest at dem holder det for seg selv egentlig. Så det er det
365 at folk blir litt sjokkert og nysgjerrig - og det er vel litt fordi

366 det er en dialekt man ikke hører så ofte på nyhetene og tv og
367 liknende.

368 Mar: Jeg får for det meste bare positive kommentarer, men jeg har opplevd
369 gamlinger som har fordommer mot nordlendinger i Oslo som er litt sånn
370 "kom deg tilbake til der du kommer fra" liksom, men jeg klarer jo ikke
371 å ta det helt seriøst. Det er jo så gamle fordommer. Den yngre
372 generasjonen er stort sett positiv til nordlendinger, og syns bare at
373 vi virker skumle og bestemte.

374 Fri: 3 av dere 4 har svart ja på spørsmål om å oppleve at andre knytter
375 karakteristikker eller egenskaper til dere basert på måten dere
376 snakker på. Hva tenker dere om det?

377 Mar: Jeg lurer litt på hvem som ikke har opplevd det, fordi jeg tenker at
378 det er så naturlig å ha noen "fordommer". Hvis jeg snakker nordnorsk
379 så har du automatisk tenkt at jeg kanskje er litt sånn. Men så trenger
380 dem jo ikke å spille videre på det, og jeg kan jo også bevise for dem
381 at "okei, jeg var kanskje ikke sånn allikevel". Jeg syns ikke det er
382 negativt. Jeg veit ikke, jeg føler det er en veldig naturlig
383 menneskelig ting å ha og gjøre.

384 Geo: Jeg er ganske enig med det Marte sa, tror jeg.

385 Aks: Ja, jeg blir for så vidt enig, for det er liksom: snakker du en
386 dialekt så er du forventet å kunne noe som er typisk for det området.
387 Snakker jeg X, så forventer folk at jeg skal løpe rundt i skogen og
388 (- - -) av en eller annen grunn liksom, så.

389 Mar: Jeg tenker til og med sånne små ting at "OK, hun er nordlending, hun
390 banner nok mye". Det er ikke tilfelle, jeg banner aldri. Men jeg
391 skjønner jo at folk tror det, for alle tror at alle nordlendinger
392 banner. Så det er på en måte bare veldig naturlig. Og så er det nok en
393 og annen som du møter som er sånn "nei, jeg har ingen fordommer", men
394 det tror jeg ikke noe på.

395 Fri: Hva synes dere om karakteristikker dere har blitt tilskrevet?

396 Mar: Det gjør ikke meg så mye. Eller, hvis jeg tenker motsatt da: Hvis jeg
397 snakker østnorsk, og noen kommer og gir meg karakteristikker som -
398 hvert fall jeg som snakker litt gebrokket østnorsk - halvghetto. Det
399 er ikke like kult kanskje. Men når jeg går rundt og snakker nordnorsk
400 og folk tenker bare at "hun er bestemt, hun er tøff", så gjør det meg
401 ingenting at folk tror det. Og så kan jeg heller bevise etter hvert at
402 jeg var kanskje ikke så bestemt eller tøff som det virket som. Men det
403 er jo ikke negative karakteristikker å få - for min del da, kanskje
404 for andre.

405 Geo: Med X føler jeg det blir så ukjent og nesten nisje-dialekt, at det er
406 ikke så mange store karakteristikker til det. Så jeg tror vi faller
407 litt under den typiske... at det er en bred dialekt, og da er det bare
408 landsbygd og bondedialekt. Men jeg tror det er en så lite utbredt
409 dialekt at det ikke så mye mer konkret karakteristikker knyttet til
410 det - hvert fall sånn jeg har opplevd det da. Det er det jeg opplever
411 mest i hvert fall - at vi faller inn under "bygdedialekt" rett og

412 slett, typisk østnorsk bygdedialekt.

413 Mar: Jeg kom på at det er jo faktisk en del negative karakteristikk og.
414 Sånn som den typiske "nordlending-sminken", eller hvor mye vi ligger
415 rundt. Sånne ting som jeg kanskje må motbevise folk på, som jeg ikke
416 tenkte på før nå. Det bare blir så vanlig rett og slett, det er bare
417 en sånn ting man er vant til at man må - den samtalen må man ta - at
418 "nei, jeg har ikke ligget med hundre stykk. Jeg har ikke det"; "jeg
419 sminker meg ikke sånn som alle andre i (by i Nord-Norge) gjør heller.
420 Nei, jeg gjør ikke det".

421 Fri: Hvilke tanker har dere om det å endre personlighet når man endrer
422 dialekt?

423 Aks: Jeg føler kanskje at man blir litt mer "breial" når man bruker
424 dialekten. Det kan kanskje ha med å gjøre at man blir litt mer
425 komfortabel og sånn. Men jeg tror det: at man blir mer breial. Tar
426 litt mer plass, kanskje. Og at man dermed får en litt annen
427 personlighet.

428 Geo: Jeg svarte ganske på dette i sta, men det blir jo liksom at man åpner
429 seg litt mer, eller har litt lettere for å åpne seg fordi man føler
430 seg tryggere på - for min del er det X - den dialekten man er oppvokst
431 med, oftest. Og da er det kanskje at hvis man for eksempel flytter et
432 sted, og da begynner å tilegne seg en ny dialekt, så er det jo det at
433 man får en ny prosess der man lærer seg språket gjennom nye erfaringer
434 og nye opplevelser liksom. Og man former en slags ny personlighet som
435 kobles til den språkutviklingen eller den dialekten du da bruker,
436 under den utforminga. At det skiftet i både miljøet rundt deg, men
437 også språkbruk gjør at jo lettere blir det større skille mellom, ja
438 hvis du nesten opplever at du har to personligheter da - koblet til
439 dialektene.

440 Lin: Og det går litt på hvem man er med også, tenker jeg.

441 Fri: Har dere opplevd at andre synes dere endrer personlighet når dere
442 endrer dialekt?

443 Mar: Jeg får høre at jeg høres ut som et helt annet menneske, en helt annen
444 person. Men "jeg får veldig mye lysere stemme, jeg høres mye
445 hyggeligere ut" (uttalt med østnorsk), så jeg tror det er det det går
446 på kanskje. Jeg snakker veldig lite standard østnorsk nå, nå er det
447 bare i på en måte praktiske sammenhenger at jeg gjør det.

448 Lin: Det er ikke noe jeg legger så merke til, for jeg endrer på en måte kun
449 dialekt når jeg er hjemme. Så det er veldig få andre venner i Oslo som
450 får høre meg bytte dialekt til X.

451 Aks: Jeg kan kanskje bli litt mer seriøs tror jeg, og virke litt mer... Ja,
452 litt mer seriøs, og samtidig vise en helt annen side av meg enn når
453 jeg bruker dialekt da. Jeg er kanskje ikke så - hva skal jeg si -
454 sprudlende eller positiv.

455 Geo: Jeg føler det litt sånn, sånn som det fine ordet du hadde på det i sta
456 - polert - Litt mer basic, kjedelig når jeg prater med Oslo-dialekt
457 hvert fall. Første gangen vennene mine fra [[Georgs oppvekststed]]

458 hørte meg snakke svensk med en kompisene jeg hadde når jeg bodde i
459 Sverige, så ble de helt sjokkert liksom og trodde jeg var en annen,
460 trodde jeg var en annen person liksom. Det sa jo pappa en gang også,
461 en gang jeg var på utviklingssamtale (i Sverige), så trodde han at det
462 hadde kommet inn en ny person liksom, fordi det var så stor forskjell
463 bare av å bytte til et annet språk.

464 Mar: Det tror jeg at jeg også har opplevd en del med nordnorsk, den svensk-
465 koblinga. Folk blir veldig overrasket når man hører at du bytter
466 dialekt eller språk - nå blir det dialekt for min del. Sånn spesielt
467 hvis jeg sitter med to stykk ved siden av meg og jeg - når jeg var
468 yngre da - skulle snakke med de samtidig, så kunne jeg midt i en
469 setning bytte dialekt fordi starten av setningen skulle til den ene og
470 slutten til den andre. Og det blir så automatisk, men da ble folk ofte
471 sånn "wow, du er jo ikke samme person når du snakker den og den
472 dialekten".

Vedlegg 4: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet *Opplevelsen av å være bidialektal?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan du opplever din egen språksituasjon. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan brukere av to eller flere dialekter opplever egen talemålssituasjon, med særlig fokus på hvordan holdninger, følelser og identitet spiller inn: Hvilke tanker og opplevelser knytter bidialektale brukere til sine dialekter og til bruken av dem? Andre spørsmål av interesse er hvilke strategier som ligger til grunn for deres talemålsbruk, om ulike situasjoner fordrer variasjon av dialekt, hvilket forhold deltakerne har til sine respektive dialekter, hvordan de opplever egne og andres holdninger til bruk av talemålene deres.

Prosjektet skal kunne utgjøre en 30 studiepoengs masteroppgave.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet utføres av masterstudent Frida Gjerdjernet Isaksætre, med veiledning av Bente Ailin Svendsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet på grunn av din talemålsspråklige bakgrunn. Utvalget er trukket basert på studentens nettverk der kriteriet er bruk av flere talemål/dialekter. 5–8 personer mottar denne henvendelsen om å delta, og det er variasjon i hvilke dialekter de bruker.

Hva innebærer det for deg å delta?

Prosjektet består av to (potensielt tre) ulike metoder for innsamling av data: Spørreskjema, gruppesamtale (og intervju).

- Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du først fyller ut et elektronisk spørreskjema. Det vil ta deg ca. 10 minutter. Spørreskjemaet inneholder spørsmål om din språklige bakgrunn, hvilke tanker og holdninger du har til bruk av dialekter, og spørsmål knyttet til dine opplevelser med bruk av dialekt. Dine svar fra spørreskjemaet blir registrert elektronisk.
- Deltakelse i prosjektet innebærer også at du deltar i en gruppesamtale med andre deltakere. Dette vil ta deg ca. 1 time, og vil foregå digitalt på Zoom. Gruppesamtalen tar utgangspunkt i svarene som blir innhentet i det elektroniske spørreskjemaet. Det blir gjort opptak av gruppesamtalen.
- Dersom det er behov for mer informasjon etter at spørreskjemaet er utfyllt og gruppesamtalen, kan du også bli forespurt om å delta på et en-til-en-intervju med undertegnede. Tid og sted vil bli avtalt med den enkelte deltaker. Opplysninger fra intervjuet blir registrert ved hjelp av lydopptak og skriftlige notater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Veileder (Bente Ailin Svendsen) og student (Frida Gjedtjernet Isaksætre) er de som vil ha tilgang til opplysningene dine. Personopplysningene dine vil bli erstattet med koder og holdes atskilt fra øvrige data. Spørreskjemaet utarbeides og gjennomføres i Nettskjema, som stiller høye krav til informasjonssikkerhet. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes i masteroppgaven eller i vitenskapelige publikasjoner. Opplysninger som vil bli publisert er data om hvilke dialekter deltakerne bruker, og informasjonen som samles inn om bruken av dialektene og tanker, holdninger og følelser knyttet til dem.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022. Datamaterialet anonymiseres ved prosjektslutt, med unntak av opptak som lagres og oppbevares i 10 år for eventuell oppfølgingsstudie og arkivering for senere forskning.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo ved Bente Ailin Svendsen (b.a.svendsen@iln.uio.no) eller Frida Gjedtjernet Isaksætre (fridagi@student.uv.uio.no).
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye (personvernombud@uio.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Bente Ailin Svendsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Frida Gjedtjernet Isaksætre

Masterstudent